

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra antropologie a zdravovědy

Diplomová práce

Bc. Miroslava Bajcarová

UNJ – UVZ

Školní klima a jeho vliv na psychiku učitele základní školy

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. Petr Zemánek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Školní klima a jeho vliv na psychiku učitele základní školy vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne

Podpis

Děkuji Mgr. Petru Zemánkovi, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	6
1 CÍL PRÁCE	7
2 TEORETICKÉ POZNATKY	9
2.1 Vymezení základních pojmů	9
2.1.1 Klima školy.....	9
2.1.2 Škola.....	12
2.1.3 Třídní klima	13
2.1.4 Atmosféra školy	13
2.1.5 Prostředí školy	14
2.1.6 Kultura školy	14
2.1.7 Étos školy.....	15
2.2 Teoretické přístupy klimatu školy	15
2.3 Typy klimatu školy	16
2.3.1 Typologie dle výchovných stylů.....	17
2.3.2 Otevřené a uzavřené klima	17
2.3.3 Typy klimatu školy podle uniformity a plurality	18
2.3.4 Typologie školního klimatu podle stylu vedení školy a kontaktu s okolím	18
2.3.5 Typy klimatu školy dle spokojenosti učitelů	18
2.4 Pozitivní klima školy a jeho znaky.....	19
2.5 Faktory školního klimatu.....	20
2.6 Výzkum a metody výzkumu klimatu školy.....	22
2.7 Učitelská profese	24
2.7.1 Pojem učitel.....	26
2.7.2 Osobnostní rysy učitelů	26
2.7.3 Pracovní zátěž učitelů a učitelský stres	27

2.7.4	Syndrom vyhoření	29
3	METODIKA PRÁCE.....	31
3.1	Metodika výzkumu	31
3.1.1	Teoreticko-praktická příprava.....	31
3.1.2	Výzkumné problémy	32
3.1.3	Charakteristika výzkumného souboru	32
3.1.4	Použitá metoda.....	34
3.1.5	Organizace výzkumu.....	35
4	Výsledky	37
4.1	Vyhodnocení výzkumu	37
5	DISKUSE.....	60
	ZÁVĚR.....	65
	Souhrn	67
	Summary	68
	REFERENČNÍ SEZNAM	69
	Seznam použité literatury	69
	Seznam použitých symbolů a zkratk	73
	Seznam tabulek	74
	Seznam příloh	75
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Každá profese má své světlé i stinné stránky. Učitelská profese je podle mě náročným povoláním, ačkoliv mnoho lidí má jiný názor. Někteří např. tvrdí, že je to snadné povolání, protože učitelé mají prázdniny, pracují s dětmi, v hodinách říkají ty samé věci dokola apod. Avšak neuvědomují si, že právě to, že učitelé pracují s dětmi, je velice náročné a stresující, neboť učitelé jsou po rodině jedni z nejlivnějších lidí v životě dětí. Náplň učitelovi práce je nejen samotná výuka, učitel má i spoustu jiných povinností. Součástí jeho práce jsou administrativní činnost, dozory na chodbách, přípravy na hodiny, účast na různých školních akcích. Učitel také musí řešit různé výchovné problémy žáků. Dále je jeho povinností komunikace s rodiči žáků. Učitel se denně potýká se svými kolegy či nadřízenými. Podílí se na utváření klimatu nejen samotné třídy, kde učí, ale i celé školy. Učitelská profese patří mezi tzv. vztahová povolání, což znamená, že je učitel neustále v kontaktu s lidmi a musí řešit mnoho záležitostí. Proto jsou učitelé více ohroženi vznikem syndromu vyhoření a jsou velmi často ve stresu, což podporuje i špatné klima školy. Klima školy ovlivňuje všechny aktéry ve škole. Já jsem se rozhodla ve své diplomové práci věnovat tím, jak působí klima školy na učitele, neboť mám dojem, že mnoho odborníků a velká část pedagogické literatury se zabývá zejména vlivem školního klimatu na žáky. V žádném případě nechci v práci bagatelizovat psychické prožívání školního života a tedy i klimatu školy žáků, ale myslím, že se v současnosti mnohdy zapomíná na to, že učitel je také citlivý člověk, a že události týkající se školy také ovlivňují jeho psychické prožívání, chování a vlastně i jeho život. Proto bych se chtěla zabývat vlivem školního klimatu na psychiku učitele. Dokonce i Urbánek má stejný názor jako já a tvrdí, že problematika interpersonálních vztahů učitelů a sociálního klimatu sboroven bývá často opomíjena a zdůrazňuje, že profesní vztahy mezi kolegy i s vedením školy představují jeden ze zátěžových faktorů profese. Nepříznivé vztahy v učitelských sborech jsou významnou příčinou stresu učitelů (Urbánek, 2003, s. 123).

Jak jsem již zmínila, nároky a požadavky na učitele jsou nemalé, lze tedy nepochybně tvrdit, že je učitelství do značné míry spíše posláním než povoláním.

1 CÍL PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jak učitelé vnímají klima vybrané, nejmenované školy a jaké faktory školního klimatu psychicky ovlivňují učitele. Práce má zhodnotit klima na vybrané škole z hlediska učitelů a objasnit, jak toto klima působí na psychiku učitelů, jak se v rámci tohoto klimatu učitelé cítí a zda by nechtěli v rámci klimatu školy něco změnit. Dalším dílčím cílem práce je prozkoumat spokojenost učitelů v této škole.

Mnozí odborníci se shodují, že pro výzkum klimatu školy je vhodné využít více typů metodologie, resp. více typů metod. Nedoporučují se zaměřit striktně pouze na kvantitativní či kvalitativní výzkum, protože jeden typ metody postihne jen malou část problematiky školního klimatu, která je však širší. Navrhují tedy použít smíšený výzkum. (Mareš, 2003a, s. 33; Petlák, 2006, s. 73). Což uvádím i v kapitole 2.6. Avšak z hlediska účelu práce se přikloním ke kvalitativnímu výzkumu, neboť výzkum mé diplomové práce je zaměřen pouze na dílčí část dané problematiky tzn., že cílem práce není zhodnotit celkové školní klima z pohledu všech aktérů, ale zjistit, jak klima vnímají a prožívají pouze učitelé v dané škole. Sběr dat bude probíhat prostřednictvím kvalitativního dotazování technikou polostrukturovaného rozhovoru. Kvalitativní rozhovor má značné výhody – hledá souvislosti a vztahy, poskytuje lepší porozumění zkoumaným jevům, umožňuje danou problematiku hlouběji prozkoumat. Při rozhovoru je možné zjistit informace v širším kontextu.

Z těchto důvodů volím pro získání potřebných dat k výzkumu metodu rozhovor. Bližší popis metody je uveden v kapitole 3.1.4.

Diplomová práce má objasnit následující výzkumné otázky:

- **Výzkumná otázka č. 1:** Jak učitelé vybrané základní školy vnímají a hodnotí klima na této škole?
- **Výzkumná otázka č. 2:** Jak toto klima ovlivňuje učitele po psychické stránce?
- **Výzkumná otázka č. 3:** Co by učitelé v rámci školního klimatu chtěli změnit?
- **Výzkumná otázka č. 4:** Jsou učitelé spokojeni na této škole?
- **Výzkumná otázka č. 5:** Jaké vztahy mezi jednotlivými aktéry školního života v dané škole panují?
- **Výzkumná otázka č. 6:** Jací žáci tuto školu navštěvují a jaké mají mezi sebou vztahy?

- **Výzkumná otázka č. 7:** Jak učitelé hodnotí svou pracovní zátěž, a zda v důsledku této pracovní zátěže učitelé trpí stresem?

Práce by měla poukázat na to, že učitelé, jakožto ti, kteří kromě žáků také vnímají a prožívají klima školy, vykonávají velice náročné a psychicky stresující povolání, a vhodné školní klima, by jim mohlo pomoci negativní psychické prožívání a stres redukovat a zvýšit jejich pracovní spokojenost.

2 TEORETICKÉ POZNATKY

V následující kapitole se práce zabývá teoretickou rovinnou dané problematiky. Kapitola obsahuje vymezení základních pojmů týkajících se školního klimatu, typy školního klimatu, činitele ovlivňující školní klima. Zahrnuje také poznatky o výzkumu školního klimatu, dále charakteristiku učitelského povolání a poznatky o pracovní zátěži a stresu učitelů.

2.1 Vymezení základních pojmů

V poslední době se zjišťuje, že výchovně vzdělávací výsledky neovlivňují pouze sami žáci a učitelé a jejich úsilí při řízení výchovně-vzdělávacího procesu, ale také mikrosociální vlivy, tzn. zvláštnosti školní třídy, učitelského sboru a samotné školy. Proto se již několik let zkoumají sociálně-psychologické charakteristiky různých sociálních prostředí. Pro popis sociálně-psychologických jevů ve škole se používají různé termíny jako např. prostředí, klima, atmosféra nebo kultura školy. Tyto pojmy není vhodné zaměňovat, neboť odborná literatura je rozlišuje (Čáp, Mareš, 2007, s. 581). Také Čapek tvrdí, že nelze zaměňovat termíny prostředí a klima, neboť klima se vztahuje k vzdělávacím a sociálním aspektům a prostředí nikoliv (Čapek, 2010, s. 134). V literatuře se lze také setkat s pojmem třídní klima, které má mezi odborníky jasné vymezení, avšak školní klima je pojmem širším a svou jasnou věcnou náplň teprve hledá (Mareš 2003a, s. 32). Grecmanová poukazuje na terminologické problémy při výzkumu současného klimatu školy, které se týkají nejednotného vymezení pojmů a vztahů mezi nimi a zdůrazňuje, že je nutné jednotlivé termíny ujasnit, neboť neujasnění si těchto termínů vede k nedorozuměním jak v teoretické rovině, tak i ke komplikacím při výzkumném šetření (Grecmanová, 2003, s. 14-15).

2.1.1 Klima školy

Klima školy je všeobecně známý pojem jak pedagogickou, tak i nepedagogickou veřejností, avšak je možné jej chápat různými způsoby. I v odborné literatuře se definice pojmu školní klima více či méně liší. Neexistuje jednotná definice (Čapek, 2010, s. 133). Termín klima školy bývá často spojován s přídavnými jmény jako sociální, sociálně-emocionální, sociálně-psychologické, psychologické apod. Uvedená adjektiva většinou označují danou vztahovost, která je důležitá pro pochopení celého jevu (Mareš, 2003a, s. 32).

Je potřeba si také vymezit všeobecný pojem klima jako takové. Pojem klima byl nejdříve používán jen v meteorologii. V této oblasti klima znamená již dodnes dlouhodobě stabilní počasí. Českým ekvivalentem klimatu je podnebí. Pojem klima posléze převzaly i společenské vědy. Odborníci společenských věd užívali klima zpočátku jen metaforicky, později byl však tento pojem plnoprávně uznán (Čapek, 2010, s. 133).

Mareš uvádí důležité znaky pojmu klima školy. Klima školy je pojem mnohoaspektovým a mnohoúrovňovým – tzn., že v sobě obsahuje široké spektrum významů. Je pojmem intuitivně srozumitelným odborníkům i laikům a je teoreticky, ale i výzkumně velmi obtížně uchopitelným pojmem. Na vzniku, fungování a proměnách školního klimatu se podílejí vedení školy, učitelský sbor, učitelé jako skupiny i jednotlivci, školní třídy, žáci jako skupiny i jednotlivci, ostatní pracovníci školy, rodiče, představitelé státní správy zodpovídající za školství, představitelé komunity, ve které škola funguje. O teoretické uchopení pojmu školní klima se snaží různé obory, např. školní management, didaktika, sociologie výchovy, filozofie výchovy, psychologie organizace a řízení, pedagogická a sociální psychologie aj. Odborníci se neshodují v tom, co patří a co nepatří do tohoto pojmu (Mareš, 2003a, s. 33).

Dle Čápa a Mareše klima zahrnuje ustálené postupy vnímání, prožívání, hodnocení a reagování všech aktérů školy na to, co se ve škole odehrálo, právě odehrává nebo v budoucnu má odehrát (Čáp, Mareš, 2007, s. 583). Čapek poukazuje na názor Mareše (2005), který vymezuje klima školy jako „*produkt specifické sociální skupiny, která má společnou historii a do určité míry i hodnoty a normy*“ (Čapek, 2010, s. 133).

Klima školy je složitý systém, který se vyznačuje určitou časovou setrvačností. Změny ve školním klimatu se navozují a uskutečňují poměrně obtížně a dlouho (Mareš, 2003b, s. 68).

Pedagogický slovník uvádí následující definici klimatu školy: „*školní klima je sociálně-psychologická proměnná, která vyjadřuje kvalitu interpersonálních vztahů a sociálních procesů, které fungují v dané škole, tak jak ji vnímají, prožívají a hodnotí učitelé, žáci, případně zaměstnanci školy. Součástí klimatu školy je např. klima učitelského sboru, klima školní třídy, celkového prostředí školy*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 100).

Grecmanová ve své publikaci zmiňuje také klima organizace pro lepší pochopení klimatu školy. Podle Rosenstiela „*organizační klima popisuje subjektivní vnímání pracovního prostředí*

členy organizace, které se nemusí shodovat s objektivními podmínkami organizace“¹ (vlastní překlad).

Grecmanová definuje klima školy následovně: „*klima školy je projev jejího prostředí (s ekologickou, demografickou, sociální a kulturní dimenzí), který vnímají, prožívají a hodnotí jeho účastníci (žáci, rodiče, učitelé, školní inspektori, veřejnost).*“ Podle Grecmanové může klima školy zahrnovat klima třídy a výuky, klima učitelského sboru, komunikační či organizační klima. Každý tento fenomén lze buďto odvodit z klimatu školy nebo také jednotlivě definovat (Grecmanová, 2008, s. 33).

Ježek tvrdí, že možným důvodem nejednotnosti v definování pojmu školní klima může být to, že „*školní klima může znamenat prakticky cokoliv ve škole, co je nehmotné a proniká to celou školou.*“ Autoři se shodují pouze v tom, že jde o něco interpersonálního, o jakýsi produkt vztahů mezi lidmi, kteří utvářejí fenomén školy (Ježek, 2003, s. 2).

Podle mého názoru nejvýstižnější definici klimatu školy z hlediska tématu práce uvádí ve své publikaci Čapek: „*Klima školy je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení účastníků vzdělávání v dané škole, které se týká všech aspektů vzdělávání. Patří do něho jejich vzájemná komunikace a sociální vztahy, stejně tak jejich vnímání prostředí, prožitky a emoce a další sociální a psychické procesy, které děje v této škole vyvolávají*“ (Čapek, 2010 s. 134).

Klima určité školy ale samo o sobě nestačí k tomu, abychom mohli vystihnout zvláštnosti určité školy. Odborníci hledají i jiné termíny, které vystihují různé úrovně, aspekty a klíčové prvky fungování školy jako složitého systému. Zvláštnosti školy a jejího fungování lze vyjádřit různě. Např. z hlediska objektivnosti můžeme hovořit o prostředí školy a z hlediska subjektivnosti o klimatu školy. Dalšími faktory jsou stálost a proměnlivost. Klima školy je charakteristické svou stálostí. Proměnlivá je pak atmosféra školy. Podle sdílených hodnot a norem ve škole se také rozlišují pojmy kultura školy a étos školy (Mareš, 2003a, s. 34-35). Hlubším vymezením uvedených pojmů se práce zabývá v dalších kapitolách.

---

¹ Das Organisationsklima beschreibt die subjektive Wahrnehmung der Arbeitsumgebung durch die Organisationsmitglieder selbst – dies muss nicht mit den objektiven Bedingungen der Organisation übereinstimmen. Girod et. al., 2006, Dostupné z: https://www.bildung-lsa.de/pool/schulqualitaet/8_schulklima.pdf

2.1.2 Škola

Protože škola je součástí celého pojmu školní klima, je potřeba také definovat samotný pojem škola. Škola je součástí života každého jedince. Termín škola je jeden z nejméně používaných pojmů a to ve všech jazycích, což zjistily studie již z minulého století, které měřily různé texty a zjistily, že slovo škola patří mezi prvních 1000 nejčastěji používaných slov. Tento fakt naznačuje, že škola je v životě jednotlivce, ale i celé společnosti tak podstatná, že se o ní stále mluví či píše. Je ale potřeba si uvědomit, že význam pojmu škola, může být chápán v různých souvislostech odlišně. Průcha uvádí, že v základních pedagogických dokumentech definice pojmu škola chybí. Důvodem může být právě to, že škola je tak rozšířeným pojmem, že se nepovažuje za důležité jej definovat. Některá odborná literatura uvádí definice, které ale nevystihují význam školy zcela. Např. britský pedagogický slovník vymezuje školu jako „*instituci, v níž jsou vyučovány děti školního věku*“ (Průcha, 2002, s. 388-389).

Průcha uvádí tzv. komplexní definici školy: „*Škola je sociální instituce účelově vytvořená k realizaci svého základního úkolu – tj. k zajišťování řízené a systematické edukace*“ (Průcha, 2002, s. 390). Vzhledem k tématu diplomové práce, což je školní klima a jeho vliv na psychiku učitele základní školy, je potřeba zdůraznit z uvedené definice slovo sociální, což napovídá tomu, že význam školy nezahrnuje pouze její samotný cíl či poslání, ale že se jedná o určitou organizaci, kde se setkávají lidé, komunikují spolu a jsou stále v určité interakci.

Grecmanová ve své publikaci při vymezení školního klimatu také vyzdvihuje otázku: Co je to škola? Uvádí, že škola je prostředí, které má své jisté dimenze a to ekologickou, demografickou, sociální a kulturní. Z uvedeného vymezení je zřejmé, že škola zahrnuje materiální a estetické aspekty, ale i jednotlivce či skupiny osob, kteří mají se školou něco do činění, komunikaci, kooperaci a vztahy mezi aktéry ve škole a také určité hodnoty, normy, pravidla, odborné kompetence, které ve škole existují (Grecmanová, 2008, s. 31). Všechny školy jsou zvenčí spojeny stejnou legislativou a stejnými socio-kulturními podmínkami, avšak každá škola je vždy v něčem jiná, má své specifické záměry. Znamená to tedy, že každá škola je jedinečná. Tato jedinečnost se projevuje tím, jakým způsobem škola formuje své představy a cíle, vytváří a přizpůsobuje strukturu a procesy, kultivuje svou kulturu, jedná se zaměstnanci či materiálními zdroji a komunikuje s vnějším prostředím. Tuto zmíněnou originalitu každé školy lze chápat jako jedinečné, pro danou školu charakteristické klima (Čapek, 2010, s. 199-200).

Škola je formální organizace, která zahrnuje určité cíle, pravidla, role, určitou hierarchii a systém. Protože je škola součástí celkového prostředí, mohou ji ovlivňovat různé zájmy a to světově názorové, ekonomické, politické či osobní. Škola je také institucí, která má jasný cíl – vzdělávat a vychovávat. Školu lze také chápat jako budovu, která má své místo a je ovlivněna topograficky, geograficky nebo sociálním prostředím. Škola je ale také pracoviště zejména pro učitelky a učitele, kteří jsou v neustálé interakci se žáky, vedením školy, ale i mezi sebou navzájem. Ať už na školu nahlížíme jakkoliv, vždy bude každá škola v něčem jiná – a to zejména ve svém klimatu. Pro žáky ale i učitele je důležité zejména to, jak se ve škole cítí, což velmi úzce souvisí s tím, jaké klima ve škole panuje (Grecmanová, 2008, s. 31-33).

2.1.3 Třídní klima

Jak bylo již výše zmíněno, v literatuře se lze setkat také s pojmem třídní klima. Již z názvu můžeme říci, že třídní klima se netýká školy jako celku, ale nějaké konkrétní třídy. Třídní klima je užším pojmem a Lašek ho definuje jako: „*trvalejší sociální a emocionální naladění žáků ve třídě, které tvoří a prožívají učitelé a žáci v interakci*“ (Lašek, 2007, s. 40).

Každá třída má dva základní faktory:

- fyzikální faktory – osvětlení, prostorové podmínky, konstrukce nábytku, barva stěn;
- psychosociální faktory – jsou dvojího typu, v první řadě se jedná o **stabilní faktory**, které představují trvalejší sociální vztahy mezi účastníky edukačního prostředí, což označujeme jako klima třídy. Druhý typ psychosociálních faktorů představují **proměnlivé faktory**, tvoří krátkodobé stavy interakce mezi aktéry edukačního procesu, zde se jedná o atmosféru ve třídě (Čapek, 2010, s. 12).

Klima třídy se nevytváří pouze v rámci výuky, ale i o přestávkách, na výletech nebo při dalších třídních akcích. V odborné literatuře se můžeme ale také dočíst o tzv. **klimatu výuky**, který se spolu s klimatem třídy vztahuje ke vnímání žáků. Klima výuky se liší od třídního klimatu tím, že se tvoří ve všech vyučovacích předmětech v rámci interakce mezi konkrétním učitelem a žáky (Grecmanová, 2008, s. 48-49).

2.1.4 Atmosféra školy

Jak bylo již výše zmíněno, je podle mnohých odborníků důležité jednotlivé pojmy odlišovat. Dalším termínem souvisejícím s danou problematikou je pojem atmosféra školy. Čáp

a Mareš chápou atmosféru školy v užším pojetí: „*atmosféra školy je jevem krátkodobým, situačně podmíněným, mění se během dne či týdne*“ (Čáp, Mareš, 2007, s. 583).

2.1.5 Prostředí školy

Podle Grecmanové se mnohdy pojmy prostředí a klima školy mylně ztotožňují. Prostředí je objektivní realita zahrnující soubor faktorů, které člověka v průběhu jeho života obklopují, ovlivňují a jsou s ním v interakci. Člověk si tyto činitele z prostředí uvědomuje, prožívá je, zpracovává a hodnotí. „*Klima nelze vysvětlovat pouze jako prostředí, klima je kvalitou, která z tohoto prostředí vyplývá.*“ Prostředí lze považovat za živnou půdu pro určité klima. (Grecmanová, 2008, s. 9).

Prostředí školy je širším pojmem, který nezahrnuje jen sociálně-psychologické hledisko, ale i následující aspekty:

- architektonické – umístění školy v obci, architektonické řešení přístupu do školy a jejího okolí, rozmístění tříd, vybavení odborných učeben, kabinetů, podoba školních chodeb, situování šaten apod.,
- hygienické – akustika, osvětlení, větrání, vytápění, prašnost, provozní bezpečnost, materiální vybavení apod.,
- ergonomické – velikost školního nábytku, uspořádání pracovních míst žáků a učitelů,
- organizační – počty učitelů a žáků vzhledem ke kapacitě a dispozici školy, řešení provozních záležitostí školy (příchody do školy a odchody ze školy, dělení a spojování tříd, režim o přestávkách, využívání prostorů školy mimo vyučování (Čáp, Mareš, 2007, s. 582).

2.1.6 Kultura školy

O kultuře školy se poslední dobou mluví častěji a to zejména v souvislosti s reformou vzdělávání, pedagogickými inovacemi, autonomií a rozvojem škol. Kultura školy vyjadřuje optimální stav a poukazuje na nedostatky současného stavu. Vymezení pojmu kultura školy je v české, slovenské, anglické i německé literatuře nejednotné. Autoři zabývající se kulturou školy

se při vymezení tohoto termínu inspirojí z různých vědních disciplín, jako např. z managementu, antropologie, sociologie aj.²

Oproti klimatu školy, které má význam sociálně vztahový a pedagogicko-psychologický, pojem kultura školy představuje kulturu podnikavou, firemní, kulturu organizace a její řízení (Čapek, 2010, s. 138).

Prášilová považuje za kulturu školy „*to, jak úspěšně a efektivně dokáže škola pracovat, jak je schopná předjímat, vnímat a uskutečňovat požadavky kladené na ni za daných celospolečenských podmínek, jak je konkurenceschopná aj.*“ Kulturou školy se v ČR zabývají odborníci jako Pol, Walterová, Eger, Jakubíková. Např. Pol a jeho tým se zabýval tříletým výzkumem o kultuře školy „Kultura české školy a strategie jejího rozvoje.“ Za hlavní jádro pojmu kultura školy považují hodnoty a normy. Kultura školy se vždy týká lidí, kteří jsou se školou v souvisejícím vztahu (Prášilová, 2009, s. 179).

2.1.7 Étos školy

Tento termín se používá zejména v britské literatuře. Významově je užší než pojem kultura školy. Zahrnuje vědomé a jasně prosazované prvky kultury školy s důrazem na pozitivní, mravní nebo náboženské souvislosti (Mareš, 2003a, s. 35).

2.2 Teoretické přístupy klimatu školy

Podle Grecmanové existují dva různé přístupy v rámci teorie klimatu. První přístup vychází z psychologie organizace a zabývá se zejména chováním a řízením vedení školy a kooperací kolektivu učitelů. Toto pojetí vnímá klima z hlediska učitelů. Druhý přístup prosazuje pedagogika a pedagogická psychologie. Odborníci se v tomto přístupu zajímají o klima vyučovací hodiny, popřípadě o klima školy z pohledu žáků (Grecmanová, 2008, s. 33).

Čáp a Mareš uvádí další přístupy:

- přístup zaměřený na vedení a organizaci školy, podle kterého je klima školy ovlivňováno organizací chodu školy,
- přístup zaměřený na učitelský sbor,

---

² POL, Milan, et al. Hledání pojmu kultura školy. *Pedagogika*. [online]. 2002, roč. 2. č. [cit. 2016-02-14]. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2039&lang=cs>

- přístup zaměřený na vztahovou dimenzi aj. (Čáp, Mareš, 2007, 585-588).

Fendovo sociálně-teoretické pojetí chápe školní klima jako „*druh a způsob, kterým se v organizované formě provádějí socializační procesy, a dále jako prožívání institucionálních vztahů jednotlivými učiteli a žáky.*“ H. Fend (1977) se domnívá, že na utváření školního klimatu se nejvíce podílejí učitelé, naproti tomu Oswaldův komunikačně-teoretický přístup (1989) tvrdí, že školní klima ovlivňují stejnou měrou všechny osoby účastnících se školního života (Grecmanová, 2008, s. 37-39).

Další teoretický přístup klimatu školy je zaměřený na učitele, popsal ho např. R. Bessoht (1989). Při popisování klimatu školy z pohledu učitelů lze hovořit o organizačním klimatu školy. Následující přístup se týká zejména sociálních vztahů a kultury školy. Podle Bessohta je organizační klima „*osobitost sociálního systému školy.*“ Organizační klima se váže k vnímání a prožívání učitelů, což je problematika, kterou se zabývá diplomová práce. Grecmanová uvádí i názor A. Knappa (1985), který tvrdí, že organizační klima školy má dvě dimenze – vztahy mezi učiteli a vztahy učitelů k vedení školy. Ve vztazích mezi kolegy pedagogy se mohou objevovat problémy s kolegy (např. přerušování nebo zbytečné dotazy na poradnách, vytváření malých skupin s protikladnými názory apod.), organizační problémy (rutinní práce, příliš mnoho úkolů), vstřícná atmosféra, angažované chování a spolupráce mezi kolegy. Vztahy učitelů k vedení mohou být také ovlivněny a to např. tím, jakým způsobem mezi sebou komunikují, jaké nároky klade vedení školy na učitele, jaké postavení má ředitel ve smyslu, zda má např. rozhodující slovo, jak je ohleduplný k pedagogům apod. (Grecmanová, 2008, s. 40-42). Čapek a Mareš se zmiňují o P. Shortové a J. Rinehrtovi (1992), kteří rozlišují šest složek podílejících se na klimatu školy. Jsou to podíl učitele na rozhodování o škole, prostor pro osobní rozvoj učitele, status učitele v dané škole, učitelem vnímaná kvalita jeho pedagogické práce, učitelova autonomie v rámci školy a učitelův vliv v rámci školy. Zmíněné proměnné neovlivňují pouze efektivitu práce školy, ale i spokojenost učitelů v jejich povolání a způsob, jakým vnímají a hodnotí kvalitu své pedagogické práce (Čáp, Mareš, 2007, s. 588).

2.3 Typy klimatu školy

Každá škola má své jedinečné klima. Existuje řada typů klimatu školy podle různým kritérií, která vznikla na základě teoretických předpokladů různých autorů a empirických zjištění.

Na základě typů klimatu školy lze rozlišit, zda klima školy působí pozitivně či negativně na účastníky školního života. Příznivé klima školy prosperuje nejen žákům a rodičům, ale ovlivňuje také psychickou situaci učitelů, jejich motivaci a pracovní spokojenost (Grecmanová, et. al., 2012, s. 6).

2.3.1 Typologie dle výchovných stylů

Rozlišuje autoritativní klima školy, demokratické klima školy a liberální klima školy.

Autoritativní klima školy je též nazýváno jako funkčně orientované klima, je charakteristické špatnými vztahy mezi učiteli a žáky. V takové škole panuje tvrdá disciplína a je vyvoláván tlak na výkon. Žáci jsou omezováni, vzniká mezi nimi konkurenční boj (Grecmanová, et. al., 2012, s. 6). Dle Petláka tento typ klimatu není vhodný, neboť zapříčiňuje vznik bariéry mezi žáky a učiteli. Cíle školy s tímto klimatem se dosahuje pomocí příkazů a nařízení (Petlák, 2006, s. 19-20).

Demokratické klima školy bývá také označováno jako sociálně-integrativní klima. Ve škole tohoto typu klimatu jsou učitelé vůči žákům tolerantní, učitelé žákům pomáhají a podporují je. Žáci mají v učitelích důvěru. Vzájemné vztahy mezi žáky a vztahy mezi učiteli a učitelé a vedením školy jsou hodnoceny pozitivně. Učitelé jsou ve škole s tímto klimatickým typem spokojeni a mají možnost svobodného rozvoje (Grecmanová, et. al., 2012, s. 6-7). Petlák zmiňuje, že tento typ školního klimatu je prosazován alternativní pedagogickou koncepcí Celestína Freineta. V rámci tohoto klimatu je možná i přiměřená kritika a to nejen směrem od učitelů k žákům, ale i naopak. Takovéto klima přispívá k vytvoření správných vztahů mezi žáky (Petlák, 2006, s. 7).

Ve škole s **liberálním klimatem** neboli také s distančním klimatem jsou vztahy mezi učiteli a žáky negativní, ale mezi spolužáky navzájem jsou příznivé. U žáků se projevuje nechuť ke škole, mají nízkou motivaci k učení, ale nemají ze školy strach. Učitelé jsou málo angažovaní, nekladou důraz na disciplínu, někdy mohou trpět stresovými situacemi. Vzájemné vztahy mezi učiteli a vztahy učitelů s vedením jsou hodnoceny nepříznivě. Dle Petláka tkví nebezpečí tohoto klimatu v tom, že žáci mohou mít tendenci zneužívat liberálnosti učitelů, kteří se zdají být až příliš hodní (Petlák, 2006, s. 7).

2.3.2 Otevřené a uzavřené klima

Čapek uvádí rozdělení typů klimatu školy podle Halpina a Crofta (1963), kteří představují dva typy klimatu a to otevřené a uzavřené klima. Otevřené klima je typické vzájemnou důvěrou

a angažovaností učitelů, spolupráci mezi učiteli i ředitelem školy a vyvážeností nároků a sociálních potřeb lidí. Uzavřené klima je charakteristické tím, že se učitelé nechtějí příliš angažovat, ředitelovo řízení je příliš formální, ředitel nemá příliš pochopení pro své podřízené, což je příčinou apatie a častých frustrací učitelů z pobytu ve škole (Čapek, 2010, s. 146).

2.3.3 Typy klimatu školy podle uniformity a plurality

V rámci uniformního klimatu se vyskytují formální vztahy mezi žáky a učiteli. Žáci se zde hodnotí bez ohledu na individuální zvláštnosti. Důraz se klade na jednotnost, rutinu perfekcionalismus.

Ve škole s pluralitním klimatem se rozvíjí vzájemná pomoc, kreativita, entuziasmus, bere se zřetel na jednotlivce (Grecmanová, 2008, 76).

2.3.4 Typologie školního klimatu podle stylu vedení školy a kontaktu s okolím

Kašpárková ve sborníku uvádí typologii, která rozlišuje následující klimatické typy školy:

- **Škola vedená autokraticky izolovaným způsobem** – hlavní slovo zde mají ředitel nebo někteří učitelé. S rodiči i žáky se jedná jako s podřízenými. Tento typ školy se výhradně orientuje na kognitivní sféru, tzn. zprostředkování vědění, což je jejím jediným cílem. Kontakty mimo školu jsou pokládány za nepotřebné a pro učení až škodlivé.
- **Škola vedená autokraticky životu blízkým způsobem** – všechny aktivity školy jsou řízeny managementem školy, tzn. ředitelem či dominantním učitelem nebo skupinou učitelů. Život školy je neustále v pohybu, slaví se zde svátky, zvou se různí hosti např. z oblasti vědy či hospodářství. Zúčastnění si neuvědomují, že jsou pasivní a bez iniciativy.
- **Škola vedená demokraticky izolujícím způsobem** – ve škole je partnerská spolupráce s rodiči, učiteli a žáky, je zde uznáváno individuální právo, avšak bez ohledu na prostředí mimo školu.
- **Škola vedená demokraticky životu blízkým způsobem** – uplatňuje se zde spolupráce mezi všemi aktéry. Ředitel a učitelé jsou toho názoru, že se sami učí. Hledají se zde nové metody a formy výuky. Klade se důraz na kontakt mladistvých se světem (Kašpárková, 2003, s. 215-2216).

2.3.5 Typy klimatu školy dle spokojenosti učitelů

Typologii klimatu podle spokojenosti učitelů zavedl rakouský pedagog Helmut Fend. Na základě této typologie rozlišuje dobré školy, tzn. školy s vysokou spokojeností a špatné školy,

tzn. školy s nepatrnou spokojeností učitelů. K pracovní spokojenosti učitelů přispívá dobrá integrace v kolektivu učitelů, vysoký stupeň konsensu, pozitivní vnímání vedení školy a podíl učitelů při rozhodování a plánování. Vedení ve špatných školách se snaží o zachování formalit. Řídící pracovníci jsou méně suverénní (Grecmanová, 2008, s. 84).

2.4 Pozitivní klima školy a jeho znaky

Na pozitivním klimatu školy se podílejí všichni aktéři ve škole, dokonce i rodiče. Každý z nich může mít jiné představy, požadavky a každý klima ve škole vnímá odlišně. Klima školy i klima konkrétní třídy ovlivňuje činnost žáků ve škole, ale i mimo ni (Petlák, 2006, s. 63-64). Pozitivní neboli příznivé či žádoucí klima školy působí kladně jak na žáky, tak na učitele. Žáky sblíží, vytváří vhodné předpoklady pro plnění školních povinností a úkolů. Oproti tomu negativní klima školy nepříznivě ovlivňuje celé dění ve škole, může dokonce vést ke ztrátě motivace, ke špatným školním výsledkům nebo až k různým neurózám a k dalším zdravotním problémům. Již samotní učitelé pocítují rozdíly mezi typy klimatu. Dle Grecmanové je na některých školách jednodušší být učitelem než na jiných. Tvrdí, že pro učitele je štěstím, když může pracovat ve škole s pozitivním klimatem. Proto je potřeba vymezit znaky pozitivního klimatu školy, v níž by učitelé rádi pracovali a žáci se v ní cítili dobře (Grecmanová, 2008, s. 84-85).

Doležalová se zabývá metodami a formami práce, které vedou k pozitivnímu klimatu ve výchovně vzdělávacím procesu, a vymezuje pozitivní znaky školního klimatu, které vyplývají již ze samotného názvu – klima:

- **K** – k pozitivnímu klimatu přispívají vhodné metody a organizační formy práce, které vedou ke **komunikaci a kooperaci**.
- **L** – komunikace a kooperace přináší do výuky pozitivní **ladění**, což udržuje psychické zdraví žáků a učitelů.
- **I** – představuje **inovaci**, což je proces, při kterém se do výuky zavádějí nové prvky a postupy.
- **M** – aplikace **moderních metod** podporuje vytváření pozitivního klimatu.
- **A** – na klimatu školy je nutné neustále pracovat, což vyžaduje naši **aktivitu** a to při aplikaci didaktických prostředků do výuky, při analýze a řešení problémů a při projektování nových postupů (Doležalová, 2003, s. 274-277).

V souvislosti s tématem diplomové práce se zaměřím na znaky pozitivního klimatu školy z pohledu učitelů, které uvádí např. Grecmanová:

- škola je pracoviště, ve kterém učitel rád pracuje, spolupracuje se žáky, jejich rodiči a s kolegy,
- učitelé mají pocit sounáležitosti se svými kolegy, pocítují úspěch,
- jsou ve své práci svobodní a samostatní,
- je jim poskytnuta pochvala a uznání a jsou spravedlivě hodnoceni ze strany vedení (Gramanová, 2008, s. 86).

Učitelé pro svou pedagogickou činnost potřebují také pozitivní klima. Primárním cílem je, aby klima školy učitele motivovalo v jejich práci. Petlák ve své publikaci také uvádí výčet znaků pozitivního klimatu z hlediska učitelů:

- pokojné tvořivé klima,
- klima, ve kterém se neustále hledají nové pedagogicko-diagnostické přístupy k žákům,
- demokratické vedení školy,
- úcta vedení školy k pracovníkům školy,
- vzájemná úcta a respekt v rámci mezilidských vztahů,
- tvořivá spolupráce členů učitelského sboru,
- možnost seberealizace,
- celkově motivující prostředí (Patlák, 2006, s. 67).

2.5 Faktory školního klimatu

Faktory klimatu školy lze charakterizovat jako činitele, které se podílejí na tvorbě klimatu školy, jeho vymezení a pochopení. Tyto činitele mohou být živé a neživé, hmotné a nehmotné, přírodní a kulturní, věcné a činnostní (Grecmanová, 2008, s. 51).

Prášilová zmiňuje Pelikánovo rozdělení faktorů ovlivňující klima školy na objektivní a subjektivní faktory. Objektivní faktory vycházejí z charakteru školy jako instituce. Mezi subjektivní faktory pak patří velikost a typ školy, složení učitelského sboru včetně feminizace a věkového složení a kvalita managementu školy. Z tohoto hlediska Pelikán rozlišuje následující kategorie učitelova stresu, která jsou ovlivněná klimatem školy:

- stres plynoucí ze vztahu učitele s vedením školy,

- stres vyplívající z organizace práce ve škole,
- stres, vyplívající ze vztahů učitele se žáky,
- stres, vznikající ze vztahu s některými kolegy a
- stres, vznikající na základě kontaktu s některými rodiči (Prášilová, 2009, s. 184).

Janke se ve své publikaci také zmiňuje o různých vlivech, které ovlivňují klima školy. Uvádí např. vliv žáků, kteří jsou jakožto členové třídy a školy spolutvůrci klimatu a mají na něj značný vliv. Tyto osobnostní charakteristiky žáků mohou mít podobu individuálních znaků žáků nebo kolektivních znaků třídy, které přímo ovlivňují klima školy. Např. dle výsledků výzkumu Salderna (1987) žáci se středními kognitivními schopnostmi prožívají školní prostředí pozitivněji. Naproti tomu studie H. Dresmanna (1979) neprokázaly žádnou souvislost mezi inteligencí žáků a vnímáním školního klimatu. Dle Edera (1996) pozitivněji vnímají klima školy žáci, na něž je vyvíjen menší nátlak na výkon. Dále Saldernův výzkum (1987) zkoumající spojitost mezi pohlavím žáka a jeho vnímáním klimatu školy prokázal, že dívky hodnotí klima školy pozitivněji, a že ve třídách s větším počtem dívek se objevují lepší vztahy, větší všeobecná angažovanost a tím i spokojenost ve výuce.

Dále Janke uvádí vliv osobnosti učitelů na klima školy. Učitel je považován za významného činitele klimatu školy, na něž může působit věk a pohlaví učitele, jeho motivy, hodnoty, zájmy či postoje k výuce. Některé studie zjistili, že na školách, kde pracují mladší učitelé, panuje poměrně horší klima než na školách se staršími učiteli. S tímto zjištěním je v rozporu studie Andersona, Walberga a Welcha (1969), kteří zjistili, že ve třídách, kde učí mladší učitelé, vládne demokratické chování a solidarita³ (vlastní překlad).

Grecmanová ve své knize uvádí následující faktory školního klimatu:

- region,
- architektura a fyzické prostředí,
- forma školy,
- organizační znaky školy,

---

³ JANKE, Nike. *Sociales Klima an Schulen aus Lehrer-, Schulleiter- und Schülerperspektive*. Münster: Waxmann Verlag GmbH, 2006. ISBN 10-3-8309--1680-9. Dstupné z: https://books.google.de/books?id=9kdIM67i-C4C&pg=PA9&hl=de&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false

- obsah výuky, vyučovací předměty,
- osobnost učitele,
- osobnost žáků a
- vedení školy.

Poloha školy ovlivňuje složení obyvatelstva, v prostředí školy je tedy regionem ovlivněna i sociální struktura žáků, což v určité míře působí na klima školy. Dále některé studie dokázaly, že architektura a fyzické prostředí, které jsou do určité míry podmíněny geografickými a meteorologickými podmínkami, ovlivňují chování lidí. Na klimatu školy se podílí i forma školy a organizace procesů učení. Např. výzkum, který proběhl v 70. letech 20. století v USA, zjistil, že v alternativních školách ve srovnání s ostatními školami panuje značně jiný klimatický profil. Žáci v těchto školách jsou ve výuce více angažovaní, mají dobré kamarádské vztahy a chování učitelů je velmi podporující. Na klima školy má také vliv velikost školy a tříd a počet žáků ve třídě (Grecmanová, 2008, s. 52-73).

2.6 Výzkum a metody výzkumu klimatu školy

Výzkumy školního klimatu mají kořeny již v první polovině 20. století v USA, které realizovali např. D. Thomas, K. Lewin nebo N. Flanders. V Evropě se školním klimatem začali zabývat zejména Němečtí a Rakouští odborníci a to až v 70. – 80. letech. Byli to např. T. Kahl, H. Dressmann, R. Bessoth, H. Fend nebo F. Oswald (Grecmanová, 2003, s. 75). Na Slovensku se školním klimatem zabývá E. Petlák, který chápe klima školy jako nadřazený pojem k ostatním souvisejícím pojmům. I Petlák zmiňuje nejednotnost definování pojmů. Existuje mnoho pohledů, tzn., že to, co jeden autor nazývá klima školy, druhý to označuje jako kultura školy nebo duch školy apod. (Petlák, 2006, s. 16).

V zahraničí vzniklo mnoho nástrojů měření školního klimatu. Např. A. W. Helpin a D. B. Croft (1963) vytvořili nástroj Organizational Climate Description Questionnaire (OCDQ), který zkoumá klima v kolektivu učitelů a mezi vedením školy a učiteli. Později i v Německu se odborníci snažili rozvíjet metody k chápání školního klimatu. Americké nástroje měření nebyly v Německu tak často využívány a modifikovány na německé podmínky, ale pokusil se o to např. G. Schreiner (1973), který převzal nástroj G. G. Sterna High School Characteristic Index (HSCI) a přetvořil ho na německé prostředí (Grecmanová, 2008, s. 96). Čapek tvrdí, že nelze srovnávat

zahraniční výzkumy s těmi tuzemskými, neboť každá země má odlišný školský systém, jiné tradice, normy a jinou kulturu, a že z tohoto důvodu je nevýhodné využívat zahraniční nástroje měření v našich podmínkách (Čapek, 2010, s. 246).

V ČR se školním klimatem začali věnovat odborníci až po roce 1990 a byli to např. J. Mareš, J. Lašek nebo M. Klusák. Pozornost věnovali zejména sociálnímu klimatu třídy, komunikačnímu klimatu ve třídě a klimatu učitelského sboru (Grecmanová, 2008, s. 97). Čapek považuje práce J. Laška a J. Mareše za základ v oblasti klimatu školy v České republice (Čapek, 2010, s. 253). I když výzkum klimatu školy v ČR nemá dlouholetou tradici jako např. v USA, přesto lze říci, že máme dobrou vědecko-výzkumnou základnu v oblasti školního klimatu. Naši odborníci se snaží jak o terminologické sjednocení a adekvátní používání pojmů dané problematiky v pedagogické vědě, tak o hledání a vytváření vhodných diagnostických nástrojů pro měření různých variant klimatu školy. Čeští výzkumníci už nepřejímají jen zahraniční výzkumné metody, ale snaží se vytvářet vlastní metody, které by odpovídaly našim kulturním podmínkám a situaci v českém školství (Grecmanová, 2008, s. 97).

V roce 2010 provedli pracovníci katedry Pedagogické psychologie na Univerzitě v Mannheimu výzkum „Schulklima und berufliche Zielorientierungen von Lehrkräften“ (Školní klima a profesní zaměření učitelů), který zjišťoval, jak učitelé vnímají různé aspekty školního klimatu, a jestli vnímání klimatu souvisí s jejich profesním zaměřením. Výzkumu se zúčastnilo 666 učitelů všeobecných škol. Autoři tohoto výzkumu poukazují na to, že škola není jen místem, kde se učí žáci, ale i učitelé v ní musí denně podávat výkony a jsou k tomu souběžně vedeni. Jejich profesní kompetence se vyvíjejí v podstatě celý život⁴ (vlastní překlad).

Čáp a Mareš uvádějí metody, které lze použít k měření klimatu školy. Jsou to např. nestandardizované pozorování, standardizované pozorování, zúčastněné pozorování, rozhovor nebo pak kvantitativní metody jako jsou dotazníky a posuzovací škály (Čáp, Mareš, 2007, s. 592-593). Podle Mareše je školní klima výzkumně obtížně uchopitelný a tvrdí, že jeden typ metodologie respektive jeden typ metody nestačí, neboť postihne jen malou část problematiky. Nejvhodnější je zvolit smíšenou výzkumnou metodologii (Mareš, 2003a, s. 33). Podle Petláka je

---

⁴ NITSCHKE, Sebastian. *Rückmeldung zur Studie „Schulklima und berufliche Zielorientierungen*. [online dokument]. 2010. [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: http://paed-psych.uni-mannheim.de/zielstudie/sommer_2010_schulklima_und_berufliche_zielorientierungen_von_lehrkraeften_beendet/

možné při zkoumání klimatu školy využít více metod. Poněvadž klima vytváří více činitelů, je nutné před zkoumáním klimatu ujasnit si některé aspekty – stanovit cíl výzkumu, dobu, kdy bude probíhat výzkum a zvolit vhodnou metodu. Pro objektivní zjištění a posouzení Petlák také doporučuje ve výzkumu školního klimatu použít více metod. Klima školy mohou zkoumat školské orgány např. při hodnocení výchovně-vzdělávacího procesu, samo vedení školy za účelem samohodnocení a zavedení inovací. I samotní rodiče mohou hodnotit klima školy, neboť získávají od svých dětí informace o dění ve škole. Vědecké výzkumy školního klimatu se mohou orientovat na vybrané specifické oblasti, např. na styl řízení školy v souvislosti s klimatem, podíl rodičů na klimatu školy, vliv metod učitele na třídní klima apod. (Petlák, 2006, s. 73-74).

Centrem zájmu výzkumů školního klimatu je zejména člověk – respondent jako významný činitel prostředí školy. Jedná se o jejího zaměstnance nebo klienta. Diagnostika klimatu školy by měla prospět všem aktérům školního života a měla by vést ke zlepšení jejich spokojenosti (Grecmanová, 2008, s. 96).

2.7 Učitelská profese

V souvislosti s tématem diplomové práce se domnívám, že je vhodné věnovat pár kapitol také poznatkům o učitelské profesi, o učitelích a jejich pracovní zátěži.

S. Freud tvrdí: „*Učitelství je jedním z oněch „nemožných“ povolání, v nichž si člověk může být předem jist neúspěchem.*“⁵

Učitelství patří mezi nejstarší profese celého lidstva, které existovalo již v antických dobách. Je tedy zvláštní, že se pedagogická věda začala zabývat analýzou této profese teprve před nedávnem. Zahraniční výzkumy se tímto povoláním zabývaly intenzivně daleko dříve než u nás. V ČR vzrostl zájem o tuto problematiku až po roce 1989 v souvislosti se zvažovanými změnami přípravy pro učitelské povolání (Průcha, 2002, s. 172-173).

Jak jsem již výše zmínila, učitelskou profesi lze považovat za náročné povolání. Ačkoli laická veřejnost má na tuto problematiku různé názory, odborníci a jejich výzkumy mé mínění

---

⁵*Učitelská profese. Řízení lidských zdrojů ve vzdělávacích institucích.* [online prezentace]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/4538166-Evropsky-socialni-fond-praha-eu-investujeme-do-vasi-budoucnosti-ucitelska-profese-rizeni-lidskych-zdroju-ve-vzdelavacich-institucich.html>

o náročnosti učitelova povolání potvrzují. Čapek zmiňuje ve své knize výzkumné šetření Paulíka. Učitelské povolání považuje za velmi náročné povolání, které na něj klade vysoké nároky spojené s učitelovým subjektivním prožíváním. Cca 1/3 respondentů (učitelů) dalších českých i zahraničních výzkumů hodnotí svou pracovní zátěž jako silnou až extrémní. Avšak ani relativně vysoká pracovní zátěž učitelů nemusí znamenat přímou nespokojenost učitelů s jejich zaměstnáním. Působí zde více faktorů, které mohou pracovní zátěž učitelů zmírnit či kompenzovat (Čapek, 2010, s. 153-154). Podle mého názoru se může jednat o pozitivní klima školy, což potvrzuje i Grecmanová. Pozitivní klima školy neprospívá pouze žákům, ale také příznivě ovlivňuje pracovní spokojenost a motivaci učitelů. Klima školy působí na psychickou situaci učitelů, atmosféru v kolektivu učitelů, ale i na samotného ředitele školy (Grecmanová, 2008, s. 93). Čeští sociologové na základě škály složitosti práce, která klasifikuje profese podle její náročnosti, řadí učitelkou profesi do nejvyšších kategorií, tedy mezi profese s nejvyšší složitostí práce, proto se lze domnívat, že povolání učitele by mělo sebou nést také vysokou prestiž. Tuto domněnku potvrzuje Tuček a Machonin (1993), kteří vytvořili českou škálu prestiže povolání. Na základě této škály se učitelé základních škol řadí do kategorie povolání s nejvyšší prestiží, do které se řadí mimo jiné docent či profesor na vysoké škole, lékař aj. (Průcha, 2002, s. 176-186).

Podlahová a kol. zmiňují specifika učitelské profese:

- Učitel vykonává různorodé aktivity a má různorodé kompetence – znalost oboru a jejich didaktické zpracování, dovednost komunikace se žáky či rodiči, řízení edukačního procesu, diagnostika a hodnocení.
- Plní mnoho rolí.
- Učitelství je náročné po psychické stránce – nároky vyplývají jak z výše uvedené různorodosti činností a rolí, tak z nutnosti neustálé interakce a intenzivní komunikace a to nejen se žáky.
- Práce učitele je neustále kontrolována a hodnocena a to z různých stran – vyžaduje to neustálou koncentraci a sebekontrolu.
- Učitel musí neustále regulovat a zvládat různé situace vznikající v průběhu edukačního procesu.
- Vysoká časová zátěž – náplní učitelovi práce není jen samotné vedení výuky, jak se mnozí domnívají, ale musí plnit i jiné pracovní povinnosti jako jsou příprava na výuku,

kontrola prací žáků, dozory, administrativní činnost aj. (Podlahová a kol., 2007a, s. 12-13).

2.7.1 Pojem učitel

Český pedagogický slovník vymezuje učitele jako jednoho z hlavních činitelů výchovně-vzdělávacího procesu. Učitel je kvalifikovaný pedagogický pracovník, který spoluzodpovídá za přípravu, řízení, organizaci a výsledky edukačního procesu (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 261). Paradoxně z hlediska feminizace učitelské profese se pojem učitel, který je gramaticky mužského rodu, používá i pro označení žen-učitelek (Průcha, 2002, s. 173).

2.7.2 Osobnostní rysy učitelů

Pokládám za významné také zmínit to, že učitelskou profesi by neměl vykonávat jen tak někdo. Při vykonávání této profese hrají totiž důležitou roli osobnostní charakteristiky učitele, tzn. věk učitele, jeho vlastnosti, postoje, názory, zkušenosti apod. (Průcha, 2002, s. 188). Podle Fontany je důležité, aby byl učitel citově stabilní. Neměl by se nechat vyvést z míry chováním dětí, které bývají k učitelům mnohdy bezohledné, děti totiž nemají dostatek zkušeností, aby se dokázaly vcítit do učitelova prožívání. Citová stabilita souvisí s tím, že je učitel vyrovnaný a má dostatečně vybudované sebevědomí a sebedůvěru, což mu umožňuje klidně a objektivně řešit každodenní problémy nejen přímo ve škole, ale i v rámci jiných pracovních náležitostí spojených s komunikací s rodiči, žáky, kolegy, vedením školy, správou školy apod. Dalším podstatným rysem osobnosti učitele jsou jeho postoje. Na učitele jsou kladeny nároky, aby měl tzv. žádoucí profesionální postoje. Učitel má mít kladný postoj k odpovědnosti a k náročné práci, k předmětům své aprobace a v neposlední řadě samozřejmě také k dětem. Dále by učitel neměl postrádat schopnost dělat kompromisy (Fontana, 1997, s. 365-367).

Podlahová a kol. uvádějí vlastnosti, kterými by měl být ideální učitel vybaven – měl by být dobře informovaný, flexibilní, optimistický, důsledný, trpělivý, vtipný, otevřený vůči druhým, dostatečně sebejistý, vhodně upravený (Podlahová a kol., 2007b, s. 14).

Je tedy žádoucí, aby učitel měl předpoklady k výše uvedeným charakteristickým rysům a vlastnostem pro efektivitu jeho práce, ale je třeba si také uvědomit, že učitelem se člověk nerodí, ale postupně stává. Po absolvování vysokoškolské přípravy nastupuje začínající učitel do praxe, kde stráví nějaký čas. Během této doby prochází učitel určitým vývojem, probíhají u něj změny jak pozitivní, tak negativní, stává se profesionálem (Mareš, 2013, s. 435).

2.7.3 Pracovní zátěž učitelů a učitelský stres

Spolu s lékaři, soudci nebo i jinými profesemi patří učitelství mezi tzv. vztahová povolání. Náročnost vztahových (někdy označováno jako pomáhajících) povolání vyplývá z toho, že jsou primárně zaměřené na člověka a na interakci s ním. Učitel musí mít určité osobní předpoklady, vědomí závažnosti profesních rozhodnutí a odpovědnost při výkonu profese (Podlahová a kol., 2007b, s. 11-12). Z tohoto pohledu se pracovní zátěž učitelů jeví jako vysoká. Zátěž lze chápat jako interakci mezi požadavky, které jsou na člověka kladeny prostředím a schopnostmi či možnostmi tyto požadavky zvládnout. Zátěž na člověka může být různého typu – biologická, fyzická a psychická. U učitelů se jedná převážně o psychickou zátěž, tzn. o psychické zpracování a vyrovnání se s různými životními událostmi, situacemi, problémy apod. Psychická zátěž se dále dělí na sensorickou, mentální a emocionální zátěž. Sensorická zátěž spočívá v tom, že učitel musí být neustále koncentrován. V oblasti mentální zátěže považují učitelé za nejvíce zatěžující řešení psychologických problémů výchovy a vzdělávání ve škole. Jelikož je učitel v neustálé interakci se žáky, ale i s ostatními skupinami osob, je proto také emocionálně zatížen. Učitel prožívá emoce v souvislosti s odpovědností za žáky, ale i ve vztazích mezi pedagogy, mezi pedagogem a vedením školy i ve vztazích s rodiči žáků (Petrová a kol., 2009).

Výzkum Státního zdravotního ústavu prokázal u 80 % učitelů vysokou psychickou pracovní zátěž, což prokázaly i jiné výzkumy. U 60 % učitelů se zjistil výskyt somatických problémů, jako jsou zvýšená únava, bolesti hlavy, závratě, pocení, mdloby, nesnášení horka nebo chladu. 75 % pedagogů trpí psychickými obtížemi – poruchy soustředění, horší paměť, neurotické tendence, frustrace, nespavost, deprese, duševní i tělesná únavu po práci. Dále zmíněný výzkum prokázal, že 60 % učitelů zažívá nadměrný stres.⁶ Pojem stres prvně použil kanadský endokrinolog H. Seley jako označení pro soubor fyziologických projevů, kterými tělo reaguje na různé zátěže. Z hlediska psychologického se na stres nahlíží jako na stav nadměrného zatížení nebo ohrožení. V některých souvislostech se stres používá pro označení nějaké zátěžové situace. Časté prožívání nadměrného stresu bývá spojováno s různými psychickými reakcemi, jako jsou např. změny v emočním prožívání (úzkost, vztek, deprese, apatie) nebo poruchy

---

⁶ KOHOUTEK, Rudolf a Evžen ŘEHULKA. *Stresory učitelů základních a středních škol v České republice (zejména stresory způsobené učitelům žáky)*. [online dokument]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/38/texty/cze/kohoutek_rehulka.pdf

kognitivních funkcí (snížená schopnost koncentrace pozornosti) apod. (Vágnerová, 1999). Stres učitelů je dle Pedagogického slovníku definován jako „*stres, související s výkonem učitelské profese, jehož hlavními zdroji jsou podle empirických výzkumů: žáci se špatnými postoji k práci a vyrušující, rychlé změny vzdělávacích projektů a organizace školy, špatné pracovní podmínky*“ aj. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 231). Míček a Zeman představují následující zdroje stresu učitelů – příliš mnoho povinností a nedostatek času vedoucí k přepracovanosti učitele, příliš mnoho žáků ve třídě, nezájem žáků o učení, kázeňské problémy ve škole, snaha rodičů žáků ovlivňovat učitele a v neposlední řadě také vztahy mezi kolegy pedagogy a s nadřízenými (Míček, Zeman, 1992, s. 64-70).

Výzkum Dicka a Wagnera (1999) poukazuje, že příliš hektické pracovní prostředí je jedním z hlavních stresových faktorů ve škole. Ačkoliv bývají učitelé vystaveni různým zátěžím, i přesto vyjadřují vysokou míru spokojenosti se svou prací. 60 – 80 % dotazovaných učitelů jmenuje čtyři hlavní zátěžové faktory ve škole. Jsou to hektické pracovní klima, rozdílné učební podmínky, kázeňské problémy a příliš velké třídy⁷ (vlastní překlad).

Fontana také potvrzuje, že učitelství je stresujícím povoláním, což platí i pro učitele jiných zemí. Ve Velké Británii byl proveden výzkum, který dokázal, že 72 % učitelů základních škol trpí mírným stresem a 23 % vážným stresem. Příčiny stresu učitelů shledává v tom, že na učitele je kladeno stále více nároků ze strany žáků, kolegů rodičů, vedení, legislativy i společností. Učitelé musí neustále ve třídě udržovat kázeň, často si svou práci nosí domů, což jim znemožňuje si dostatečně odpočinout. Stále je někdo kontroluje a hodnotí – žáci, rodiče, vedení, inspektoři, politici. U učitelů se také předpokládá, že se budou přizpůsobovat novým osnovám a doplňovat si své znalosti v oboru (Fontana, 1997, s. 370-371).

Není žádnou novinkou, že stres nepříznivě ovlivňuje zdraví člověka. Chronický pracovní stres, který zažívají učitelé, je jeden z hlavních rizikových faktorů kardiovaskulárních onemocnění nebo i jiných zdravotních problémů. České i zahraniční výzkumy nejednou

---

⁷ Dick u. Wagner (1999) zeigen auf, dass ein zu hektisches Arbeitsklima einer der wesentlichen Belastungsfaktoren in der Schule ist. Generell sind Lehrer vielfältigen Belastungen ausgesetzt, doch äußern sie auch eine hohe Arbeitszufriedenheit. Von 60 – 80 % der befragten Lehrer werden vier große Belastungsfaktoren in der Schule benannt. Zdroj: GIROD, Cornelia. et. al. *Auf dem Weg zu einem besseren Klassen- und Schulklima an der Grundschule*. Vyd. 2. Göttingen: Institut für berufliche Bildung und Weiterbildung, 2006. Dostupné z: https://www.bildung-lsa.de/pool/schulqualitaet/8_schulklima.pdf

prokázaly vyšší riziko vzniku kardiovaskulárního onemocnění u učitelské profese. U učitelů byl zjištěn vyšší výskyt hypertenze, aterosklerózy a ischemické choroby srdeční.⁸

2.7.4 Syndrom vyhoření

Dalším negativním dopadem dlouhodobé psychické zátěže je syndrom vyhoření. A protože jsou učitelé vznikem syndromu vyhoření ve značné míře ohroženi, chtěla bych věnovat v práci jednu podkapitulu také tomuto negativnímu jevu. Syndrom vyhoření je konečným stádiem dlouhodobého procesu, na jehož počátku je velké nadšení a úsilí. Ve většině případů se však nedostává dostačující odezvy, uznání a úspěchu, proto původní nadšení a úsilí slábne a může to vést až ke konečné fázi – tedy syndromu vyhoření.⁹

Průcha zmiňuje výzkum Kodýma a Fitla (1987), kteří uvádějí do souvislosti úspěšnost učitelů s jejich psychickým stavem. Na základě výsledků výzkumu Průcha tvrdí, že vysoká resp. nadměrná angažovanost učitelů je pro ně spíše škodlivá. Výzkum totiž zjistil, že úspěšní a velmi angažovaní učitelé neustále pociťují vnitřní psychické napětí, jsou impulzivní, náladový, nervózní. Oproti tomu méně úspěšní či angažující se pedagogové se cítí bezstarostně, jsou optimističtější, dobře naladěni, vyrovnanější a mají dostatek energie a síly (Průcha, 2002, s. 231-232).

Syndrom vyhoření je termín, který má své kořeny v anglickém slovu „*to burn*“, což znamená hořet, pálit, planout, s příponou *out* – tedy „*burn out*“ doslovně dohořet, vyhasnout, vyhořet. Tento jev poprvé představil americký psycholog H. J. Freudenberger v 70. letech 20. století (Petříková, 2010, s. 7-8).

Psychologický slovník vymezuje syndrom vyhoření (*burn-out-syndrome*) jako „*ztrátu profesionálního zájmu nebo osobního zaujetí u příslušníka některých z pomáhajících profesí.*“ Člověk trpící syndromem vyhoření má pocity zklamání a hořkosti, ztrácí zájem o svou práci, spokojí se s rutinou, neshledává za důležité se dále vzdělávat a rozvíjet, snaží se pouze přežít a nemít problémy (Hartl, Hartlová, 2000, s. 586).

---

⁸ BLAŽKOVÁ, Vlasta. Učitelé a zdraví. In: *Bozpinfo.cz*. [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.bozpinfo.cz/ucitele-zdravi>

⁹ HOSPODÁŘOVÁ, Ivana a Radmil ŠVANCAR. Strašák – syndrom vyhoření. In: *Učitelské noviny*. [online]. 2009, roč. 112, č. 26. [cit. 2017-02-18]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1942>

Stock upozorňuje, že syndrom vyhoření se neztotožňuje se stresem, ale vzniká v důsledku dlouhodobého stresu. Stres je tedy příčinou a vyhoření následkem. Burn out syndrom je způsoben obvykle narušením rovnováhy mezi aktivitou (zátěží) a odpočinkem (Stock, 2010, s. 15). Kallwass uvádí následující příčiny syndromu vyhoření – konflikty rolí, přílišná očekávání, nedostatek autonomie, nedostatečná podpora ze strany nadřízených, konflikty ve vztazích, příliš mnoho povinností spojených s časovou tísňí, příliš vysoká odpovědnost apod. (Kallwass, 2007, s. 9). Mezi hlavní příznaky syndromu se řadí vyčerpání, odcizení a pokles výkonnosti. Vyčerpání zahrnuje fyzické i emoční vysílení. Fyzické projevy vyčerpání jsou např. nedostatek energie, únava, slabost, náchylnost k infekčním nemocem, poruchy spánku, bolesti zad či zažívací potíže. Mezi emoční příznaky vyčerpání pak patří sklíčenost, beznaděj, bezmoc, ztráta sebeovládání, pocity strachu, prázdnoty, apatie, podrážděnost. Odcizení spočívá v tom, že člověk ztrácí ke své práci vztah a má k ní až lhostejný postoj. Klienty (v učitelské profesi se jedná o žáky) vnímá jako přítěž, nadřízené jako zdroj ohrožení a kolegy jako otravný hmyz. Pokles výkonnosti se projevuje nespokojeností s vlastním výkonem, nižší produktivitou a angažovaností, ztrátou nadšení a motivace, nerozhodností a pocitem selhání (Stock, 2010, s. 19-20).

3 METODIKA PRÁCE

Dostupných informací o učitelské profesi, jeho pracovní zátěže, stresu či syndromu vyhoření je samozřejmě daleko více. V práci jsem vylíčila ty skutečnosti, které pokládám za významné pro účely diplomové práce. Snažila jsem se vystihnout hlavní aspekty učitelova povolání a náročnosti jeho práce. Po přečtení předchozích kapitol myslím, že i laická veřejnost mi dá za pravdu a potvrdí, že vykonávat profesi učitele není skutečně snadné. Vzhledem k tématu práce bych chtěla podotknout, že na psychické prožívání učitele má vliv i klima školy, což jsem uvedla již v kapitolách o klimatu školy a potvrzuje to i odborná literatura. Je zřejmé, že ve škole, kde se často vyskytují výchovné problémy, mezi pedagogy převládají napjaté či konkurenční vztahy, vedení školy není ke svým podřízeným příliš shovívavé, se učitelé cítí daleko hůře než ve školách s dobrými vztahy mezi kolegy, mezi pedagogy a žáky, mezi žáky navzájem a příznivé vztahy mezi vedením školy a učiteli.

Nyní bych přistoupila k výzkumné části diplomové práce, kdy se budu snažit zjistit, jaké klima z pohledu učitelů panuje v konkrétní škole a jak toto klima působí na psychiku učitelů. Kapitola obsahuje také popis průběhu výzkumu. Příprava výzkumu vychází z teoretických poznatků uvedených v kapitole 2.

3.1 Metodika výzkumu

Základní informace:

Druh výzkumu: Kvalitativní výzkum

Výzkumné metody: Kvalitativní dotazování

Použitá technika sběru dat: Polostrukturovaný rozhovor

3.1.1 Teoreticko-praktická příprava

Přípravě a realizaci výzkumu předcházelo studium odborné literatury zabývající se školním klimatem a učitelským povoláním. Z těchto poznatků vychází příprava výzkumu. Školním klimatem se zabývá mnoho odborníků z českého i zahraničního prostředí. V práci bylo využito jak tuzemských zdrojů, tak i zahraničních. V ČR se klimatem školy zabývá zejména H. Grecmanová, R. Čapek, J. Mareš nebo J. Lašek. Výzkumem školního klimatu se začali zabývat nejdříve v USA, později pak v Německu či Rakousku. Z cizojazyčných zdrojů bylo čerpáno z německých publikací i z německých elektronických zdrojů a dále pak ze slovenských publikací

(E. Petlák). Teoretická část obsahuje také poznatky o učitelské profesi, pracovní zátěži učitelů a učitelském stresu či syndromu vyhoření. O dané problematice existuje rovněž mnoho publikací. V práci bylo využito českých publikací či studijních opor, ale i publikací od zahraničních odborníků, jejichž knihy byly přeloženy do jazyka českého. V práci bylo čerpáno také z online zdrojů, prezentací a dokumentů.

3.1.2 Výzkumné problémy

Hlavním stanoveným cílem práce je zmapovat, jak vnímají a prožívají školní klima na jedné vybrané škole učitelé. Na základě tohoto stěžejního cíle byly vymezeny jednotlivé výzkumné problémy, které jsou formulovány prostřednictvím následujících výzkumných otázek:

- **Výzkumná otázka č. 1:** Jak učitelé vybrané základní školy vnímají a hodnotí klima na této škole?
- **Výzkumná otázka č. 2:** Jak toto klima ovlivňuje učitele po psychické stránce?
- **Výzkumná otázka č. 3:** Co by učitelé v rámci školního klimatu chtěli změnit?
- **Výzkumná otázka č. 4:** Jsou učitelé spokojeni na této škole?
- **Výzkumná otázka č. 5:** Jaké vztahy mezi jednotlivými aktéry školního života v dané škole panují?
- **Výzkumná otázka č. 6:** Jací žáci tuto školu navštěvují a jaké mají mezi sebou vztahy?
- **Výzkumná otázka č. 7:** Jak učitelé hodnotí svou pracovní zátěž, a zda v důsledku této pracovní zátěže učitelé trpí stresem?

3.1.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výběr respondentů byl zčásti cílený a zčásti náhodný. Pro účely práce se výběr zúčastněných orientoval pouze na pedagogické pracovníky vybrané školy mimo vedení školy a to jak prvního, tak druhého stupně. Pro výběr nebyla stanovena žádná jiná kritéria. Záleželo zejména na ochotě a času respondentů. Počet respondentů nebyl předem určen. Dle odborníků není třeba při kvalitativním výzkumu dopředu stanovovat velikost zkoumaného vzorku, ale až v průběhu výzkumu pomocí tzv. saturace. V průběhu výzkumu výzkumník sbírá data, analyzuje je a kóduje. Data sbírá do té doby, dokud získává stále nové, významné informace pro výzkum. Jakmile již nezískává nové informace, které nevedou k dalším změnám a zjištěním, tak lze říci, že výzkum je teoreticky saturován (nasyčen). Výzkumník tedy pokračuje s pořizováním dalších vzorků a se sběrem dat, do té doby, dokud není saturována každá kategorie. Teoretický vzorek je

saturován v případě, kdy je zjevné, že se už neobjevují žádné nové údaje vztahující se ke kategoriím, pokud jsou kategorie dobře propracovány a vztahy mezi jednotlivými kategoriemi jsou dobře ustaveny a ověřeny.¹⁰ Pro účely práce mi stačilo 6 respondentů, se kterými jsem provedla rozhovor. Jednalo se o učitele 1. i 2. stupně, i o pedagogy, kteří měli na škole nějakou funkci, jako například výchovný poradce apod. Pro přehlednost uvádím základní charakteristiky respondentů v tabulce, která je uvedena níže (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Charakteristika výzkumného vzorku (zdroj: vlastní)

Charakteristika výzkumného vzorku	
Respondent 1 (R1)	
Funkce ve škole:	Učitelka na 2. stupni
Věk:	28 let
Pohlaví:	Žena
Délka působení na škole:	3,5 let
Respondent 2 (R2)	
Funkce na škole:	Učitelka na 2. stupni, školní metodik prevence
Věk:	53 let
Pohlaví:	žena
Délka působení na škole:	19 let
Respondent 3 (R3)	
Funkce na škole:	Speciální pedagog na 1. stupni
Věk:	58 let
Pohlaví:	Žena
Délka působení na škole:	35 let

¹⁰ Kvalitativní metody. Teoretická nasycenost/teoretická saturace. [online dokument]. [cit. 2017-2-25]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjIxbiR6-rSAhXpApoKHcNSDhsQFggeMAE&url=http%3A%2F%2Fgeoinovace.data.quonia.cz%2Fmaterialy%2FZ0120_Geograficke_mysleni_MU%2Fhesla%2FKvalitativni_metodologie.docx&usq=AFQjCNGFPGFuBVwyKKkeycB4FPxRIymRqw

Charakteristika výzkumného vzorku (pokračování tabulky)	
Respondent 4 (R4)	
Funkce na škole:	Učitelka na 1. stupni, třídní učitelka
Věk:	35 let
Pohlaví:	žena
Délka působení na škole:	7 let
Respondent 5 (R5)	
Funkce na škole:	Učitelka na 2. stupni, třídní učitelka
Věk:	60 let
Pohlaví:	Žena
Délka působení na škole:	1 rok
Respondent 6 (R6)	
Funkce na škole:	Učitel na 2. stupni, výchovný poradce
Věk:	58 let
Pohlaví:	muž
Délka působení na škole:	15 let

3.1.4 Použitá metoda

Pro získání potřebných dat pro výzkum jsem se rozhodla využít jednu z kvalitativních metod. Kvalitativní metody jsou ve značné míře výhodné. Výzkumník s využitím kvalitativních metod získává podrobný popis a vhled do zkoumané problematiky. Hledá příčinné souvislosti a vztahy. Kvalitativní metody umožňují studovat procesy a poskytují lepší porozumění jevům. Mezi kvalitativní metody se řadí např. pozorování, experiment nebo kvalitativní dotazování (Hendl, 2005, s. 52).

Pro sběr dat jsem tedy zvolila metodu kvalitativního dotazování, konkrétně tedy rozhovor. Miovský považuje rozhovor za nejobtížnější zároveň však za nejvýhodnější metodu pro získání kvalitativních dat. Rozhovor může mít různé formy. Nestrukturovaný rozhovor má podobu běžného volného rozhovoru. Je charakteristický přirozeností konverzace a nenásilným průběhem. Při tomto typu rozhovoru výzkumník nemá dopředu vytvořenou strukturu, které by se pevně držel. Na hranici dotazníkových metod a rozhovoru je strukturovaný rozhovor, který má pevně

dané schéma, podle kterého výzkumník postupuje. Tento typ rozhovoru příliš neumožňuje výzkumníkovi provádět nějaké úpravy. Respondentovi dává většinou omezený časový prostor pro odpověď a neumožňuje mu se o tématu více vyjádřit a rozvykládat, takže je možné, že při strukturovaném rozhovoru se výzkumník nemusí dovědět informace, které by byly pro výzkum významné. Z toho důvodu tento typ rozhovoru nevyužiji. Domnívám se, že pro účely mého výzkumu je nejvhodnější metodou polostrukturovaný rozhovor. Lze říci, že tento typ rozhovoru je střední cestou předchozích uvedených typů rozhovorů. Polostrukturovaný rozhovor oproti nestrukturovanému vyžaduje náročnější přípravu. Výzkumník si dopředu vytváří určité schéma témat, které chce s respondentem probrat. Avšak při polostrukturovaném rozhovoru lze provádět podle potřeby různé úpravy, pořadí otázek lze zaměňovat, výzkumník se může v případě potřeby či nedorozumění respondenta doptávat na různé otázky. Při polostrukturovaném rozhovoru se mohou také objevit i nové skutečnosti, které mají se zkoumaným jevem nějakou souvislost a jsou pro výzkum významné (Miovský, 2006, s. 155-162).

3.1.5 Organizace výzkumu

Výzkum probíhal v lednu a únoru 2017 na jedné nejmenované základní škole v Moravskoslezském kraji. Výběr školy nebyl cílený, ale náhodný. Před realizací výzkumu, jsem oslovila ředitele školy a požádala ho o svolení k provedení výzkumu ve škole (viz Příloha č. 2). Z hlediska tématu a cíle práce jsem se rozhodla, že výzkum bude proveden anonymně a v práci nebude uvedeno, jaká škola se výzkumu účastnila, neboť školní klima se týká sociálních vztahů mezi lidmi ve škole, což může být někdy choulostivým tématem a některým jedincům nemusí být příjemné, se o takových záležitostech bavit. Proto v příloze ani neuvádím potvrzenou a schválenou žádost o povolení výzkumu.

Pan ředitel vybrané školy byl velice vlídný a výzkum mi povolil. Dokonce na poradě všechny učitele o výzkumu informoval a požádal pedagogy, aby byli ke mně vstřícní a poskytli mi informace, které pro výzkum potřebuji. Následně jsem školu navštěvovala s cílem sběru potřebných dat. S náhodnými pedagogy na škole jsem si domluvila termín a provedla s nimi rozhovor. Jednalo se o polostrukturovaný rozhovor, při kterém jsem měla k dispozici předem vytvořenou strukturu rozhovoru (viz Příloha 1), která obsahovala základní otázky a témata, které jsem s respondenty měla v plánu probrat. Rozhovor trval s některými déle, někdy až téměř 45 minut. Někteří učitelé byli velmi struční a nepodařilo se mi je více rozhovořit, ale i přesto jsem od nich získala kvalitní a potřebné údaje. Rozhovory s respondenty byly nahrávány, přičemž

jsem se každého respondenta na začátku rozhovoru zeptala, zda s nahráváním rozhovoru souhlasí a požádala je, aby mi podepsali souhlas s pořízením audio záznamu rozhovoru (viz Příloha 3 a 4). Všichni respondenti vždy souhlasili. Na začátku rozhovoru nebo někdy i v průběhu rozhovoru jsem respondentům vysvětlila, o čem v práci usiluji. Při realizování výzkumu jsem si průběžně zapisovala poznámky a postřehy, které mě napadaly, jako například, jak pokračovat dál, na co se ještě zaměřit, co v práci zmínit apod.

4 VÝSLEDKY

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak učitelé vnímají a psychicky prožívají klima vybrané školy. S ohledem na tento cíl jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum, což je výzkum, který nedosahuje výsledků pomocí statistických procedur či jiných způsobů kvantifikace. Kvalitativní výzkumy se mohou týkat života lidí, chování, či chodu organizací nebo vzájemných vztahů apod. Kvalitativní metody mohou výzkumníkovi poskytnout detailní informace o jevu, které se prostřednictvím kvantitativních metod těžko získávají. Kvalitativní výzkum má 3 základní kroky. Za prvé jsou to údaje, které se získávají různými metodami, nejčastěji však pozorováním nebo rozhovorem. Druhou fází výzkumu je analýza a interpretace dat, pomocí kterých výzkumník dochází k závěrům a teoriím. Posledním stádiem je pak zpracování písemné zprávy o výsledcích výzkumu (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10-12). Proces analýzy kvalitativních údajů se nazývá kódování. Výsledkem této analýzy jsou pak záznamy kódování (Miovský, 2006, s. 228).

Jakmile jsem prostřednictvím rozhovorů získala potřebná data, provedla jsem transkripci rozhovorů, tzn., že jsem převedla mluvený projev z rozhovorů do písemné podoby. Dále následovala analýza získaných údajů – tedy kódování, což je systematické prohledávání dat s cílem nalézt pravidelnosti a klasifikovat jejich části. Při kódování se provádí redukce dat pomocí tzv. kategoriálních systémů. (Hendl, 2005, s. 211).

Na základě analýzy dat jsem vymezila tyto kategorie:

Kategorie 1: Hodnocení klimatu školy učiteli

Kategorie 2: Psychické faktory působící negativně na učitele

Kategorie 3: Vztahy v kolektivu učitelů

Kategorie 4: Vztahy učitelů s vedení školy

Kategorie 5: Charakteristika žáků školy a jejich vztahy

Kategorie 6: Vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči

Kategorie 7: Vnímání pracovní zátěže učiteli

4.1 Vyhodnocení výzkumu

Kvalitativní data bývají velmi objemná, proto jsem se rozhodla pro zobrazení dat pomocí tabulky. Podle Hendla výzkumníci tuto zobrazovací techniku nevyužívají tak často, jak by bylo

žadoucí (Hendl, 2005, s. 213). Pro každou kategorii jsem vytvořila tabulku. Vyskytují se v ní zkratky, jejichž význam je uveden v seznamu symbolů a zkratk. Pod každou kategorií jsem vypsal kódy a k nim lokalizaci, tzn., kde se daný kód v rozhovoru nachází. Přepsané rozhovory jsou uvedené v přílohách (viz Příloha 5-10).

Tabulka 2: Kategorie 1: Hodnocení klimatu školy učiteli (zdroj: vlastní)

Kategorie 1: Hodnocení klimatu školy učiteli		
R.	Kód	Lokace
R1	No já si myslím, že spíše pozitivní. Já když, vím, co funguje na ostatních školách třeba v mém okolí, tak myslím, že tady je to ještě v pořádku. Jako samozřejmě nemůžeme míchat vztahy mezi učiteli a žáky, to je diametrálně odlišné, ale myslím si, že je to tady jako v mezích normy.	P. 5, Ř. 45-48
	<i>Cítíte se tady dobře. Chodíte sem ráda?</i> Jo, chodím sem ráda. Nejezdím do práce, ale do školy. (smích)	P. 5, Ř. 59-60
	<i>Chtěla byste v této škole v rámci klimatu něco změnit?</i> Hm. To asi ne. Nic mě nenapadá.	P. 5, Ř. 49-49
R2	No já bych řekla, že tady je to klima na těch 80 procent určitě jako dobré jo. Vždycky se samozřejmě něco najde, jo, ale jako pracuje se tady dobře.	P. 5, Ř. 74-75
	<i>Takže chodíte sem ráda, pracujete tady ráda?</i> Jo, jo. Tak samozřejmě občas se mi stane, že se mi nechce do práce, že, ono je to únavná práce, ale jo těším se tady.	P. 6, Ř. 75-77
	Tady je klima fakt jako dobré, je tady taková svoboda, vedení nám dává dost volnosti, jsme přece dospělý, tak víme, co smíme a ne že. Ale co jsem tak slyšela, od ostatních učitelů, kteří třeba dříve učili jinde, tak tam jsou na učitele celkem drsní. Musí přijít na sedm a končí ve dvě, i když mají třeba jen jednu hodinu a tady to fakt jako nemáme.	P. 6, Ř. 122-126
R3	Takže mě to klima na té vesnické škole, nebo spíš velké střediskové vesnické škole připadá pořád ještě snesitelné. Takové jako rodinné, příjemné, otevřené a většinou, to co se zasukuje, tak se rychle rozsukuje, protože tady se všichni znají (smích).	P. 7, Ř. 10-14
	Takže tady mě to připadá ještě snesitelné, takové lidské, přehledné. Dá se to.	P. 7, Ř. 16-

Kategorie 1: Hodnocení klimatu školy učiteli (pokračování tabulky)		
R	Kód	Lokace
R3	Kdo je talentovaný učitel anebo, kdo to dělá rád, tak si myslíš, že je tedy rád. Jo to tu taková lidskost.	18
	Jo, jo, je to dobré, tady je dobré klima obecně.	P. 7, Ř. 41-42
	<i>Takže ještě bych se chtěla zeptat, klima na této škole hodnotíte jak?</i> Snesitelně, zdravě, otevřeně.	P. 7, Ř. 83-84
	<i>Chtěla byste v rámci školního klimatu něco změnit?</i> My to průběžně pořád měníme. My máme porady, konzultace, ročníkové schůzky, takže to co chceme, tak sneseme požadavek a v rámci možností se tady pořád něco mění, míň nebo víc. Takže změny jsou tady pořád. I individuální i kolektivní. I prostorové, v budovách se pořád něco děje, i projekty.	P. 7, Ř. 84-88
	<i>Pracujete tady ráda?</i> No určitě, ano. Široko daleko, až budete hledat práci, tak zjistíte, že to je to nejlepší, co můžete tady najít ve svém oboru. Je to asi to nejlepší, co jsem kdy v životě dělala.	P. 7, Ř. 91-93
R4	<i>A jak byste zhodnotila klima v této škole?</i> Já si myslím, že na místní poměry velmi dobré. Myslím si to já, že žáci tady mají mezi sebou fajn vztahy. Možná se najdou jedinci, kteří si to nemyslí, ale já to vnímám jako z mého pólu, že to je v pořádku.	P. 8, Ř. 36-39
	<i>Dobře, a chtěla byste tady v této škole něco změnit? Jako v jakém směru? No v rámci klimatu, například co se týče vztahů, přístupu vedení a podobně? Co se týče přístupu asi ne. Jako možná dovybavit nějakými věcmi, ale to je otázka všechno peněz. Ale já jinak si myslím, že co vnímám tak informace z jiných škol nebo od kolegů, kteří učili jinde, tak tohle je fakt jako fajn.</i>	P. 8, Ř. 39-42
R5	A jak byste zhodnotila klima na této škole? Pozitivně. Já jsem tady spokojená.	P. 9, Ř. 81-82
	Chodíte sem ráda? Chodím sem ráda.	P. 9, Ř. 82
	<i>A ještě jsem právě chtěla, proto se ptám na to školní klima, protože si myslím, že to klima hodně toho ovlivňuje u těch učitelů, že jim v tom pomáhá.</i>	P. 9, Ř. 131-136

Kategorie 1: Hodnocení klimatu školy učiteli (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R5	Pomáhá ano. Když chodíte do té školy ráda, tak je to úplně něco jiného než když žáci se nechtějí učit, když je samá negace, jako jo, když se žáci nechtějí učit, když máte špatnou třídu, teď pořád něco řešíte a ještě do toho se někoho bojíte třeba tady v kolektivu, nevycházíte a tak dále. To si neumím vůbec představit. Já jsem vždycky měla štěstí na dobré kolektivy.	
R6	<i>No a jak vnímáte a hodnotíte klima v této škole?</i> Já si myslím, že je spíše pozitivní, protože co vnímám, když nebudu hodnotit sebe, což je dost subjektivní, ale když vnímám učitele kolem sebe, tak jako převážná většina z nich má zájem o děti, jako řešit jejich problémy, nezaregistroval jsem nějaké vyhraněné odmítnutí nebo něco takového.	P. 10, Ř. 34-37
	<i>A pracujete tady rád?</i> Jo. Určitě.	P. 10, Ř. 37

Kategorie 1 – Hodnocení klimatu školy učiteli souvisí s výzkumnými otázkami č. 1, 3 a 4. Cílem bylo zjistit, jak učitelé na vybrané základní škole vnímají a hodnotí klima, zda jsou ve škole spokojeni a zda by nechtěli ve škole v rámci klimatu něco změnit. Ze zjištěných dat prostřednictvím rozhovorů s učiteli lze usoudit, že klima na vybrané škole je učiteli vnímáno jako velice pozitivní, otevřené a přátelské. Učitelé školní klima hodnotili také ve srovnání s ostatními školami. Buďto z vlastních zkušeností nebo z informací od kolegů o tom, jak fungují ostatní školy, usuzují, že klima na škole, kde učí je oproti ostatním školám naprosto v pořádku a jsou zde spokojeni. Co se týče možných změn ve škole, tak pedagogové v rámci školního klimatu nepožadují žádné změny. Ze zjištěných údajů je zřejmé, že vedení školy je naprosto vstřícné k učitelům, kteří nějaké změny vyžadují a že podle možností jím vyhovují.

Tabulka 3: Kategorie 2: Psychické faktory působící negativně na učitele (zdroj: vlastní)

Kategorie 2: Psychické faktory působící negativně na učitele		
R.	Kód	Lokace
R1	No v každé třídě se vždycky najde ten jeden, co nějak vyčnívá z toho kolektivu a ostatní mu to dávají v uvozovkách sežrat. Prostě to s čím jsem se setkávala já na základce a to bude prostě trvat dál. Všichni nevyjdou se všema no. <i>A jak to na Vás působí psychicky?</i> Hm. No tak řešit se to musí, takže nějaký vliv na nás to má, ale zatím se nevyskytl problém takový, že by se nedal vyřešit. Ale je fakt, že to zatěžuje no.	P. 5, Ř. 11-15
	<i>Jsou ve škole nějaké situace, události, které ve Vás vyvolávají nelibé nebo špatné pocity, prostě, že to na Vás nějak psychicky doléhá?</i> Hm. Někdy psychicky prožívám to, když se nějaké dítě trápí. Třeba když má nějaké špatné zázemí doma a já vím o tom a nemůžu s tím nic dělat, tak to samozřejmě na tu psychiku toho učitele nějak působí. Když si to hodně bere k srdci, což já bohužel dělám. Takže s tím mám jakoby ještě sama se sebou problém. Snažím se od toho odpoutat, ale zatím mi to moc nejde no.	P. 5, Ř. 37-42
R2	<i>Jsou tady ve škole nějaké situace nebo události, které ve Vás vyvolávají nějaké špatné pocity? Že se to psychicky na Vás odráží?</i> No tak když dojde k nějakým konfliktům takovým. Třeba když jsme byli s těma rodičema, jo tak to je hrozně nepříjemná záležitost. Jo prostě vyvracet někomu něco a a člověk když si chce dělat tu svou práci, ten učitel je tady v podstatě od toho, aby se těm děckám věnoval a něco je naučil a potom musíte řešit něco, co pomalu s tou školou nesouvisí, tak to je potom jako problém jo.	P. 6, Ř. 62-67
	A nebo potom, třeba se mi stalo, že to bylo děcko, který bylo týraný, ale utekl, skončil v domově, já jsem byla dokonce na soudě, takže to jsou takové věci jako velice nepříjemné.	P. 6, Ř. 67-69
R3	<i>Jaké události nebo situace související se školou ve Vás vyvolávají nějaké nelibé pocity, že se špatně cítíte?</i> Zatím, je tady vše, co sem patří (přemýšlí). Jako mě to nějak.. <i>Jako myslím tím, jestli třeba nemáte kvůli školním záležitostem, co tady zažíváte denně, nějaký psychický problém nebo se,</i>	P. 7, Ř. 73-78

Kategorie 2: Psychické faktory působící negativně na učitele (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R3	<i>špatně necítíte?</i> Já jsem psychicky odolná. Já jsem psychicky hodně odolná, takže. Já jsem si dělala profesní orientaci, takže já jsem věděla, do čeho jdu a zatím je to ještě pořád v normě.	
R4	<i>Je nějaká událost, situace související se školou, která ve Vás vyvolala nějaké nelibé pocity, že jste se cítila špatně, nějaký psychický problém?</i> Ne, vůbec. Mně tahle práce naprosto vyhovuje a baví.	P. 8, Ř. 31-33
R5	<i>Aha. No a je nějaká situace nebo něco ve škole, co by u Vás vyvolávalo nějaké špatné pocity, že se psychicky špatně cítíte?</i> No kdysi, když se třída domluvila a cvakala, no prostě cvakala na začátku, tak bylo takové, no štvalo mě to. Nebo já někdy udělám ve třídě pššt a teď jsem včera přišla do té třídy, se kterou mám trošku problém, kteří nejdou tak na ruku a nechtějí se učit a oni všichni pořád dělali pššt, pššt a pořád, s cílem mě vytočit, ale já se nenechám., takže já jsem dělala, že to neslyším a to je úplně nejlepší.	P. 9, Ř. 68-74
R6	<i>Jsou v rámci školy nějaké situace nebo události, které u Vás vyvolávají nějaké špatné negativní pocity?</i> Teď poslední dva roky ne. Ale před těmi dvěma lety tady byli trošku agresivnější rodiče. Dvěma, třemi až čtyřmi lety. Takže tam to bylo náročné psychicky. Ale ve vztahu k rodičům, ne k žákům a ne k výuce. Ale spíše tím, čelit agresivnímu jednání rodičů.	P. 10, Ř. 30-34

Kategorie 2 se vztahuje k výzkumné otázce č. 2, tzn., jak prožívají klima školy učitelé po psychické stránce, a které faktory ovlivňují jejich psychiku. Učitelé psychicky velice prožívají, když některé děti pochází z problémových a dysfunkčních rodin, kde se vyskytuje např. nějaké násilí apod., přičemž učitelé o tom vědí, ale nevědí nebo i mnohdy nemají možnost s tím něco udělat. Dalším faktorem, který působí na psychiku učitelů a ovlivňuje jejich prožívání, jsou konflikty s rodiči žáků. Ze zjištěných dat je patrné, že rodiče občas jednájí agresivním způsobem a tyto konflikty rodičů s učiteli vyvolávají v učitelích nepříjemné pocity.

Tabulka 4: Kategorie 3: Vztahy v kolektivu učitelů (zdroj: vlastní)

Kategorie 3: Vztahy v kolektivu učitelů		
R.	Kód	Lokace
R1	Já si myslím, že lepší kolektiv jsem ani najít nemohla. (úsměv)	P. 5, Ř. 19-20
R2	<i>Dobře. A teď jaké jsou tady vztahy mezi pedagogy?</i> Já myslím, že dobré.	P. 6, Ř. 34-35
	<i>Třeba schází se i mimo školu?</i> Jo, jo, mladé holky tuplem, ty se schází určitě, dokonce i na dovolenou spolu jezdí. Více měně scházeli jsme se i víc, ale časově třeba se mjíme, tak ale jo, já myslím, že je to dobrý tady	P. 6, Ř. 35-37
	<i>Spolupracujete mezi sebou a tak?</i> Jo, jo. Spolupracujeme. Spolupráce tady je fakt na dobré úrovni.	P. 6, Ř. 38
R3	Ty vztahy se odrážejí. Takové, jaké jsou vztahy mezi pedagogy, tak se odrážejí i mezi třídními učiteli a děckama. Obecně jsou ty vztahy tady rádo by rodinné.	P. 7, Ř. 24-26
	<i>Takže spolupracují tady učitelé mezi sebou, například poskytují si materiály, rady a takhle?</i> Ano, určitě. To ani jinak nejde než nespolupracovat. <i>Ano, to máte pravdu, ale někde se třeba můžou vyskytovat konkurenční vztahy, že.</i> Jo, to dneska jsme právě říkala, že tady to nehrozí, protože tady si nemáte co závidět. Tady prostě i o penězích je to v podstatě od toho jak mladá nastoupíte a pak skončíte tak je to skoro stejné. Takže peníze si nemusíte závidět a nemáte tady co vyhrát (smích). To není jak v továrně, nebo to není žádná těžká manažerina. Prostě každý dělá, co může, a musíme spolupracovat, jinak by ty děcka proklouzávaly. Takže je to taková rodina, pseudorodina, to určitě.	P. 7, Ř. 26-33
R4	<i>A jaké se tady vyskytují vztahy mezi učiteli?</i> Velmi dobré. Přátelské, pomáháme si, bavíme se, smějeme se. Když přijde do tuhého, tak každý ví, jak tomu druhému má pomoci. Já si myslím, že je to velice dobrý kolektiv.	P. 8, Ř. 16-18
	<i>Scházíte se třeba i mimo školu?</i> Jo, jo, s některými určitě no.	P. 8, Ř. 19
R5	<i>Jaké vztahy jsou tady mezi pedagogy?</i> Dobré. Tady vždycky dobré. Tady je	P. 9, Ř. 29-

Kategorie 3: Vztahy v kolektivu učitelů (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R5	veselo. Tady si vždycky umíme poradit, pomoci, sdílíme jeden úspěch druhého. Nikdo si nic nezávidí a spolupracujeme, když máme nějaký problém, tak si to všichni vypovídáme k nějakému žákovi a tak dál. Jako dobré, opravdu. Tady vždycky byli dobré vztahy. Není to zvykem všude. Ale tady jsme všichni na jednom hřišti, bych řekla a nikdo nestojí tak nějak bokem, že by jako, aspoň teda na vyšším stupni.	34
R6	<i>A jaké se tady vyskytují vztahy mezi učiteli?</i> Já si myslím, že skoro až nadstandardní. Tady ten kolektiv je celkem příjemný. Komunikuje. Přispívají k tomu i několikeré setkání během školního roku, kdy posedíme, povykládáme si. <i>Jako mimo školu?</i> Ano, mimo školu no. Takže z toho pohledu, když jsou navštěvované a to hojně, tak kdyby se lidem nechtělo, tak by tam nešli. Já myslím dobré, pozitivní, domluvíme se. Když někdo potřebuje nějaký záskok, nějakou pomoc, radu, nezaregistroval jsem nějaký problém, jo, spíše ochota.	P. 10, Ř. 12-18

Kategorie 3 řeší část výzkumné otázky č. 5. Konkrétně se zabývá vztahy v učitelském sboru. Z výpovědí respondentů lze říci, že vztahy mezi učiteli ve škole jsou velice přátelské a otevřené. Jejich vztahy se vyznačují ochotou, dobrou spoluprací a komunikací a domluvou. Učitelé se mezi sebou baví kromě školních záležitostí i o svém soukromí. V případě potřeby si učitelé dokážou pomoci. Schází se i mimo školu, někteří dokonce spolu tráví čas i o dovolené.

Tabulka 5: Kategorie 4: Vztahy učitelů s vedením školy (zdroj: vlastní)

Kategorie 4: Vztahy učitelů s vedením školy		
R.	Kód	Lokace
R1	<i>Jaký vztah nebo přístup má k vám jako k učitelům vedení? Myslím si, že vstřícný. Když potřebujeme pomoc, poradit nebo něco zařídit, koupit, tak jsou vstřícní určitě.</i>	P. 5, Ř. 20-22
	<i>Dokáže se vedení za vás učitele postavit při nějakém problému? Jo, jo, určitě.</i>	P. 5, Ř. 22
	<i>Když vedení rozhoduje o nějakých záležitostech, tak informuje vás učitele o tom a dává vám jako učitelům třeba možnost se k tomu vyjádřit a podílet se na tom rozhodnutí? Záleží v jakých záležitostech. Když je to v rámci nějakých.. (pauza) Nevím, jak to mám říct, nějakých manažerských věcí, tak určitě do toho zasahovat nemůžeme, ale když je to věc, která se v budoucnosti bude týkat i nás, tak určitě ten hlas máme i my.</i>	P. 5, Ř. 23-27
	<i>Dává Vám vedení dostatečnou svobodu? Jo, jo. Někdy až moc.</i>	P. 5, Ř. 27
R2	<i>Jaké vztahy mají učitelé s vedením? Já bych řekla, že tady, jako třeba já jsem nikde jinde neučila, ale jak mám třeba informace od ostatních kolegů, tak tady je to úplná pohoda. V tom smyslu, že nám tady nechávají v podstatě tu volnost a zodpovědnost. Že nás tady netlačí, musíte tady být já nevím od tolika do tolika a pomalu píchačky. Ale jako dají nám úkol, a když ho splníme, tak že by nás tady jako někdo takhle hlídal a doslova buzeroval tak to vůbec. V tomhle směru je to tady jako v pohodě.</i>	P. 6, Ř. 39-44
	<i>A dokáže se vedení za učitele postavit při nějaké problému? Tak, já myslím, že ano. Například při nějakém konfliktu s rodiči? Tak určitě, to se tady taky řeší, takže určitě jo.</i>	P. 6, Ř. 44-45
R3	<i>Já jsem zažila dvě vedení tady. S prvním ředitelem jsme jezdili k moři vždycky každý rok nejmíň jednou, takže to si dokážete přestavit, celá rodina u moře (smích). Takže to byly dobré vztahy. Hrajeme spolu i volejbal jako veteráni. A to vedení je v podstatě odchovaný žák. A poradce je bývalý ředitel, takže je to to samo, akorát trošku omládlé. Takže dobré. Navíc nové</i>	P. 7, Ř. 33-39

Kategorie 4: Vztahy učitelů s vedením školy (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R3	vedení má tady mezi námi i svoje rodinné příslušníky, jako učitele, školníky, takže tady je to takové provázané.	
	A já jsem ještě k tomu přistěhovaná a i tak se tu cítím dobře, že mě vzali mezi sebe, tak to je příjemné.	P. 7, Ř. 40-41
	<i>A zastane se vedení učitelů?</i> Určitě, určitě. Měli jsme i několik takových porad, kdy si třeba rodiče nebo příbuzní přáli, abychom se všichni sešli a vyjádřili se. Tak už jsem taky pár takových porad absolvovala. Ale nemáme jinou šanci než se postavit za sebe. Tak jako se rodina postaví za sebe, tak i my. Ale vždycky se to nějak rozhovoří a to dítě tady zůstává, takže tudíž kdyby odešlo někam jinam, byla by to jako známka toho, že tedy není spokojené.	P. 7, Ř. 4651
R4	<i>Jaký přístup má vedení k vám, klade na vás třeba mnoho nároků a podobně?</i> Tak kladou na nás povinnosti, které jsou naprosto normální a běžné, ale jako jinak velmi přátelské a nikdo nemá problém s tím, že by nemohl jít s jakýmkoliv problémem za vedením.	P. 8, Ř. 20-23
	<i>Zastane se vedení školy učitelů, když nastane nějaký problém?</i> Ano, určitě.	P. 8, Ř. 23
R5	<i>A co vztahy s vedením?</i> Výborný. <i>Jo?</i> <i>Jsou k vám vlídní, vstřícní?</i> Ano, to jsou taky kolegové moji bývalý, kteří se mnou učili a teď jsou ve funkci. Ve všem vyhoví. Nic není problém.	P. 9, Ř. 37-39
	<i>Dokážou se za Vás třeba postavit, když je nějaký problém?</i> Ano. Když mě zkoušeli v té neukázněné třídě, co vydržím, tak jsem hned zakročila, vlítla do ředitelny, zavoláme rodiče, uděláme hned opatření. Zavolali jsme rodiče a je klid.	P. 9, Ř. 39-42
R6	<i>Jaký přístup má vedení k vám jako k učitelům?</i> Hm. Velice pozitivní.	P. 10, Ř. 18-19
	Zatěžuje nás tím, čím musí. Jo, to co je dané legislativou, tak na nás přenáší, ty dané úkoly, ale citlivě bez nějakých větších tlaků.	P. 10, Ř. 19-21
	<i>A dokáže se vedení třeba postavit za učitele při nějakých problémech?</i>	P. 10, Ř.

Kategorie 4: Vztahy učitelů s vedením školy (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R6	Určitě. <i>Když se třeba o něčem důležitém rozhoduje, tak jste informováni o tom a máte třeba podíl na tom rozhodování?</i> No určitě. Jo jsme informováni. Probere se to, vyslechnou návrhy, názory, samozřejmě v konečném důsledku rozhodnou tak, jak je potřeba, ale s přihlédnutím na naše požadavky nebo připomínky.	21-25

Kategorie 4 se částečně zabývá výzkumnou otázkou č. 5. Řeší tedy vztahy učitelů s vedením školy, a jaký přístup má vedení ke svým podřízeným. Bylo zjištěno, že vedení školy přistupuje ke svým zaměstnancům vstřícně, laskavě a důvěrně. Vedení v nich vkládá důvěru a nechává jim dostatečnou volnost, samostatnost a zodpovědnost. Vedení přenáší na učitele běžné dílčí úkoly, které jsou dané legislativou, a to vlídným nenásilným způsobem. V případě potřeby se vedení školy učitelů zastane. Když učitelé žádají vedení o pomoc, radu nebo nějaké změny, v rámci možností vedení školy vždy učitelům vyhoví, pomůže či poradí. Když vedení rozhoduje o nějakých školních záležitostech, vždy učitele informuje a vyslechne návrhy a připomínky učitelů. Vedení školy dává učitelům v některých záležitostech možnost podílet se na rozhodování.

Tabulka 6: Kategorie 5: Charakteristika žáků školy a jejich vztahy (zdroj: vlastní)

Kategorie 5: Charakteristika žáků školy a jejich vztahy		
R.	Kód	Lokace
R1	<i>Dále se chci zeptat, jak vnímáte vztahy mezi žáky na této škole? Zda jsou například hodně problémové, vyskytují se mezi nimi často konflikty? Ano, vyskytují. No určitě. Můžete být konkrétnější? Jaké konflikty. Hm. No v každé třídě se vždycky najde ten jeden, co nějak vyčnívá z toho kolektivu a ostatní mu to dávají v uvozovkách sežrat. Prostě to s čím jsem se setkávala já na základce a to bude prostě trvat dál. Všichni nevyjdou se všema no.</i>	P. 5, Ř. 9-13
	<i>Vyskytují se tady na škole mezi žáky nějaké závažnější problémy, sociálně patologické jevy nebo šikana? No. Šikana, nevím, jestli by se tomu dalo říkat přímo šikana, ale určitě jakoby v každé třídě je, jak už jsem říkala, nějaký ten jedinec, který vyčnívá z toho davu, ale jako není to úplně jako extrém. Já to sice vidím, ale pořád to je jako v nějakých mezích normy. Takže radši se s nimi domluvím, s těma dotýčnými a oni toho nechají, ale když je samozřejmě nějaký větší problém, tak to řešíme.</i>	P. 5, Ř. 31-36
R2	<i>A jak vnímáte a hodnotíte vztahy, které tady jsou, teď myslím, vztahy mezi žáky? Jsou moc konfliktní, nebo vyskytují se mezi žáky nějaké problémy, patologické jevy? No já bych řekla, že tady ta škola pořád jako, tím že jsem malé město, poměrně relativně málo děcek, a řekla bych, že se to tady jako dost hlídá, takové ty preventivní věci a tak, já jsem vlastně preventistka, takže já bych řekla, že tady je to jako ještě relativně klidné. Takové jako velké problémy tady jako nejsou. Co se tady většinou řešilo, tak buďto kouření, to jo, to se tady vždycky někdo načapal, potom tady byly nějaké krádeže. Ale že by tady bylo jakože..</i>	P. 6, Ř. 12-19
	<i>No šikana až tak ne. Jako občas se objevuje na prvním stupni. I fyzická? Jo, jo i fyzická, u těch malých dětí, ty malé děcka spíš, ti to nedokážou odhadnout a tady ty větší děcka si spíš už dávají pozor. Ale aspoň o čem víme, co se nám dostane do uší, tak je to minimálně prostě tady.</i>	P. 6, Ř. 19-22
	<i>Protože myslím si, že jsou školy, kde jsou ty problémy daleko větší. No třeba</i>	P. 6, Ř. 22-

Kategorie 5: Charakteristika žáků školy a jejich vztahy (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R2	tady se nám teď začínají objevovat ty děcka z toho domova, kteří mají ty sociální problémy, žádné rodinné zázemí, no takže to má všechno na to vliv a možná se to začne objevovat, i v rámci inkluze, že. Protože tyhle ty problémy jako asi nastanou.	25
R3	<i>No a co se týče žáků, vyskytují se mezi nimi nějaké závažnější problémy, patologické jevy? Co to je vážnější? Alkohol? Cigarety? No tak, jak na každé jiné základce, ne tak moc jak ve městě, ale určitě.</i>	P. 7, Ř. 63-65
	<i>A co násilí a šikana? No tak děcka jsou někdy celkem krutý že. Žduchají do sebe a tváří se na sebe no. Ale to se podchytává. Řeší se to dnes a denně, hlavně na dozorech, o přestávkách. V hodině na to není tolik času. Ale to je zase výhoda školy, že ten čas je řízený. Že malý děcka se o přestávkách vidí hodně, ale na vyšším stupni běhají z učebny do učebny a už toho tolik nestihnou. A venku to už je věc rodičů a policii, ale je to šrumelec (smích). Jsou to děti. Mají možnosti, mají informace, takže jsou to takový malý dospělý.</i>	P. 7, Ř. 65-71
R4	<i>Nejprve bych se zeptala na vztahy mezi žáky? Zda jsou například hodně problémové, konfliktní? To je otázka, v jaké třídě. Jako, oproti jiným školám, kde jsem měla jenom praxi, a kde jsem přišla do kontaktu s jinými dětmi, tak je to tady jako docela v pohodě. Jakože určitě se objeví nějaký problém, který vyřešíme okamžitě, ale klima jako takové, je tady docela v pořádku.</i>	P. 8, Ř. 8-12
	<i>No tak šikanu jsme zastavili vloni myslím v jednom případě, ale jinak nic, nic tak jako hrozného jsme tady neřešili.</i>	P. 8, Ř. 3-31
R5	<i>Aha, dobře. A dále jací jsou tady žáci, jaké mají mezi sebou vztahy, jestli jsou třeba hodně problémový? To je třída od třídy. V některých třídách se velmi dobře pracuje a jsou tam i dobré vztahy. A v některých třídách je špatný kolektiv a tím pádem i špatné vztahy a tím pádem i špatná atmosféra učební jako. Ti žáci jako nejdou na ruku jo, že oni si neváží sami sebe mezi sebou a neváží si ani toho učitele potom. Neposlouchají toho učitele a</i>	P. 9, Ř. 13-22

Kategorie 5: Charakteristika žáků školy a jejich vztahy (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R5	vymýšlejí blbosti, jak naštvat kantora a tak dále. <i>Takže tam se asi i hůř učí že?</i> Hůř se tam učí a jsou tam horší i ty výsledky tím pádem taky. Protože tam nestihnou učivo procvičit, potýkám se s nekázní, neustále musím někoho umravňovat a není tam to učivo až tolik procvičené, navíc oni nejsou tak soustředivý, protože se soustředí spíš na ty blbosti a ty vylomeniny jo a tak ta hlava se prostě neotevře na to učení.	
	<i>A vyskytují se tady ve škole nějaké větší problémy se žáky, třeba nějaké závažnější patologické jevy, šikana a podobně?</i> To asi na každé škole se vyskytne něco. U mě ve třídě taky něco je. Protože já tam mám z dětského domova dva chovance, kteří žili v neutěšených rodinných poměrech a nesou si poznamenání do toho svého života. Takže, teď je s nimi klid, ale občas mě něco vyvedou no.	P. 9, Ř. 53-57
	Museli jsme to tady řešit, dávali se dvojky z chování jo, protože šňupali tady, přinesli tabák, měli nalitou v kofole fernetu jo a tak. Ale vždycky se na to přijde a hned se zakročí. A jsou z toho zápisy potom a na základě těch zápisů se to potom projednává na poradě a řeší se kázeňské opatření, známkou sníženou nebo ředitelskou důtkou a podobně. Takže jsou jako problémy. A myslím si, že je to tak skoro v každé třídě, jako bývají ty patologické jevy u těch žáků ze sociálně slabšího prostředí.	P. 9, Ř. 58-63
R6	Býval hůř. Teďka se to zdá být tak dva roky docela v klidu. Byl tady sice in incident, ale to bylo vlastně mezi žáky a učitelem, ale to nebudu.. Ale jinak jako větších konfliktů tady není.	P. 10, Ř. 6-8
	<i>Nějaká třeba násilná šikana?</i> Ne, ne. Byla tady kyberšikana nějaká, 5. ročníky, zasahující i do vyšších stupňů, ale řešilo se to mimo školu. Takže neřešili jsme nějaký vážnější. Takové běžné, sem tam nějaké kouření, sem tam nějaké ublížení.	P. 10, Ř. 8-10

Kategorie 5 má souvislost s výzkumnou otázkou č. 6. Účelem bylo zjistit, jak učitelé vnímají žáky na dané škole, jací žáci školu navštěvují, jaké mají mezi sebou vztahy, a zda se na

škole vyskytují závažné sociálně patologické jevy. Tyto informace považují pro výzkum za významné, protože časté řešení konfliktů mezi žáky či řešení patologických jevů, učitele také značně zatěžuje a psychicky ovlivňuje a také to narušuje klima ve škole. Z pohledu učitelů jsou na škole žáci vcelku slušní, vztahy mezi nimi jsou v rámci mezí příznivé. Mezi žáky se objevují obvyklé konflikty, které však dle učitelů nepřekračují hranice ve značné míře. Učitelé tyto konflikty považují za celkem běžné, neboť předpokládají, že je normální, že se vždy neshodne každý s každým. Problémový bývají však na škole žáci, kteří pochází z domova mládeže či z dysfunkčních rodin. Práce s nimi je pro učitele náročnější, neboť tito žáci jsou poznamenaní svými zážitky a mnohdy jsou konfliktní.

Podle respondentů se na škole nevyskytují závažné sociálně patologické jevy, až na občasné problémy s kouřením nebo alkoholem. Čas od času docházelo k pokusům o šikanu či kyberšikanu, ale vždy se to nějakým způsobem vyřešilo.

Tabulka 7: Kategorie 6: Vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči (zdroj: vlastní)

Kategorie 6: Vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči		
R.	Kód	Lokace
R1	<i>Jaké máte konkrétně vy vztahy se žáky?</i> No cítím se být respektována od žáků. <i>A mýváte se žáky Vy nějaké konflikty třeba slovní, hádky něco takového?</i> No tak někdy měli tendenci se mnou diskutovat, ale to bylo spíš dřív. Teď už vědí, že když něco řeknu tak to platí a přes to nejede vlak.	P. 5, Ř. 15-18
	<i>Dále bych se chtěla zeptat, jaké máte vztahy s rodiči žáků? Máte s nimi nějaké konflikty či problémy?</i> Ne, já ne. Já jako s nimi problém nemám, ale vím od jiných vyučujících, že sem tam se najde nějaký rodič, který se postaví za dítě a problém je pak na učitelově straně, takže potom to problém je, ale já teda nemám problém s nikým.	P. 5, Ř. 28-31
R2	<i>Takže bývají tady i s rodiči nějaké problémy?</i> No vyloženě s rodiči. Já jsem tady měla třeba jednoho, ten se pak naštěstí odstěhoval, ale ten tady byl permanentně, to se tady řvalo, po nás. <i>Až tak?</i> Jo, jo. To holky chtěli volat i policii. Jo stává se.	P. 6, Ř. 46-48
	S rodiči jsou problémy větší. Protože ty děcka, to chování, jak říkám, se odráží potom, co mají nebo jak to funguje v té rodině. A pokud jako ti rodiče mluví s nějakým despektem o těch kantorech, tak jak se to děcko potom může chovat k těm učitelům, že jo. Takže když pak dojde k nějakým konfliktům a řeší se to, tak jo jsou tady problémy potom. Ale to je všude. Dneska je taková doba, ta liberální výchova se odráží. Někdo si to plete s tím, že jako ty děcko může dělat, co chce a učitel bude pomalu poslouchat děcko jo. A navíc, děti umí si vymýšlet, umí lhát, a když něco vyvedou a doma tvrdí něco jiného, tak potom samozřejmě přiletí rodič a pak těžko se to třeba vyvrací, že jo, když mu rodič slepě věří, takže to ještě všechno uvidíte, až budete učit (smích).	P. 6, Ř. 49-57
	No je to čím dál horší, bych řekla. Já to vidím, dneska ty mladé maminky, bych řekla, že taková ta výchova jako, já neříkám, že výchova má být	P. 6, Ř. 57-62

Kategorie 6: Vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
	<p>autoritativní, že prostě to musí být takhle, ale prostě ty mantinely chybí. A jakmile nejsou, tak když to děcko to nemá nastavené, tak těžko se to v té škole potom řeší že. Ten model se prostě přenáší a potom je to ten boj, když jim chceme vnutit ty mantinely nějakým způsobem, tak narážíme, že jo.</p>	
R2	<p><i>Ted' bych se chtěla zeptat, jaké vztahy máte konkrétně Vy se žáky?</i> Já si myslím, že v pohodě. Já se řídím zásadou, hledat v tom děcku to lepší. Protože tohle se rádo nálepkuje, tohle je darebák, tak se na něho tak i nahlíží, což se snažím nedělat. Hlavně se to děcko snažím, no aby mělo trošku důvěru. Protože jakmile nemá důvěru doma, nemá důvěru ve škole, tak potom se to samozřejmě odráží v tom jeho chování jo, takže já myslím, že celkem jo, jako respekt u těch děcek mám.</p>	P. 6, Ř. 29-34
	<p>Já nemám vystudované jako učitelství, já mám speciální pedagogiku, sice učitelství ale speciální pedagogiku a já mám na doplnění výchovy, tělocviky, pracovní výchovy, což je můj obor, terapie prací a přírodovědu a toho mám hodně, přírodovědy u malých i velkých. Ale to je všecko na doplnění. Takže já nejsem třídní, ani neučím hlavní předměty, což je příjemné. <i>Aha, jo a jaký vztah tedy máte s dětmi?</i> Já si myslím, že je to fajn. Berou mě.</p>	P. 7, Ř. 19-23
R3	<p><i>Myslím tím vztahy učitelů a rodičů. Zda třeba dělají rodiče nějaké problémy, konflikty?</i> No, konflikty tak to je všude. Protože rodiče svoje dítě vidí samozřejmě tak, jak ho mají vidět, mají ho bránit, mají ho chránit a mají ho prosazovat, takže samozřejmě, že občas se něco takového stane, ale to si třídní učitelky řeší mezi sebou nebo se to řeší s vedením nebo s televizí, i to jsme tady měli.</p>	P. 7, Ř. 42-46
	<p>A Rodiče jsou čím dál víc informovaní a mají touhu zasahovat, což je zase dobře. Hodně toho ví, hodně si zjistí. A pak mají touhu to prokonzultovat. To je hodně teď. <i>Jo, jo, to je fakt. Oni si taky myslí, že můžou vše, že?</i> No, a hlavně oni všechno ví, protože oni si to zjistí. Na internetu, a teď ty školy mají své stránky, že takže oni se podívají, jak to vypadá jinde a teď se</p>	P. 7, Ř. 53-60

Kategorie 6: Vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R3	dostanou i k zákonům a ke všemu, takže jsou rodiče informováni a zajímají se. Normálně dříve se tak nezajímali a ani tolik nevěděli a teď ví a zajímají se a vtahuje je to do děje, takže. Ale mají dílny, mají setkání, mají třídní schůzky, mají konzultace, takže dobrý.	
	<i>Aha, dobře a jaký máte vztah konkrétně Vy se žáky?</i> Já si myslím, že přátelský, ale respektují mě. Jako není to od začátku, ten učitel na to musí přijít postupem času. Ale dneska si myslím, že už je to nastavené tak, že respekt mají a vědí, že za mnou můžou přijít s jakýmkoliv problémem, ale taky vědí, že si nesmí nic dovolit, jako kdyby to přesáhlo nějakou hranici.	P. 8, Ř. 12-16
R4	<i>A jaké jsou vztahy s rodiči a učiteli, dělají třeba nějaké problémy?</i> To je taky otázka jako s jakými. Já třeba v mé třídě nemám problém vůbec s nikým. No, a jakmile jde do tuhého, tak já okamžitě volám rodičům, aby přišli do školy. Řeší se to hned. A mě osobně se nikdy nestalo, že bych musela někdy řešit něco jinak, než touhle formou. Já si myslím, že určitě tu rodiče jsou, jako v některých třídách, se kterými by problém být mohl, ale pořád jsme jenom lidi a můžeme to vyřešit vždy slušně, s porozuměním.	P. 8, Ř. 23-29
R5	A já myslím, že jo, že už jsem si vybudovala respekt, já si ho vždycky všude vybuduju, i když jsem taková mírnější, ale přísná jako na učení to jo. To jsem pedant, ale já jsem vždycky byla taková (přemýšlí), taková rodinná nebo jak bych to řekla. Taková, neumím být odtažitá. Takový ten mateřský typ trošičku jo. No tak oni ty děcka vždycky jak mě poznají, tak mají ke mně důvěru, protože co řeknu, to platí. Nikdy jsem nikoho nezradila, neponižovala nebo takové věci to mi není vlastní. A tak si myslím, že máme vždycky vybudované dobré vztahy. Že mě respektují i v té neukázněné třídě, ale prostě jsou takový no.	P. 9, Ř. 22-29
	<i>Jak vycházíte s rodiči? Máte s nimi nějaký problém?</i> Ne žádný. Rodiče moji třídy mají ke mně naprostou důvěru.	P. 9, Ř. 43-45
	Ale opravdu já jsem tady jich spoustu učila, takže ti rodiče mnozí na tu třídní	P. 9, Ř. 51-

Kategorie 6: Vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R5	schůzku přijdou a byli mými žáky a teď učím jejich děti, takže máme k sobě pěkné vztahy a respekt.	53
R6	<i>A jaký máte vztah Vy se žáky?</i> No já se snažím hledat spíš to dobré (smích).	P. 10, Ř.
	Samozřejmě ti zlobivý, ono to vypadá, že jich je hodně, ale ono jich zase tolik není. Takže já osobně kladný.	11-12
	<i>Máte konflikty s rodiči třeba kvůli žákům?</i> Tak občas se vyskytnou. Hm. Třeba v letošním roce jsem ještě nezaznamenal nějaký větší konflikt. Ten bych musel já z pozice, já už tedy nemám třídu, ale z pozice výchovného poradce jsem letos zatím nemusel řešit konflikt s rodiči. Pokud jsme jednali s rodiči, tak to bylo vstřícné s oboustranným zájmem o dítě. Nebylo tomu vždycky tak, v minulých letech se vyskytovaly případy, kdy byly velmi ostré rozpory a taky ze strany rodičů.	P. 10, Ř. 26-31

Kategorie 6 se týká výzkumné otázky č. 5, tedy vztahů učitelů s klienty školy, tzn. s žáky a jejich rodiči. Z údajů vyplývá, že vztahy učitelů se žáky jsou vcelku kladné. Žáci učitelé respektují a mají v nich důvěru. Vycházejí mezi sebou tedy vcelku dobře, avšak někdy se stává, že někteří žáci, kteří si nesou vzory ze svých rodin, odmítají a překračují někdy pravidla nastavená učiteli.

Problémovější jsou však vztahy s rodiči. Mnohdy se objevují rozpory a hádky učitelů s rodiči a také se stává, že jsou rodiče dokonce až agresivní a hluční. Střet s rodiči je dle zjištění také jeden z faktorů, které nepříznivě ovlivňují psychiku učitelů.

Tabulka 8: Kategorie 7: Vnímání pracovní zátěže učitelů (zdroj: vlastní)

Kategorie 7: Vnímání pracovní zátěže učitelů		
R.	Kód	Lokace
R1	<i>A teď bych chtěla vědět, jak hodnotíte svou pracovní zátěž? Klade na Vás třeba vedení hodně moc povinností i mimo výuku?</i> Ne, ne. Vedení to spíše nechává na nás. Jakmile je nějaký problém, tak pak samozřejmě pikáme za to. Ale ve většině věcí jsme prostě spíše taková samostatná jednotka. Vkládají v nás důvěru tady v tom.	P. 5, Ř. 49-52
	<i>Kolik času Vám zbývá pro sebe? Na den? Na týden? Po práci.</i> Po práci. No já si většinou práci domů nevozím. Já to stíhám tady všechno. Takže toho času mám poměrně dost. Existují totiž volné hodiny, takže tam třeba opravuji písemky, když je těch písemek hodně, tak si je třeba dom dovezu, ale stává se to málokdy. Nějakým způsobem, když je tady člověk už nějaký ten rok, tak v tom má člověk pak systém, takže dá se to zvládnout všechno.	P. 5, Ř. 52-57
	Trpíte stresem, který plyne z práce? Ne. Já ne.	P. 5, Ř. 57
R2	<i>Jak hodnotíte svou pracovní zátěž? Myslíte si, že jste třeba příliš vytížená?</i> No někdy dost (smích). No protože dělám ještě toho metodika prevence a na to nemám zvlášť hodiny, prostě to mám ještě vedle jako. Takže občas když se to nahrne, tak je toho dost no. Ale jo dá se to zvládnout jako.	P. 6, Ř. 102-105
	<i>Máte pro sebe dostatek času?</i> Ale jo. Já jsem třeba ten typ, co si práci domů nenosí. Já prostě musím vypnout. To doporučuji asi všem, protože po čase by z toho člověk asi zblblnul, takže to radši člověk je déle v práci, nebo třeba v tu volnou hodinu, která je k tomu určena, tak se snažím všechno stihnout takhle jako. Protože jinak, by člověk velmi rychle vyhořel. Maximálně matematiku, když třeba nestíhám pololetky, tak to si třeba vezmu domů, ale jinak to tady všechno dělám v práci.	P. 6, Ř. 105-110
	<i>Trpíte stresem z práce?</i> Ne, ne, já ne. Tím, že to nenosím domů, že, vyjdu ze školy a snažím se to vypnout. Tak jsou samozřejmě situace, kdy to člověku ještě šrotuje, ale jinak ne. Škola mě nestresuje. Prostě snažím se to dělat, tak abych si to nenesla domů. Ale před pár lety jsme tady dělali šablony a to	P. 6, Ř. 114-119

Kategorie 7: Vnímání pracovní zátěže učitelů (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R2	jsem musela dělat doma jako k vyučování a to jsem třeba dělala šablonu čtyři hodiny do půlnoci a to potom mě teda. To už jsem byla jako fakt vystresovaná. To bylo únavné. Ale teď už je to zpracované v podstatě, tak už snad v pohodě.	
	Právě ty volné hodiny máme na to, abychom se připravili na další výuku a dělali svou práci, opravování a tak no. A doma pak právě máme klid.	P. 6, Ř. 127-129
R3	Jak hodnotíte svou pracovní zátěž? Snesitelnou.	P. 7, Ř. 88
	Kolik volného času Vám pro sebe zbývá? No ta třetina.	P. 7, Ř. 89
	<i>Trpíte stresem z práce?</i> Přiměřeně. Motivační stres (smích).	P. 7, Ř. 91
R4	<i>Nosíte si práci i domů?</i> Málokdy. Když je čtvrtletí a jsou písemky, tak jediné v tom případě. Ale jinak já se snažím stíhat to tady, protože ten čas, který mám strávit ve škole, nebo tu práci, kterou mám udělat ve škole, vlastně chci udělat ve škole a to co je doma, nemělo by se to prolínat, si myslím.	P. 8, Ř. 33-36
	<i>Jak hodnotíte svou pracovní zátěž?</i> Standardní. Nemyslím, si že by to byl nějaký extrém. Zase záleží, jak si to nastavíte. Když budete děckám dávat písemku třikrát do týdne, tak to vy budete muset opravovat. Budete vy muset jim kontrolovat ty sešity. Jak říkám, ten učitel na to přijde postupem, jak si to nastaví, tak to má. Když té práce chcete mít míň, uděláte to jinak a ty známky získáte i jinak, než kdybyste trávila hodiny čas opravováním.	P. 8, Ř. 43-47
	<i>Trpíte stresem, který plyne z práce?</i> Ne, ani náhodou. Zatím. Jako, za pár let se může stát, že si řeknu, že jsem se spletla, ale zatím to vnímám tak, že je to nejlepší práce, která mě mohla potkat.	P. 8, Ř. 47-49
	Ano, mám dost času.	P. 8, Ř. 51
R5	<i>Trpíte stresem, který plyne z práce?</i> Jo. Jo, někdy mám, někdy mám stres, když se na mě nakupí moc věcí a já pak nevím, co mám dělat dřív. A teď ještě někdo po mě něco chce a ještě to a ještě to a ještě doma třeba něco a tak no. To bývá, když máme ty žáky, kteří mají jazykové třeba vady a teď já musím povyplňovat na ně dokumenty různé na vyšetření, přešetření anebo,	P. 9, Ř. 92-101

Kategorie 7: Vnímání pracovní zátěže učitelů (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R5	podpůrný program, co teď se dělá a to bylo na několik stran. To člověk musí mít klid a já odpoledne nerada si nosím práci domů, nemám ani plný úvazek, takže všechno se snažím stihnout ve škole a teď třeba když jsem opravovala, tak jsem byla zavřená v učebně, tam mám klid, tak všechno si opravím jo, ale potom teda musím sedět odpoledne a mě už to potom ta hlava nebere a teď mě to nejde, teď si s tím pořádně nevím rady. Tak jsem taková ve stresu, otrávená. Potom jak to pomine, toto velké množství, tak to už mám jen tu učebni, tak je to jako lepší.	
	Je to jednou za čas a je to v souvislosti s třídnickou prací. Prostě to je třídnická práce. To jiní kantoři, když kantor není třídní, tak to nemá. A ta třídnická práce, je strašně náročná. Já bych řekla, že to je půl na půl. Napůl jste učitel a napůl jste úředník. Opravdu, toho je tolik a je to naprosto nezaplacené, jo ta třídnická práce. To je tolik práce navíc, oproti těm, kteří nejsou třídní, a ve výplatě se za to dostane pár stovek. Prý se jedná, jsem slyšela od ministryně, že by za to bylo třeba 2 nebo 3 tisíce, tak to už by bylo ocenění. I 5 by mohlo být jo, protože to je nesrovnatelné, když jste učitel bez třídy, a když má třídu. Takže to mě zahlcuje. Pokud bych třídní nebyla tak bych ve stresu vůbec nebyla.	P. 9, Ř. 102-109
	<i>Máte tedy zřejmě velkou pracovní zátěž?</i> Jo. Mám, docela dost. Třeba v pondělí jsem tady seděla do.. Ne v úterý. Jo v úterý. Měla jsem vyučování, pak ve tři čtvrtě na dvě jsem měla reedukace s dysgrafiky, projít znovu, to co jsme psali a ještě, aby si to poopravovali. Ve dvě hodiny jsem měla přípravu devátáků na přijímačky, měla jsem to mít hodinu, ale omluvila jsem se, že budeme mít jenom půl hodinu, tak jsme půl hodiny intenzivně pracovali, protože o půl třetí mi přišla maminka jednoho žáka, který má problémy, tak přišli papíry, tak jsme to s ní museli projít, podepsat a to se vždycky člověk zdrží, že i povykládá s tím rodičem. Tak to bylo hodinu, bylo půl čtvrté. Teď jsem v půl čtvrté chmátla ty sešity po té reedukaci těch dysgrafiků a chtěla	P. 9, Ř. 111-121

Kategorie 7: Vnímání pracovní zátěže učitelů (pokračování tabulky)		
R.	Kód	Lokace
R5	jsem to doopravovat a najednou bylo čtvrt na pět. Když jsem si je zapsala do bloku ty známky, abych měla od všech, že tak bylo čtvrt na pět, když jsem odcházela. A to se mi stalo, že jsem odcházela před pololetím ve čtvrt na sedm, přišla jsem domů v sedm hodin.	
	Jako lidi si myslí, že my jdeme odučit, máme pár hodin a co jako chceme a že máme prázdniny, ale každá hodina znamená přípravu, znamená opravu, teď jsou ty třídnické věci, pořád se něco vybírá, pořád se něco zajišťuje a tak dále, nebo když něco vyvedou, tak ty rodiče svolat, teď ti dysgrafici, ta vyšetření, tady toto všechno no. Toho je.	P. 9, Ř. 124-127
R6	<i>Jak hodnotíte svou pracovní zátěž, zda to psychicky zvládáte?</i> Jo. Poté co nemám třídnictví, tak je to podstatně lepší. Ta třídnická práce hodně zatěžuje kolegy. Je tam hodně administrativy, hodně jednání, se žáky, s rodiči.	P. 10, Ř. 47-49
	Trpíte stresem, který plyne z Vašeho povolání? Ne.	P. 10, Ř. 50-51

Kategorie 7 se vztahuje k výzkumné otázce č. 7. Záměrem bylo zjistit, jak učitelé hodnotí svou pracovní zátěž, a zda trpí stresem, který plyne z jejich práce. Vnímání pracovní zátěže učitelů závisí na náplni jejich práce a na jejich psychické odolnosti vůči stresu. Učitelé, kteří jsou pověřeni třídnictvím, považují svou pracovní zátěž za daleko vyšší. Třídní učitelé mají více povinností a úkolů, např. administrativní činnost, řešení problémů ve třídě, spolupráce a komunikace s rodiči žáků jejich tříd apod. Třídní učitelé jsou tedy nuceni trávit více času prací, a proto trpí stresem více než učitelé, kteří nejsou třídními učitelé.

Stresem trpí také učitelé obvykle v tom případě, kdy se na ně nakupí více pracovních povinností najednou a jsou nuceni je všechny splnit. Dále bylo zjištěno, že kromě samotného učení je zatěžující vykonávat školního metodika prevence.

5 DISKUSE

Následující kapitola zahrnuje hlubší analýzu získaných údajů. V předchozí kapitole jsou stručně vylíčeny výsledky výzkumu. Nyní se pokusím o hlubší rozbor výsledků s možným odůvodněním či srovnáním s odbornou literaturou.

Stěžejním cílem diplomové práce bylo zjistit, jak učitelé jedné vybrané školy vnímají a psychicky prožívají školní klima. Klima školy zahrnuje mnoho faktorů, jsou to zejména vztahy mezi jednotlivými účastníky školního života, tedy vztahy mezi učiteli, vztahy mezi učiteli a žáky a jejich rodiči a vztahy učitelů s vedením školy. Školní klima se v podstatě týká událostí, které se ve škole dějí, a které působí nějakým způsobem na osoby, které mají se školou něco do činění. Ovlivňuje jejich chování a prožívání. Z tohoto hlediska jsem stanovila dílčí cíle práce, které jsou formulovány pomocí výzkumných otázek (viz Kapitola 3.1.2.).

Data byly získány prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, tzn., že jsem měla předem připravené otázky, které byly pro výzkum stěžejní, ale respondentům jsem nechala prostor a možnost volně se vyjádřit a rozhovor jsem přizpůsobovala podle situace. Připravené otázky jsou uvedeny v příloze (viz Příloha 1).

Mým předpokladem bylo, že klima školy je podstatný faktor, který ovlivňuje to, jak se učitelé ve škole cítí a jak zvládají stres plynoucí z pracovní zátěže. Domnívám se, že učitelství je značně náročné povolání, a že školní klima, pokud je pozitivní, příjemné, otevřené, tak může učitelům jejich práci v mnoha směrech usnadnit.

Do výzkumu byla zapojena náhodně škola, na které podle respondentů panuje klima pozitivní, a učitelé se zde cítí příjemně. Stanovená hypotéza byla tedy dle výsledků výzkumu potvrzena.

Na základě kódování jsem stanovila 7 kategorií (viz Kapitola 4). Následující text bude obsahovat hlubší rozbor jednotlivých kategorií a mé vyjádření k nim. Jsem si vědoma toho, že výsledky kvalitativních výzkumů nelze zobecňovat, proto je podpírám odbornou literaturou.

První kategorií je **hodnocení klimatu školy učitelů**. Učitelé na vybrané škole hodnotí klima školy velice kladně. S ohledem na vztahy, které se vyskytují mezi učiteli i mezi učiteli a vedením se domnívají, že klima ve škole je pozitivní a přátelské. Učitelé se v této škole cítí dobře a příjemně, pracují zde rádi a nevyžadují v rámci klimatu školy žádné změny. Z hlediska

znaků pozitivního klimatu školy, které uvádí Grecmanová či Petlák (viz kapitola 2.4.), lze teda klima na této škole zhodnotit jako pozitivní.

Jako druhou kategorii jsem stanovila **psychické faktory působící negativně na učitele**. Mým záměrem bylo zjistit, které situace, události či děje související se školním životem negativně působí na psychiku učitelů. Ze zjištěných dat vyplývá, že psychiku učitelů nepříznivě ovlivňuje zejména to, když žáci pocházejí z dysfunkčních či problémových rodin, kde se vyskytuje např. násilí nebo zanedbávání dítěte či jiné problémy a učitel o tom ví, ale nemá příliš velkou možnost tomuto dítěti pomoci. Dalším činitelem, který negativně ovlivňuje psychické prožívání učitelů, jsou konflikty a problémy s rodiči žáků, kteří v některých případech jednají dokonce až agresivně. Výzkum Holečka (2001) také potvrzuje, že problémoví rodiče patří mezi nejčastější negativní jevy ovlivňující psychiku učitelů či způsobující u učitelů stres. Problémoví rodiči mívají nekritický přístup ke svým dětem a s učiteli jednají neadekvátně. Učitelé musí následně těmto útokům čelit a problém vyřešit, což je záležitost mnohdy nesnadná.¹¹

Další kategorií jsou **vztahy v kolektivu učitelů**. Urbánek tvrdí, že učitelský sbor má zásadní vliv na kvalitu celkového klimatu školy. Vztahy mezi učiteli ovlivňují nejen to, jak se ve škole cítí sami učitelé, ale také to, jak se v ní cítí žáci a tím také ovlivňují efektivitu školního vzdělávání (Urbánek, 2003, s. 124). Je předpokladem, že ve škole, kde panuje nepříznivé klima, a vyskytují se mezi učiteli nedobré konkurenční vztahy, nebudou ani vztahy mezi žáky a učiteli a žáky navzájem lepší, což může vést k horším výsledkům vzdělávání. To je další důvod, proč je žádoucí, aby ve škole vládlo pozitivní klima. Z výzkumu mé diplomové práce bylo zjištěno, že učitelé mají mezi sebou přátelské vztahy, navzájem se podporují, pomáhají si, poskytují si rady či různé materiály. Spolupracují a komunikují mezi sebou, někteří kolegové spolu dokonce tráví čas i mimo školu. R3 uvedla, že vztahy mezi žáky se odrážejí ve vztazích mezi učiteli, což potvrzuje i Urbánek, jak už jsem zmínila výše.

Čtvrtou kategorií jsou **vztahy mezi učiteli a vedením školy**. Mnozí autoři považují za nejvýznamnější faktor pro klima školy právě vedení školy. Řízení a správa školy nejsou jednoduchou záležitostí. Úkolem vedení školy je zajišťování rovnováhy mezi zájmy všech skupin

---

¹¹ KOHOUTEK, Rudolf a Evžen ŘEHULKA. *Stresory učitelů základních a středních škol v České republice (zejména stresory způsobené učitelům žáky)*. [online dokument]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/38/texty/cze/kohoutek_rehulka.pdf

aktérů ve škole, mezi vnitřním a vnějším světem školy a udržení stability školního života (Čapek, 2010, s. 154). Grecmanová také potvrzuje, že na školním klimatu se podílí zejména management školy. Dle výzkumu organizačního klimatu W. J. Gauthiera (1974) způsoby řídicích pracovníků ovlivňují specifickou organizačního klimatu z 23%. Je ale důležité, jak je vnímají další zaměstnanci, tedy učitelé. To, jak prožívají další účastníci školního života chování řídicích pracovníků, ovlivňuje i jejich chování – tedy chování učitelů a následně pak žáků (Grecmanová, 2008, s. 72). Z výpovědí respondentů vyplývá, že učitelé hodnotí přístup vedení školy ke svým podřízeným velice pozitivně. Učitelé mají s vedoucími pracovníky školy přátelské vztahy. Vedení si svých zaměstnanců váží, v případě potřeby je k nim vstřícné. Když vedení o něčem rozhoduje v záležitostech školy, vždy informuje své zaměstnance a rozhodnutí činí s přihlédnutím k připomínkám či požadavkům učitelů. Nároky kladené na učitele ze strany vedení jsou přiměřené a zvládnutelné.

Dále jsem vymezila kategorii – *charakteristika žáků školy a jejich vztahy*. Cílem bylo zjistit, jací žáci školu navštěvují, jak se chovají, jaké mají mezi sebou vztahy. Žáci jsou na jedné straně zdrojem k pochopení klimatu, na druhé straně jsou také jeho spoluvůdci (Grecmanová, 2008, s. 68). Vztahy mezi žáky a jejich chování také v jisté míře ovlivňují psychiku učitelů. Mnozí odborníci ve svých výzkumech potvrdili, že zdrojem stresu učitelů bývají často i samotní žáci. Např. Míček a Zeman uvádí stresory související se žactvem – příliš mnoho žáků ve třídě, což učitelům práci značně ztěžuje a znemožňuje jim poznat specifika jednotlivých žáků a přistupovat k nim individuálně. Tato skutečnost může mít vliv na kvalitu klimatu, neboť v příliš početných třídách nemusí být vybudovány tak dobré vztahy mezi žáky a ani mezi žáky a učitelem jako v třídách s menším počtem žáků. V takových třídách se totiž zhoršuje kontakt učitele se žáky. Dalším stresorem je nezájem žáků o učivo. V této souvislosti zmíním výpověď R5, ze které vyplývá, že na škole se vyskytují třídy, do kterých chodí učit raději, protože tam žáci dobře spolupracují a mají zájem se něco naučit a v některých třídách se učí hůře, protože tam žáci nespolečně pracují a vyrušují. Zřejmě zde bude hrát důležitou roli sociální složení žáků ve třídě.

Další kategorií jsou *vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči*. Jak jsem již v práci zmínila, klima školy mohou ovlivňovat žáci, ale i rodiče žáků a jejich vztahy s pedagogy. Ze zjištěných dat je patrné, že kvalitu klimatu školy občas narušují spory mezi rodiči žáků a učiteli. O konfliktech učitelů s rodiči se práce zabývala již výše. Vztahy učitelů se žáky se na

škole zdají být v rámci možností přívětivé. Respondenti uváděli, že se objevují běžné kázeňské problémy, která však nepřekračují meze ve značné míře.

Poslední stanovenou kategorií je *vnímání pracovní zátěže učiteli*. Každý učitel vnímá svou pracovní zátěž trochu jinak. Podle zjištěných údajů je to podmíněno tím, jakou funkci daný učitel vykonává, jakou má náplň práce, a jak je psychicky odolný. Poslední jmenovaný činitel zmiňují i Kohoutek a Řehulka a označují ho jako psychickou vulnerabilitu (zranitelnost). Autoři tvrdí, že každý jedinec má jinou úroveň psychické zranitelnosti. Někteří jsou odolnější, jiní zase méně. V této souvislosti se doporučuje zaměstnancům pracujících ve školství trénovat a rozvíjet odolnost vůči zátěžím a osobnostní nezdolnost.¹² Dalším faktorem, který ovlivňuje vnímání pracovní zátěže učiteli je náplň jejich práce, resp. jejich funkce na škole. Při výzkumu jsem zjistila, že učitelé, kteří vykonávají třídnickou činnost nebo nějakou funkci na škole, např. školního metodika prevence, pokládají svou pracovní zátěž za vcelku značnou a vysilující. Z výpovědí respondentů lze usuzovat, že třídnictví je náročná práce spojená s mnoha povinnostmi a úkoly. Pracovní zátěž je chápána jako složka životní zátěže, která vychází z podmínek vykonávané profese a ze souvisejících vztahů. S pracovní zátěží souvisí také stres (Paulík, 1999, s. 25). Dílčím cílem této kategorie bylo také zjištění, zda učitelé trpí stresem. Respondenti uvedli, že stres u nich vzniká zejména v případě, kdy se jim náhle nashromáždí více povinností a úkolů zároveň a oni jsou nuceni tyto úkoly plnit. V této souvislosti Paulík tvrdí, že pracovní stres vzniká v situaci, kdy pracovní nároky a individuální dispozice jsou v rozporuplném vztahu, tzn., když dojde k přetížení. Odolnost vůči pracovním nárokům se označuje jako tzv. pracovní kapacita. Pracovní kapacitu mnohdy překračují různé situace či jevy, které následně působí jako stresory. Patří k nim např. časový tlak, špatné interpersonální vztahy, vysoké požadavky na výkon v kombinaci s omezenou možností rozhodování, tlak ze zodpovědnosti nebo pocit neadekvátního hodnocení práce (Paulík, 1999, s. 25). Výsledky výzkumu Žídkové a Martinkové dokazují, že učitelé si v souvislosti s jejich profesí velice často

---

¹² KOHOUTEK, Rudolf a Evžen ŘEHULKA. *Stresory učitelů základních a středních škol v České republice (zejména stresory způsobené učitelům žáky)*. [online dokument]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/38/texty/cze/kohoutek_rehulka.pdf

stěžují na časový nátlak, který vede k zatěžující zodpovědnosti a úbytku výkonnosti.¹³ R5 uvedla, že v souvislosti s třídnickou prací je velmi časově vytížená, což u ní vede ke vzniku stresu. Špatné vztahy se ve škole dle respondentů nevyskytují, takže lze tvrdit, že vztahy, které na škole panují, spíše podporují psychickou odolnost učitelů vůči stresu. Požadavky a nároky na učitele vedení školy klade citlivým způsobem. Jedná se o nároky, které jsou běžné a jsou určeny legislativou. Učitelé nejsou tedy zatěžováni ze strany vedení nějakými zvlášť nevšedními či náročnějšími povinnostmi. Neadekvátní hodnocení práce učitelů vyplívá spíše z názorů laické veřejnosti než z vedení školy, což potvrzuje i výpověď R5.

---

¹³ KOHOUTEK, Rudolf a Evžen ŘEHULKA. *Stresory učitelů základních a středních škol v České republice (zejména stresory způsobené učitelům žáky)*. [online dokument]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/38/texty/cze/kohoutek_rehulka.pdf

ZÁVĚR

Diplomová práce měla zjistit, jakým způsobem vnímají a hodnotí klima na vybrané škole učitelé, a jak je klima školy ovlivňuje po psychické stránce. Jednalo se o kvalitativní výzkum. Pro získání potřebných údajů jsem využila polostrukturovaný rozhovor. Před realizací výzkumu předcházelo zpracování teoretické části práce, která zahrnuje poznatky o klimatu školy, o jeho faktorech, typech, dále obsahuje vymezení souvisejících termínů s touto problematikou či poznatky o učitelích a jeho pracovní zátěži. Výběr respondentů se zaměřoval na pedagogické pracovníky vybrané školy, přičemž počet respondentů nebyl předem stanoven, neboť při kvalitativním výzkumu není potřebné počet dotazovaných určit. Při kvalitativních výzkumech se pokračuje se sběrem dat a s rozšiřováním výzkumného vzorku do té doby, dokud není teoreticky saturován (nasyčen). Při výzkumu mé diplomové práce jsem spolupracovala s 6 respondenty. Jednalo se o učitele 1. i 2. stupně základní školy.

Výzkum prokázal mou hypotézu, že pozitivní klima školy příznivě ovlivňuje psychiku učitelů a zmírňuje jejich pracovní zátěž. Respondenti – učitelé náhodně vybrané základní školy klima v této škole hodnotí velice pozitivně. V práci jsem vymežila dílčí cíle práce formulovány výzkumnými otázkami a došla jsem tedy k následujícím závěrům.

Výzkumná otázka č. 1: Klima školy je učiteli vnímáno a hodnoceno pozitivně. Na základě zjištěných informací od respondentů lze tvrdit, že na dané škole panuje demokratické klima, které se vyznačuje příznivými a přátelskými vztahy mezi jednotlivými účastníky školního života. Vládne zde dobrá spolupráce, komunikace, podpora a pomoc. Dle typologie klimatu školy podle spokojenosti učitelů, můžeme danou školu řadit ke školám s vysokou spokojeností učitelů.

Výzkumná otázka č. 2: Klima vybrané školy na učitele působí příznivě. Učitelé se zde cítí příjemně a nemají příliš velké obtíže v rámci psychického prožívání dne ve škole. Avšak existují některé činitele, které vyvolávají v učitelích negativně laděné pocity. Jedná se zejména o konflikty s rodiči nebo o případy, kdy učitelé pracují s dětmi z rodin problémových a dysfunkčních.

Výzkumná otázka č. 3: V rámci klimatu školy učitelé neusilují o žádné změny, avšak v případě potřeby a požadavků na změny ze strany učitelů, vedení školy v rámci možností požadavkům vyhovuje.

Výzkumná otázka č. 4: Pedagogové vybrané školy jsou se svým zaměstnáním a školou, kde pracují spokojeni. Ve srovnání s ostatními školami je pro ně tato škola velice vhodná a pracují zde rádi.

Výzkumná otázka č. 5: Vztahy mezi učiteli na této škole jsou obzvlášť příznivé, důvěrné a přátelské. Funguje mezi nimi dobrá spolupráce, komunikace, ochota a pomoc. Vztahy vedení školy s učiteli jsou rovněž velice pozitivní, vstřícné, vlídné. Vztahy učitelů se žáky jsou také vcelku na dobré úrovni, mimo běžné kázeňské přestupky se na škole nevyskytují nějaké větší problémy mezi učiteli a žáky. Ve vztazích mezi učiteli a rodiči žáků se občas objevují spory.

Výzkumná otázka č. 6: Mezi žáky panují vztahy celkem kladné a přátelské s občasnými běžnými rozpory. Objevují se tu a tam sociálně patologické jevy, což však není nevšední záležitostí. Klima školy tyto jevy zásadním způsobem negativně neovlivňují, avšak je potřeba, aby tyto problémy byly ze strany učitelů a vedení školy s vzájemnou spoluprací s rodiči řešeny.

Výzkumná otázka č. 7: Pracovní zátěž učitelů v této škole je vnímána jako snesitelná. Má na tom podíl i vedení školy, které své zaměstnance zatěžuje pouze nezbytnými povinnostmi a dává jim dostatečnou svobodu a volnost. Zátěž je učiteli hodnocena jako vysoká jen v situacích, kdy je na ně nakupeno mnoho povinností a úkolů zároveň a v těchto případech si pak stěžují na časový nátlak. Stresem učitelé trpí také zejména za těchto zmíněných okolností.

SOUHRN

Učitelství je náročným povoláním, které nespočívá pouze v samotném vyučování. Každá vyučovací hodina sebou také nese učitelovu povinnost připravit se na konkrétní vyučovací hodinu. Učitel musí ověřovat u žáků, jak se učí. Musí žáky hodnotit za jejich výkony, což mnohdy jak by se někomu zdálo, není také snadné, neboť děti si potrpí na spravedlnost a objektivnost. Učitel má ale i spoustu jiných povinností. O těchto povinnostech a nárocích na učitele líčí kapitoly práce týkajících se učitelova povolání. Učitel se denně potýká s různými lidmi – s dětmi, kolegy, vedením školy, rodiči či s ostatními pracovníky školy a je s nimi v neustálé interakci, proto se učitelství řadí mezi tzv. vztahová povolání. Pracovní vytížení učitelů je velmi vysoké. Domnívám se však, že pokud ve škole panuje pozitivní a přátelské klima, je práce pro učitele daleko snazší a dá se lehčeji zvládnout.

Cílem práce je zjistit, jak vnímají učitelé klima na jedné vybrané škole a jak toto klima působí na ně psychicky. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a výzkumnou. Teoretická část obsahuje poznatky a vymezení pojmů týkajících se dané problematiky. Zahrnuje charakteristiku pojmů, jako například klima školy, škola, třídní klima, kultura školy apod. Pojednává ale také o náročnosti učitelova povolání. V rámci výzkumné části byl proveden výzkum, do kterého se zapojilo 6 respondentů jedné vybrané školy. Výzkum byl kvalitativní. Pro sběr dat byl využit polostrukturovaný rozhovor.

Klíčová slova: klima školy, škola, typy klimatu školy, faktory ovlivňující klima školy, učitelství, pracovní zátěž učitelů, učitelský stres

SUMMARY

Teaching is demanding profession which is not based only on the teaching process itself. Every lecture includes also the need of teacher's preparation for the particular lesson. It is important that teacher controls the student's ability to learn. The teacher is supposed to evaluate the study results of pupils which are no as easy as it seems because students often insist on justice and objectivity. Apart from teaching, a teacher has many other duties, which are going to be described in chapters dealing with the teaching profession. Teaching belongs among so-called relational professions because of the fact that teacher meets and has to communicate with various people such as colleagues, the headmaster, the parents of the student and other employees of the school. The workload of a teacher is very high, however, if there is positive and friendly climate at school, the job of the teacher is much easier.

The aim of the thesis is to ascertain the perception of climate at selected school and the influence of the climate on psychical condition of the teacher. The thesis is divided into two parts, theoretical and empirical. The theoretical part contains findings and definitions of the discussed issue. To be more specific there can be found terms such as school climate, classroom climate, a culture of the school, etc. Nevertheless, the theoretical part also deals with the demanding character of the teaching profession. In terms of the empirical part, its content deals with the results of the research. A qualitative research was realized at selected school, where six respondents were interviewed. A semi-structured interview was chosen for data collection.

Key words: school climate, school, kinds of the school climate, factors influencing school climate, the teaching profession, a workload of teachers, teaching stress.

REFERENČNÍ SEZNAM

Seznam použité literatury

Tištěné dokumenty

1. ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.
2. ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 328 s. ISBN 978-80-247-2742-4.
3. DOLEŽALOVÁ, Jana. Metody a formy práce vedoucí k pozitivnímu klimatu ve výchovně-vzdělávacím procesu. In: CHRÁSKA, M., D. TOMANOVÁ, D. HOLOUŠOVÁ, eds. *Klima současné české školy: sborník příspěvků z 11. konference ČPdS*. Brno: Česká pedagogická společnost, 2003, s. 274-278. ISBN 80-7203-064-5.
4. FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: [příručka pro učitele]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 8071780634.
5. GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2008. 209 s. ISBN 978-80-7409-010-3.
6. GRECMANOVÁ, Helena. Klima současné školy. In: CHRÁSKA, M., D. TOMANOVÁ, D. HOLOUŠOVÁ, eds. *Klima současné české školy: sborník příspěvků z 11. konference ČPdS*. Brno: Česká pedagogická společnost, 2003, s. 14-27. ISBN 80-7203-064-5.
7. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
8. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-0040-2.
9. KALLWASS, Angelika. *Syndrom vyhoření v práci a v osobním životě*. Praha: Portál, 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-299-7.
10. KAŠPÁRKOVÁ, Jana. Některé typy školního klimatu a jejich vliv. In: CHRÁSKA, M., D. TOMANOVÁ, D. HOLOUŠOVÁ, eds. *Klima současné české školy: sborník příspěvků z 11.*

- konference ČPdS*. Brno: Česká pedagogická společnost, 2003, s. 211-217. ISBN 80-7203-064-5.
11. LAŠEK, Jan. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 161 s. ISBN 978-80-7041-980-9.
  12. MAREŠ, Jiří. Zamyšlení nad pojmem klima školy. In: CHRÁSKA, M., D. TOMANOVÁ, D. HOLOUŠOVÁ, eds. *Klima současné české školy: sborník příspěvků z 11. konference ČPdS*. Brno: Česká pedagogická společnost, 2003a, s. 32-42. ISBN 80-7203-064-5.
  13. MAREŠ, Jiří. Diagnostika sociálního klimatu školy. In: JEŽEK, Stanislav. *Psychosociální klima školy I*. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra psychologie, 2003b, s. 32-74. ISBN 80-86633-13-6.
  14. MAREŠ, Jiří. *Pedagogická psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-8.
  15. MÍČEK, Libor a Vladimír ZEMAN. *Učitel a stres*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1992, 169 s. Věda do kapsy, sv. 3. ISBN 80-210-0521-1.
  16. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
  17. PAULÍK, Karel. *Psychologické aspekty pracovní spokojenosti učitelů*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. ISBN 80-7042-5504.
  18. PETLÁK, E. *Klíma školy a klíma triedy*. Vyd. 1. Bratislava: Iris, 2006. 119 s. ISBN 80-89018-97-1.
  19. PETROVÁ, Alena, ed. *Vybrané kapitoly z psychologie: studijní opora*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009.
  20. PETŘÍKOVÁ, Ivana. *Psychická zátěž pedagogů – syndrom vyhoření*. Brno: 2010. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie.
  21. PODLAHOVÁ, Libuše, ed. *Učitel sekundární školy 1: studijní opora*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007a. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-1828-5.
  22. PODLAHOVÁ, Libuše, ed. *Učitel sekundární školy 2: studijní opora*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007b. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-1829-2.

23. PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 80-244-1415-5.
24. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
25. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
26. STOCK, Christian. *Syndrom vyhoření a jak jej zvládnout*. Praha: Grada, 2010. Poradce pro praxi. 112 s. ISBN 978-80-247-3553-5.
27. STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky zakotvené teorie*. Vyd. 1. Překlad Stanislav Ježek. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999, 196 s. sv. 2. ISBN 80-85834-60x.
28. URBÁNEK, Petr. K metodologickým otázkám měření klimatu učitelských sborů. In: JEŽEK, Stanislav. *Psychosociální klima školy I*. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra psychologie, 2003, s. 123-134. ISBN 80-86633-13-6
29. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky: Studijní opora*. Praha: 1999

Elektronické dokumenty

30. BLAŽKOVÁ, Vlasta. Učitelé a zdraví. In: *Bozpinfo.cz*. [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.bozpinfo.cz/ucitele-zdravi>
31. GIROD, Cornelia. et. al. *Auf dem Weg zu einem besseren Klassen- und Schulklima an der Grundschule*. Vyd. 2. Göttingen: Institut für berufliche Bildung und Weiterbildung, 2006. Dostupné z: https://www.bildung-lsa.de/pool/schulqualitaet/8_schulklima.pdf
32. GRECMANOVÁ, Helena, et. al. *Klima školy: soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87063-80-4. Dostupné také z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/14_Klima_skoly.pdf
33. HOSPODÁŘOVÁ, Ivana a Radmil ŠVANCAR. Strašák – syndrom vyhoření. In: *Učitelské noviny*. [online]. 2009, roč. 112, č. 26. [cit. 2017-02-18]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=1942>
34. JANKE, Nike. *Sociales Klima an Schulen aus Lehrer-, Schulleiter- und Schülerperspektive*. Münster: Waxmann Verlag GmbH, 2006. ISBN 10-3-8309--1680-9. Dstupné z:

- https://books.google.de/books?id=9kdIM67i-C4C&pg=PA9&hl=de&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false
35. KOHOUTEK, Rudolf a Evžen ŘEHULKA. *Stresory učitelů základních a středních škol v České republice (zejména stresory způsobené učitelům žáky)*. [online dokument]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/z21/knihy/2011/38/texty/cze/kohoutek_rehulka.pdf
36. Kvalitativní metody. Teoretická nasycenost/teoretická saturace. [online dokument]. [cit. 2017-2-25]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjIxbiR6-rSAhXpApoKHcNSDhsQFggeMAE&url=http%3A%2F%2Fgeoinovace.data.quonia.cz%2Fmaterialy%2FZ0120_Geograficke_mysleni_MU%2Fhesla%2FKvalitativni_metodologie.docx&usg=AFQjCNGFPGFuBVwyKKkeycB4FPxRIymRqw
37. NITSCHKE, Sebastian. *Rückmeldung zur Studie „Schulklima und berufliche Zielorientierungen*. [online dokument]. 2010. [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: http://paed-psych.uni-mannheim.de/zielstudie/sommer_2010_schulklima_und_berufliche_zielorientierungen_von_1_ehrkraeften_beendet/
38. POL, Milan, et al. Hledání pojmu kultura školy. *Pedagogika*. [online]. 2002, roč. 2. č. [cit. 2016-02-14]. ISSN 2336—2189. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2039&lang=cs>
39. *Učitelská profese. Řízení lidských zdrojů ve vzdělávacích institucích*. [online prezentace]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/4538166-Evropsky-socialni-fond-praha-eu-investujeme-do-vasi-budoucnosti-ucitelska-profese-rizeni-lidskych-zdroju-ve-vzdelavacich-institucich.html>

Seznam použitých symbolů a zkratek

%	procento
1/3	třetina
aj.	a jiné
a kol.	a kolektiv
apod.	a podobně
Cca	cirka
č.	číslo
ČR	Česká republika
et al.	et alii (a další)
HSCI	High School Characteristic Index (název dotazníku)
např.	například
OCDQ	Organizational Climate Description Questionnaire (Dotazník organizačního klimatu)
P.	Příloha
R.	Respondent
R1	Respondent 1
R2	Respondent 2
R3	Respondent 3
R4	Respondent 4
R5	Respondent 5
R6	Respondent 6
resp.	respektive
Ř.	Řádek
s.	strana
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
USA	Spojené státy americké
ZŠ	základní škola

Seznam tabulek

- Tabulka 1:** Charakteristika výzkumného vzorku
- Tabulka 2:** Kategorie 1: Hodnocení klimatu školy učiteli
- Tabulka 3:** Kategorie 2: Psychické faktory působící negativně na učitele
- Tabulka 4:** Kategorie 3: Vztahy v kolektivu učitelů
- Tabulka 5:** Kategorie 4: Vztahy učitelů s vedení školy
- Tabulka 6:** Kategorie 5: Charakteristika žáků školy a jejich vztahy
- Tabulka 7:** Kategorie 6: Vztahy pedagogů s klienty školy – s žáky i jejich rodiči
- Tabulka 8:** Kategorie 7: Vnímání pracovní zátěže učiteli

Seznam příloh

- Příloha 1:** Struktura rozhovoru
- Příloha 2:** Žádost o povolení výzkumu na základní škole
- Příloha 3:** Souhlas s pořízením audio záznamu rozhovoru
- Příloha 4:** Kopie souhlasu s pořízením audio záznamu rozhovoru
- Příloha 5:** Transkripce rozhovoru s respondentem R1
- Příloha 6:** Transkripce rozhovoru s respondentem R2
- Příloha 7:** Transkripce rozhovoru s respondentem R3
- Příloha 8:** Transkripce rozhovoru s respondentem R4
- Příloha 9:** Transkripce rozhovoru s respondentem R5
- Příloha 10:** Transkripce rozhovoru s respondentem R6

Příloha 1: Struktura rozhovoru

1. Kolik je Vám let?

2. Jak dlouho působíte jako učitel/ka na této škole?

Cíl: Otázka má zjistit, kolik let respondent na vybrané základní škole pracuje.

3. Jak byste zhodnotil/a vztahy mezi jednotlivými účastníky školního života?

Podotázky:

3.1. Jaké se vyskytují na škole vztahy mezi žáky?

Cíl: Cílem otázky je zjistit, jaké vztahy mezi žáky panují, zda se mezi nimi vyskytují časté konflikty, šikana nebo jiné problémy.

3.2. Jaké máte Vy vztahy se žáky?

Cíl: Cílem je zjistit, jaké má respondent se žáky vztahy. Jak k sobě navzájem přistupují.

3.3. Jaké vztahy jsou na škole mezi kolegy pedagogy?

Cíl: Cílem je zjistit a zhodnotit vztahy v učitelském sboru, dále jaká je kooperace a komunikace mezi učiteli, zda si učitelé navzájem pomáhají apod.

3.4. Jaké vztahy mají učitelé s vedením školy?

Cíl: Cílem je zjistit, jaký přístup má vedení školy ke svým podřízeným, jaká je spolupráce a komunikace mezi učiteli a vedením školy, jaké požadavky či nároky na učitele vedení klade a do jaké míry vedení školy učitele řídí či jim dává volnost v rozhodování.

3.5. Jak vycházíte s rodiči žáků?

Cíl: Otázka se zabývá vztahy učitelů s rodiči žáků. Má zjistit, jak se rodiče chovají k učitelům a naopak, jak k sobě navzájem přistupují, zda nedochází mezi nimi k nějakým problémům apod.

4. Vyskytují/vyskytly se na škole nějaké vážnější problémy nebo sociálně patologické jevy, než jsou např. běžné kázeňské problémy žáků při vyučování?

Cíl: Cílem otázky je zjistit, zda se mezi žáky objevují závažnější problémy, které vyžadují nezbytné řešení. Řešení různých konfliktů, problémů a patologií totiž zatěžuje a ovlivňuje učitele.

5. Jak byste tedy klima ve Vaší škole zhodnotil/a?

Cíl: Otázka má zjistit, jak učitelé vnímají klima ve škole, kde učí a jak jej hodnotí, zda spíše pozitivně nebo spíše negativně.

6. Jak se ve škole cítíte? Pracujete tady rád/a?

Cíl: Cílem je zjistit, jak se učitel v dané škole cítí, zda je zde spokojen.

7. Jaké situace či události ve Vás vyvolávají nelibé pocity? Co je Vám ve škole nepříjemné? Je něco s čím se nemůžete smířit či vyrovnat?

Cíl: Cílem otázky je vyzkoumat, jaké situace související se školou negativně ovlivňují psychiku učitele.

8. Chtěl/a byste něco v rámci školního klimatu změnit?

Cíl: Otázka má zjistit, zda učitelé ve škole vyžadují v rámci klimatu nějaké změny.

9. Jak hodnotíte a zvládáte svou pracovní zátěž?

Cíl: Otázka má zjistit, jak respondent posuzuje svou pracovní zátěž, zda se cítí být zahlcen nebo pracovní zátěž zvládá bez nějakých obtíží. Kolik povinností na ně vedení klade a kolik volného času jim zbývá.

10. Trpíte stresem, který plyne z Vašeho povolání?

Cíl: Cílem je zjistit, zda u učitele vzniká stres, který je způsoben pracovní zátěží.

Příloha 2: Žádost o povolení výzkumu na základní škole

Věc: Žádost o povolení výzkumu na základní škole

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

jsem studentkou II. ročníku navazujícího magisterského studia Učitelství německého jazyka a učitelství výchovy ke zdraví na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Jednou ze studijních povinností pro ukončení studia je zpracování diplomové práce. Mým tématem je „Školní klima a jeho vliv na psychiku učitelů základní školy.“

Obracím se na Vás s prosbou o povolení výzkumného šetření na Vaší škole. Jedná se o výzkum, který má posoudit klima ve Vaší škole a zjistit jak se učitelé v rámci tohoto klimatu cítí. Pro sběr informací plánuji s učiteli, kteří by byli ochotni, provést krátký rozhovor (cca 20 minut).

Chtěla bych Vás ubezpečit, že účast ve výzkumu je naprosto anonymní a v diplomové práci nebudou uvedeny žádné identifikační údaje Vaší školy, které by odhalily, o jakou školu se jedná.

V případě kladné odpovědi, bych Vám ráda poděkovala za ochotu a spolupráci. Pokud byste měl/a zájem, velmi ráda Vám poskytnu výsledky výzkumu.

Děkuji za ochotu a Váš čas.

V Olomouci dne 25. 1. 2016

Vyjádření:

.....

Bc. Miroslava Bajcarová

Družstevní 594

793 26 Vrbno pod Pradědem

E-mail: mirca.bajcarova@seznam.cz

Příloha 3: Souhlas s pořízením audio záznamu rozhovoru

Souhlas s pořízením audio záznamu rozhovoru

Jsem studentkou II. ročníku navazujícího magisterského studia Učitelství německého jazyka a učitelství výchovy ke zdraví na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Píši diplomovou práci na téma „Školní klima a jeho vliv na psychiky učitelů základní školy.“ Rozhovor, který s Vámi uskutečním, potřebuji nahrát, abych mohla potřebné informace využít a zpracovat.

Souhlasím s tím, aby byl pro potřeby zpracování diplomové práce „*Školní klima a jeho vliv na psychiku učitelů základní školy*“ rozhovor nahráván a audio záznam použit.

.....

Dne

.....

Podpis

Příloha 4: Kopie souhlasu s pořízením audio záznam rozhovoru

Souhlas s pořízením audio záznamu rozhovoru

Jsem studentkou II. ročníku navazujícího magisterského studia Učitelství německého jazyka a učitelství výchovy ke zdraví na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Píši diplomovou práci na téma „Školní klima a jeho vliv na psychiky učitele základní školy.“ Rozhovor, který s Vámi uskutečním, potřebuji nahrát, abych mohla potřebné informace využít a zpracovat.

Souhlasím s tím, aby byl pro potřeby zpracování diplomové práce „*Školní klima a jeho vliv na psychiku učitelů základní školy*“ rozhovor nahráván a audio záznam použit.

23.2.2017

Dne

Zimicová

Podpis

Příloha 5: Transkripce rozhovoru s R1

Náplň práce R1:	Učitelka na 2. stupni
Věk:	28 let
Pohlaví:	žena
Délka působení na škole:	3,5 let

1 *Souhlasíte s tím, že náš rozhovor budu nahrávat?* Ano, v pohodě, nevadí mi to. Děkuji. *Tak*
2 *nejprve bych Vám ráda vysvětlila, o co mi vlastně jde. Já píši diplomovou práci na téma školní*
3 *klima a jeho vliv na psychiku učitelů. Povinnou součástí práce je také výzkum, při kterém bych*
4 *chtěla zjistit, jak učitelé na této škole vnímají klima, a jak je to psychicky ovlivňuje. Klima se týká*
5 *vztahů mezi jednotlivými účastníky školního života, týká se to vlastně všeho, co se ve škole děje a*
6 *nějak to působí na lidi ve škole, vyvolává to u nich nějaké pocity a tak. Tak teď už bych*
7 *přistoupila k jednotlivým otázkám. První bych se Vás chtěla zeptat, kolik máte let a jak dlouho*
8 *učíte na této škole?* Mám 28. A pracuji tady 3 a půl roku. Šla jsem sem hned, jak jsem dokončila
9 vysokou. *Dále se chci zeptat, jak vnímáte vztahy mezi žáky na této škole? Zda jsou například*
10 *hodně problémové, vyskytují se mezi nimi často konflikty?* Ano, vyskytují. No určitě. *Můžete být*
11 *konkrétnější? Jaké konflikty.* Hm. No v každé třídě se vždycky najde ten jeden, co nějak vyčnívá
12 z toho kolektivu a ostatní mu to dávají v uvozovkách sežrat. Prostě to s čím jsem se setkávala já
13 na základce a to bude prostě trvat dál. Všichni nevyjdou se všema no. A jak to na Vás působí
14 psychicky? Hm. No tak řešit se to musí, takže nějaký vliv na nás to má, ale zatím se nevyskytl
15 problém takový, že by se nedal vyřešit. Ale je fakt, že to zatěžuje no. *Jaké máte konkrétně vy*
16 *vztahy se žáky?* No cítím se být respektována od žáků. A mýváte se žáky Vy nějaké konflikty
17 třeba slovní, hádky něco takového? No tak někdy měli tendenci se mnou diskutovat, ale to bylo
18 spíš dřív. Teď už vědí, že když něco řeknu tak to platí a přes to nejede vlak. Dále by mne
19 zajímalo, jaké jsou zde vztahy mezi učiteli. Pomáháte si navzájem a tak? Já si myslím, že lepší
20 kolektiv jsem ani najít nemohla. (úsměv) *Jaký vztah nebo přístup má k vám jako k učitelům*
21 *vedení?* Myslím si, že vstřícný. Když potřebujeme pomoc, poradit nebo něco zařídit, koupit, tak
22 jsou vstřícní určitě. *Dokáže se vedení za vás učitele postavit při nějakém problému?* Jo, jo, určitě.
23 *Když vedení rozhoduje o nějakých záležitostech, tak informuje vás učitele o tom a dává vám jako*
24 *učitelům třeba možnost se k tomu vyjádřit a podílet se na tom rozhodnutí?* Záleží v jakých

25 záležitostech. Když je to v rámci nějakých.. (pauza) Nevím, jak to mám říct, nějakých
26 manažerských věcí, tak určitě do toho zasahovat nemůžeme, ale když je to věc, která se
27 v budoucnosti bude týkat i nás, tak určitě ten hlas máme i my. *Dává Vám vedení dostatečnou*
28 *svobodu?* Jo, jo. Někdy až moc. Dále bych se chtěla zeptat, jaké máte vztahy s rodiči žáků? *Máte*
29 *s nimi nějaké konflikty či problémy?* Ne, já ne. Já jako s nimi problém nemám, ale vím od jiných
30 vyučujících, že sem tam se najde nějaký rodič, který se postaví za dítě a problém je pak na
31 učitelově straně, takže potom to problém je, ale já teda nemám problém s nikým. *Vyskytují se*
32 *tady na škole mezi žáky nějaké závažnější problémy, sociálně patologické jevy nebo šikana?* No.
33 Šikana, nevím, jestli by se tomu dalo říkat přímo šikana, ale určitě jakoby v každé třídě je, jak už
34 jsem říkala, nějaký ten jedinec, který vyčnívá z toho davu, ale jako není to úplně jako extrém. Já
35 to sice vidím, ale pořád to je jako v nějakých mezích normy. Takže radši se s nimi domluví, a
36 s těma dotýčnými a oni toho nechají, ale když je samozřejmě nějaký větší problém, tak to řešíme.
37 *Jsou ve škole nějaké situace, události, které ve Vás vyvolávají nelibé nebo špatné pocity, prostě,*
38 *že to na Vás nějak psychicky doléhá?* Hm. Někdy psychicky prožívám to, když se nějaké dítě
39 trápí. Třeba když má nějaké špatné zázemí doma a já vím o tom a nemůžu s tím nic dělat, tak to
40 samozřejmě na tu psychiku toho učitele nějak působí. Když si to hodně bere k srdci, což já
41 bohužel dělám. Takže s tím mám jakoby ještě sama se sebou problém. Snažím se od toho
42 odpoutat, ale zatím mi to moc nejde no. *Takže jak byste zhodnotila klima na této škole? Myslíte*
43 *si, že je spíše pozitivní nebo negativní? Abych Vám vysvětlila, jak je to myšleno. Pozitivní klima*
44 *se vyznačuje dobrými přátelskými vztahy mezi všemi, to znamená mezi žáky, učiteli i vedením. Je*
45 *tam dobrá spolupráce a vzájemná pomoc a tak.* No já si myslím, že spíše pozitivní. Já když, vím,
46 co funguje na ostatních školách třeba v mém okolí, tak myslím, že tady je to ještě v pořádku. Jako
47 samozřejmě nemůžeme míchat vztahy mezi učiteli a žáky, to je diametrálně odlišné, ale myslím
48 si, že je to tady jako v mezích normy. *Chtěla byste v této škole v rámci klimatu něco změnit?* Hm.
49 To asi ne. Nic mě nenapadá. *A teď bych chtěla vědět, jak hodnotíte svou pracovní zátěž? Klade na*
50 *Vás třeba vedení hodně moc povinností i mimo výuku?* Ne, ne. Vedení to spíš nechává na nás.
51 Jakmile je nějaký problém, tak pak samozřejmě pikáme za to. Ale ve většině věcí jsme prostě
52 spíše taková samostatná jednotka. Vkládají v nás důvěru tady v tom. *Kolik času Vám zbývá pro*
53 *sebe?* Na den? Na týden? *Po práci.* Po práci. No já si většinou práci domů nevoším. Já to stíhám
54 tady všechno. Takže toho času mám poměrně dost. Existují totiž volné hodiny, takže tam třeba
55 opravuji písemky, když je těch písemek hodně, tak si je třeba dom dovezu, ale stává se to

56 málokdy. Nějakým způsobem, když je tady člověk už nějaký ten rok, tak v tom má člověk pak
57 systém, takže dá se to zvládnout všechno. *Trpíte stresem, který plyne z práce?* Ne. Já ne. *A jak*
58 *trávíte svůj volný čas?* No tak relax, mám ráda cvičení. Jízda na kole, přátelé a tak no. *Poslední*
59 *otázka. Cítíte se tady dobře? Chodíte sem ráda?* Jo, chodím sem ráda. Nejezdím do práce, ale do
60 školy. (smích) *Dobře. Tak já Vám děkuji za Váš čas a ochotu. To je vše.* Jo, jo. Není zač.

Příloha 6: Transkripce rozhovoru s R2

Náplň práce R2:	Učitelka na 2. Stupni, školní metodik prevence
Věk:	53 let
Pohlaví:	žena
Délka působení na škole:	19 let

1 Nevadilo by Vám, kdybych rozhovor nahrávala? Ano, v pořádku, nevádí. Super. Děkuji. *Takže já*
2 *píši diplomovou práci o školním klimatu a jak to dané klima ovlivňuje učitele po psychické*
3 *stránce. K diplomce dělám výzkum a při něm bych chtěla zjistit, jak učitelé na této škole vnímají*
4 *klima, a jak je to psychicky ovlivňuje.* Aha. No my tady to klima děláme pořád. Já tady mám
5 k tomu i nějaké výsledky, kdybyste chtěla (pauza). Jo tady záleží, v jaké třídě jste a fakt to
6 vychází, jak tam učíte tak, zjistíte, že to tak opravdu je, ty vztahy mezi děckama. Některé třídy
7 jsou v pohodě, jiné zas problémové. *Aha. Můžu Vás na chvíli přerušit? Děkuji za tyto informace,*
8 *ale já se nezabývám v mé práci klimatem ve třídách, ale celkově celé školy a jak to působí na*
9 *učitele. Vlastně chci se dozvědět, jak to vnímají a prožívají učitelé. Já mám tady i přichystané*
10 *nějaké okruhy otázek, které bych chtěla s Vámi probrat.* Jo, aha. Dobře, tak se ptejte, v pohodě
11 (smích). *Dobře, děkuji. První bych chtěla vědět, jak dlouho na této škole učíte?* Počkejte. Hm
12 (přemýšlí). Asi 19, jo, jo 19 let. *Aha a kolik máte let, jestli se můžu zeptat?* No, 53. *Dobře. A jak*
13 *vnímáte a hodnotíte vztahy, které tady jsou, teď myslím, vztahy mezi žáky? Jsou moc konfliktní,*
14 *nebo vyskytují se mezi žáky nějaké problémy, patologické jevy?* No já bych řekla, že tady ta škola
15 pořád jako, tím že jsem malé město, poměrně relativně málo děcek, a řekla bych, že se to tady
16 jako dost hlídá, takové ty preventivní věci a tak, já jsem vlastně preventistka, takže já bych řekla,
17 že tady je to jako ještě relativně klidné. Takové jako velké problémy tady jako nejsou. Co se tady
18 většinou řešilo, tak buďto kouření, to jo, to se tady vždycky někdo načapal, potom tady byly
19 nějaké krádeže. Ale že by tady bylo jakože.. *Například šikana?* No šikana až tak ne. Jako občas
20 se objevuje na prvním stupni. *I fyzická?* Jo, jo i fyzická, u těch malých dětí, ty malé děcka spíš, ti
21 to nedokážou odhadnout a tady ty větší děcka si spíš už dávají pozor. Ale aspoň o čem víme, co
22 se nám dostane do uší, tak je to minimálně prostě tady. Protože myslím si, že jsou školy, kde jsou
23 ty problémy daleko větší. No třeba tady se nám teď začínají objevovat ty děcka z toho domova,
24 kteří mají ty sociální problémy, žádné rodinné zázemí, no takže to má všechno na to vliv a možná
25 se to začne objevovat, i v rámci inkluze, že. Protože tyhle ty problémy jako asi nastanou. Ale jako

26 říkám, stane se tady, byly tady nějaké problémy, byla tady i šikana učitelky, to je profláknuté
27 celostátně. Otázkou je pak, reakce rodičů. Ty děcka si to potom třeba uvědomili anebo někteří
28 neuvědomili, to už je pak otázka empatie, vůbec jak to děcko reaguje na to. Dobře, tak vztahy
29 mezi žáky jsme probrali. *Ted' bych se chtěla zeptat, jaké vztahy máte konkrétně Vy se žáky?* Já si
30 myslím, že v pohodě. Já se řídím zásadou, hledat v tom děcku to lepší. Protože tohle se rádo
31 nálepkuje, tohle je darebák, tak se na něho tak i nahlíží, což se snažím nedělat. Hlavně se to
32 děcko snažím, no aby mělo trošku důvěru. Protože jakmile nemá důvěru doma, nemá důvěru ve
33 škole, tak potom se to samozřejmě odráží v tom jeho chování jo, takže já myslím, že celkem jo,
34 jako respekt u těch děcek mám. Dobře. *A ted' jaké jsou tady vztahy mezi pedagogy?* Já myslím, že
35 dobré. Třeba schází se i mimo školu? Jo, jo, mladé holky tuplem, ty se schází určitě, dokonce i na
36 dovolenou spolu jezdí. Více méně scházeli jsme se i víc, ale časově třeba se míváme, tak ale jo, já
37 myslím, že je to dobrý tady. *Takže učitelský kolektiv tedy vnímáte dobře?* Spolupracujete mezi
38 sebou a tak? Jo, jo. Spolupracujeme. Spolupráce tady je fakt na dobré úrovni. *Dobře, a jaký*
39 *přístup má vedení k učitelům? Jaké vztahy mají učitelé s vedením?* Já bych řekla, že tady, jako
40 třeba já jsem nikde jinde neučila, ale jak mám třeba informace od ostatních kolegů, tak tady je to
41 úplná pohoda. V tom smyslu, že nám tady nechávají v podstatě tu volnost a zodpovědnost. Že nás
42 tady netlačí, musíte tady být já nevím od tolika do tolika a pomalu píchačky. Ale jako dají nám
43 úkol, a když ho splníme, tak že by nás tady jako někdo takhle hlídal a doslova buzeroval tak to
44 vůbec. V tomhle směru je to tady jako v pohodě. Aha. *A dokáže se vedení za učitele postavit při*
45 *nějaké problému?* Tak, já myslím, že ano. *Například při nějakém konfliktu s rodiči?* Tak určitě,
46 to se tady taky řeší, takže určitě jo. *Takže bývají tady i s rodiči nějaké problémy?* No vyloženě
47 s rodiči. Já jsem tady měla třeba jednoho, ten se pak naštěstí odstěhoval, ale ten tady byl
48 permanentně, to se tady řvalo, po nás. *Až tak?* Jo, jo. To holky chtěli volat i policii. Jo stává se.
49 S rodiči jsou problémy větší. Protože ty děcka, to chování, jak říkám, se odráží potom, co mají
50 nebo jak to funguje v té rodině. A pokud jako ti rodiče mluví s nějakým despektem o těch
51 kantorech, tak jak se to děcko potom může chovat k těm učitelům, že jo. Takže když pak dojde
52 k nějakým konfliktům a řeší se to, tak jo jsou tady problémy potom. Ale to je všude. Dneska je
53 taková doba, ta liberální výchova se odráží. Někdo si to plete s tím, že jako ty děcko může dělat,
54 co chce a učitel bude pomalu poslouchat děcko jo. A navíc, děti umí si vymýšlet, umí lhát, a když
55 něco vyvedou a doma tvrdí něco jiného, tak potom samozřejmě přiletí rodič a pak těžko se to
56 třeba vyvrací, že jo, když mu rodič slepě věří, takže to ještě všechno uvidíte, až budete učit

57 (smích). To se mám na co těšit teda. No je to čím dál horší, bych řekla. Já to vidím, dneska ty
58 mladé maminky, bych řekla, že taková ta výchova jako, já neříkám, že výchova má být
59 autoritativní, že prostě to musí být takhle, ale prostě ty mantinely chybí. A jakmile nejsou, tak
60 když to děcko to nemá nastavené, tak těžko se to v té škole potom řeší že. Ten model se prostě
61 přenáší a potom je to ten boj, když jim chceme vnutit ty mantinely nějakým způsobem, tak
62 narážíme, že jo. Takže bohužel no. *Jsou tady ve škole nějaké situace nebo události, které ve Vás*
63 *vyvolávají nějaké špatné pocity? Že se to psychicky na Vás odráží?* No tak když dojde k nějakým
64 konfliktům takovým. Třeba když jsme byli s těma rodičema, jo tak to je hrozně nepříjemná
65 záležitost. Jo prostě vyvracet někomu něco a a člověk když si chce dělat tu svou práci, ten učitel
66 je tady v podstatě od toho, aby se těm děckám věnoval a něco je naučil a potom musíte řešit něco,
67 co pomalu s tou školou nesouvisí, tak to je potom jako problém jo. A nebo potom, třeba se mi
68 stalo, že to bylo děcko, který bylo týraný, ale utekl, skončil v domově, já jsem byla dokonce na
69 soudě, takže to jsou takové věci jako velice nepříjemné. Člověk. Jako spíš potom nehledě na toho
70 dotyčného, jako na nějakého darebáka, na tu škatulku, kterou já teda nemám fakt ráda, ale prostě,
71 ty děti si prožívají svoje, kolikrát my ani nevíme, co se děje. A to je potam takové, trochu trauma.
72 Pak se to odrazí jo, takže. Člověk by chtěl pomoci, ale někdy to prostě bohužel nejde. No to je
73 pravda, bohužel, někdy to prostě není v našich silách. Dobře, tak teď jak byste zhodnotila klima
74 v této škole? No já bych řekla, že tady je to klima na těch 80 procent určitě jako dobré jo.
75 Vždycky se samozřejmě něco najde, jo, ale jako pracuje se tady dobře. *Takže chodíte sem ráda,*
76 *pracujete tady ráda?* Jo, jo. Tak samozřejmě občas se mi stane, že se mi nechce do práce, že, ono
77 je to únavná práce, ale jo těším se tady. *Chtěla byste něco změnit tady v rámci školy, v rámci*
78 *klimatu?* Já jsem nad tím nikdy nějak nepřemýšlela. Možná to spíš ani nejde. To co bych třeba
79 chtěla změnit. No možná, právě taková ta trochu, jaksi u těch dětí prostě to nastavení těch
80 mantinelů, to prostě nejde. Přiznám se, že do některých tříd jdu radši, do některých se mi tam ani
81 nechce do té třídy. Asi spíš, možná takový problém, že třeba když se, aspoň jednu dobu, když
82 jsem nastoupila, tak ty děti, které šly do šesté třídy, tak ty třídy se dělily, a vždycky se to dělalo
83 podle nějakého průměru a teď už se to nedělá, takže přijde třída, která je třeba hodně dobrá a ta
84 druhá je strašně slabá. Takže učit takhle, je to o ničem, protože automaticky vždycky ta jedna
85 třída bude úplný outsider. A další věc je možná to, že je teďka hodně dětí s těmi poruchami a oni
86 to strašně oslavují tu inkluzi, ale mám obavy, že dneska ty třídy, že tam jsou děcka, který jsou
87 dobrý, ale na ně není čas, protože se musíme věnovat všem anebo dokonce těm slabým ještě víc,

88 takže ti dobří pomalinku jedou dolů, nemají motivaci, tak to je možná to. Ale to škola asi
89 neovlivní. To jsou takové věci. Z toho mám obavy jako. Tak jak se řeší, aby se to všechno
90 zlepšilo, tak já mám pocit, že ty výsledky budou ještě možná horší. Ty děcka jakmile nemají
91 motivaci nebo nemají někoho, kdo je popožene trošku dopředu a bude je tahat, tak jakože to
92 sklouzne. Protože ty děcka, já to vidím, co mám třeba v šesté třídě jako hodně šikovné děcka, tak
93 tím, že se tam věnuji někomu, kdo je pomalej, tak on už je dávno hotovej a nudí se. *A pak má*
94 *prostor že?* Jo, jo. Má prostor a potom, no bohužel. Potom je to spíše o penězích a v tom školství,
95 protože vytvořit jako takové nějaké extra třídy jo a rozdělit je nějak tak, aby to prostě, fakt ti
96 dobří, aby jeli dopředu a aby tam byli i ti průměrní, kteří by se možná mohli dotáhnout. Asi v tom
97 bude problém, protože to je o penězích. *No to máte pravdu. Vše je o penězích.* No to by potom
98 byly méně početné třídy, což vlastně nejde, že. To je to, asi co mi nejvíc vadí. Protože ono
99 potom, když chce člověk připravit tu hodinu, tak musí to brát, takový průměr, tohle by ty děcka
100 měli zvládnout a pak zjistí, že zvládají to tři čtyři a ti ostatní koukají, další se nudí, protože proč
101 by to dělal. Ale to je spíše takový všeobecný. To asi bude za chvíli vadit asi všem no (smích).
102 *Jak hodnotíte svou pracovní zátěž? Myslíte si, že jste třeba příliš vytížená?* No někdy dost
103 (smích). No protože dělám ještě toho metodika prevence a na to nemám zvlášť hodiny, prostě to
104 mám ještě vedle jako. Takže občas když se to nahrne, tak je toho dost no. Ale jo dá se to
105 zvládnout jako. *Máte pro sebe dostatek času?* Ale jo. Já jsem třeba ten typ, co si práci domů
106 nenesí. Já prostě musím vypnout. To doporučuji asi všem, protože po čase by z toho člověk asi
107 zblblnul, takže to radši člověk je déle v práci, nebo třeba v tu volnou hodinu, která je k tomu
108 určena, tak se snažím všechno stihnout takhle jako. Protože jinak, by člověk velmi rychle
109 vyhořel. Maximálně matematiku, když třeba nestíhám pololetky, tak to si třeba vezmu domů, ale
110 jinak to tady všechno dělám v práci. *Tak Vy vlastně už po té delší době nepotřebujete tolik času*
111 *věnovat přípravám, že?* Jo přesně tak, tak člověk si to občas musí, ale zas záleží na tom, jakou má
112 právě tu třídu, že, musí to přizpůsobit těm děckám, jaký tam jsou. A podle věku třeba, připravit ty
113 starší na tu práci na těch středních školách, aby byly trošku soběstační, aby uměly mluvit a aby
114 uměly něco zpracovat. *Trpíte stresem z práce?* Ne, ne, já ne. Tím, že to nenesím domů, že, vyjdu
115 ze školy a snažím se to vypnout. Tak jsou samozřejmě situace, kdy to člověku ještě šrotuje, ale
116 jinak ne. Škola mě nestresuje. Prostě snažím se to dělat, tak abych si to nenesla domů. Ale před
117 pár lety jsme tady dělali šablony a to jsem musela dělat doma jako k vyučování a to jsem třeba
118 dělala šablonu čtyři hodiny do půlnoci a to potom mě teda. To už jsem byla jako fakt

119 vystresovaná. To bylo únavné. Ale teď už je to zpracované v podstatě, tak už snad v pohodě.
120 *Aha. No já právě se v mé práci snažím trošku to učitelské povolání podpořit, protože vím, že je to*
121 *fakt náročná a stresující práce a právě ve spojitosti s tím klimatem si myslím, že klima když je ve*
122 *škole dobré, tak to může učitelům pomoci, může jim to zmírnit tu zátěž.* Jo, jo, to je pravda. Tady
123 je klima fakt jako dobré, je tady taková svoboda, vedení nám dává dost volnosti, jsme přece
124 dospělý, tak víme, co smíme a ne že. Ale co jsem tak slyšela, od ostatních učitelů, kteří třeba
125 dříve učili jinde, tak tam jsou na učitele celkem drsní. Musí přijít na sedm a končí ve dvě, i když
126 mají třeba jen jednu hodinu a tady to fakt jako nemáme. Jasně, že když máme volnou hodinu, tak
127 se nepoflakujeme po městě, aby si lidi neřekli, že ti učitelé nic nedělají. Právě ty volné hodiny
128 máme na to, abychom se připravili na další výuku a dělali svou práci, opravování a tak no.
129 A doma pak právě máme klid. Jo, jo, chápu. Dobře, tak já Vám děkuji.

Příloha 7: Transkripce rozhovoru s R3

Náplň práce R3:	Speciální pedagog na 1. stupni ZŠ
Věk:	58 let
Pohlaví:	žena
Délka působení na škole:	35 let

1 Nevadí Vám, když rozhovor budu nahrávat? Ne, nevadí. Děkuji. Prvně bych Vám chtěla,
2 vysvětlila, o co mi vlastně jde. Já dělám výzkum k diplomové práci na téma Školní klima a jeho
3 vliv na psychiku učitelů. Tím výzkumem bych chtěla zjistit, jak učitelé na této škole vnímají klima,
4 a jak je to psychicky ovlivňuje. Je potřeba, abych Vám pojen klima školy nějak vysvětlila? Ne, ne.
5 Já to dělám ve třídách, takže mě je to jasné. Ze začátku bych chtěla vědět, kolik máte let a jak
6 dlouho na této škole pracujete? Mám 58 a jsem tady 35 let. 35 let, aha. Jak byste zhodnotila
7 vztahy mezi jednotlivými účastníky školního života? Jaké jsou zde vztahy mezi žáky, jaké vztahy
8 máte konkrétně Vy se žáky? No já nejsem 35 let na jednom místě, protože těch budov tady bylo
9 víc. Já jsem po mateřské nastupovala ještě nahoru ke kostelu jako speciální pedagog, takže já
10 jsem tedy vlastně pořád jako speciální pedagog. Takže já to klima vnímám z jiné stránky. Ne jako
11 vystudovaný učitel, ale spíše jako dětská sestra a potom jako rehabilitační pracovník, vlastně
12 speciální pedagog. Takže mě to klima na té vesnické škole, nebo spíš velké střediskové vesnické
13 škole připadá pořád ještě snesitelné. Takové jako rodinné, příjemné, otevřené a většinou, to co se
14 zasukuje, tak se rychle rozsukuje, protože tady se všichni znají (smích). No, a když jedu na
15 školení do Opavy, do Ostravy, je to daleko horší. Je to komplikovanější a je to těžko zjistitelné
16 a těžko prokazatelné. Takže tady mě to připadá ještě snesitelné, takové lidské, přehledné. Dá se
17 to. Kdo je talentovaný učitel anebo, kdo to dělá rád, tak si myslíš, že je tedy rád. Jo to tu taková
18 lidskost. Takže Vy jste speciální pedagog? Ano. A i třídní učitelka? Ne, vůbec. A bývala jste
19 někdy? Ne. Já nemám vystudované jako učitelství, já mám speciální pedagogiku, sice učitelství
20 ale speciální pedagogiku a já mám na doplnění výchovy, tělocviky, pracovní výchovy, což je můj
21 obor, terapie prací a přírodovědu a toho mám hodně, přírodovědy u malých i velkých. Ale to je
22 všecko na doplnění. Takže já nejsem třídní, ani neučím hlavní předměty, což je příjemné. Aha, jo
23 a jaký vztah tedy máte s dětmi? Já si myslím, že je to fajn. Berou mě. Dobře. A jaké jsou tady
24 vztahy mezi pedagogy? Zda jsou příznivé nebo.. Ty vztahy se odrážejí. Takové, jaké jsou vztahy
25 mezi pedagogy, tak se odrážejí i mezi třídními učiteli a děčkama. Obecně jsou ty vztahy tady
26 rádo by rodinné. Takže spolupracují tady učitelé mezi sebou, například poskytují si materiály,

27 *rady a takhle?* Ano, určitě. To ani jinak nejde než nespolupracovat. *Ano, to máte pravdu, ale*
28 *někde se třeba můžou vyskytovat konkurenční vztahy, že.* Jo, to dneska jsme právě říkala, že tady
29 to nehrozí, protože tady si nemáte co závidět. Tady prostě i o penězích je to v podstatě od toho
30 jak mladá nastoupíte a pak skončíte tak je to skoro stejné. Takže peníze si nemusíte závidět
31 a nemáte tady co vyhrát (smích). To není jak v továrně, nebo to není žádná těžká manažeřina.
32 Prostě každý dělá, co může, a musíme spolupracovat, jinak by ty děcka proklouzávaly. Takže je
33 to taková rodina, pseudorodina, to určitě. *Aha, a vedení má k vám jako k učitelům jaký přístup?* Já
34 jsem zažila dvě vedení tady. S prvním ředitelem jsme jezdili k moři vždycky každý rok nejmíň
35 jednou, takže to si dokážete přestavit, celá rodina u moře (smích). Takže to byly dobré vztahy.
36 Hrajeme spolu i volejbal jako veteráni. A to vedení je v podstatě odchovaný žák. A poradce je
37 bývalý ředitel, takže je to to samo, akorát trošku omládlé. Takže dobré. Navíc nové vedení má
38 tady mezi námi i svoje rodinné příslušníky, jako učitele, školníky, takže tady je to takové
39 provázané. *Takže celkem rodinná škola (smích).* Ono to vypadá, že je to město, ale je to vesnice.
40 A já jsem ještě k tomu přistěhovaná a i tak se tu cítím dobře, že mě vzali mezi sebe, tak to je
41 příjemné. Tak to je dobře, taky bych chtěla jednou učit na takové škole. Jo, jo, je to dobré, tady je
42 dobré klima obecně. *No a jaké máte vztahy s rodiči? Myslím tím vztahy učitelů a rodičů. Zda*
43 *třeba dělají rodiče nějaké problémy, konflikty?* No, konflikty tak to je všude. Protože rodiče svoje
44 dítě vidí samozřejmě tak, jak ho mají vidět, mají ho bránit, mají ho chránit a mají ho prosazovat,
45 takže samozřejmě, že občas se něco takového stane, ale to si třídní učitelky řeší mezi sebou nebo
46 se to řeší s vedením nebo s televizí, i to jsme tady měli. *A zastane se vedení učitelů?* Určitě,
47 určitě. Měli jsme i několik takových porad, kdy si třeba rodiče nebo příbuzní přáli, abychom se
48 všichni sešli a vyjádřili se. Tak už jsem taky pár takových porad absolvovala. Ale nemáme jinou
49 šanci než se postavit za sebe. Tak jako se rodina postaví za sebe, tak i my. Ale vždycky se to
50 nějak rozhovoří a to dítě tady zůstává, takže tudíž kdyby odešlo někam jinam, byla by to jako
51 známka toho, že tedy není spokojené. Vždycky se to prostě nějak rozhovoří, někdy dlouho, někdy
52 krátce. Čas ukáže. Anebo přejde na jinou školu a má tam stejné problémy, takže no kde jsou děti
53 a lidi a kde jsou nějaké zájmy, tak musí dojít ke tření. To jako jinak ani nejde. Aha, tak dál..
54 A rodiče jsou čím dál víc informovaní a mají touhu zasahovat, což je zase dobře. Hodně toho ví,
55 hodně si zjistí. A pak mají touhu to prokonzultovávat. To je hodně teď. Jo, jo, to je fakt. *Oni si*
56 *taky myslí, že můžou vše, že?* No, a hlavně oni všechno ví, protože oni si to zjistí. Na internetu,
57 a teď ty školy mají své stránky, že takže oni se podívají, jak to vypadá jinde a teď se dostanou

58 i k zákonům a ke všemu, takže jsou rodiče informováni a zajímají se. Normálně dříve se tak
59 nezajímali a ani tolik nevěděli a teď ví a zajímají se a vtahuje je to do děje, takže.. Ale mají dílny,
60 mají setkání, mají třídní schůzky, mají konzultace, takže dobrý. *Takže na konzultace rodiče*
61 *normálně chodí?* Ano, všichni učitelé mají pevné konzultace, já jako speciální pedagog taky,
62 školní psycholog i zástupci, takže je to na stránkách, takže jo je to otevřené ta škola. Konzultace
63 jsou a funguje to. Aha, dobře. *No a co se týče žáků, vyskytují se mezi nimi nějaké závažnější*
64 *problémy, patologické jevy?* Co to je vážnější? Alkohol? Cigarety? No tak, jak na každé jiné
65 základce, ne tak moc jak ve městě, ale určitě. *A co násilí a šikana?* No tak děcka jsou někdy
66 celkem krutý že. Ždouchají do sebe a tváří se na sebe no. Ale to se podchytává. Řeší se to dnes
67 a denně, hlavně na dozorech, o přestávkách. V hodině na to není tolik času. Ale to je zase výhoda
68 školy, že ten čas je řízený. Že malý děcka se o přestávkách vidí hodně, ale na vyšším stupni
69 běhají z učebny do učebny a už toho tolik nestihnou. A venku to už je věc rodičů a policii, ale je
70 to šrumec (smích). Jsou to děti. Mají možnosti, mají informace, takže jsou to takový malý
71 dospělý. A spěchají, hrozně spěchají, myslím vývojově. Ale v té škole je to výhoda, že to není
72 ten volný čas, že tam mají určitá pravidla a tam je to všechno strašně vidět, takže se to všechno
73 hned řeší. *Jaké události nebo situace související se školou ve Vás vyvolávají nějaké nelibé pocity,*
74 *že se špatně cítíte?* Zatím, je tady vše, co sem patří (přemýšlí). Jako mě to nějak.. *Jako myslím*
75 *tím, jestli třeba nemáte kvůli školním záležitostem, co tady zažíváte denně, nějaký psychický*
76 *problém nebo se špatně necítíte?* Já jsem psychicky odolná. Já jsem psychicky hodně odolná,
77 takže. Já jsem si dělala profesní orientaci, takže já jsem věděla, do čeho jdu a zatím je to ještě
78 pořád v normě. Když mluvím za sebe samozřejmě. *Aha, jo, jo, no ta psychická zátěž učitelů je*
79 *docela dost velká, tak proto se na to ptám, jestli třeba psychicky nestrádáte nebo něco takového.*
80 Jo, jo, ale já si chráním svoje zdraví, takže já bych zavčas odešla. Je to i moje parketa. Aha a čím
81 si chráníte své zdraví. Relaxem, trávením volného času. 8, 8, 8, spím, pracuji a mezi tím mám
82 soukromí. To co nás naučili na fakultě, my jsme měli heslo 8, 8, 8. 8 hodin spánek, 8 hodin
83 soukromí a potom práce, aby to fungovalo ten trojúhelník. *Takže ještě bych se chtěla zeptat,*
84 *klima na této škole hodnotíte jak?* Snesitelně, zdravě, otevřeně. *Chtěla byste v rámci školního*
85 *klimatu něco změnit?* My to průběžně pořád měníme. My máme porady, konzultace, ročníkové
86 schůzky, takže to co chceme, tak sneseme požadavek a v rámci možností se tady pořád něco
87 mění, míň nebo víc. Takže změny jsou tady pořád. I individuální i kolektivní. I prostorové,
88 v budovách se pořád něco děje, i projekty. *Jak hodnotíte svou pracovní zátěž?* Snesitelnou

89 (smích). *Kolik volného času Vám pro sebe zbývá?* No ta třetina. *Odpocínate si třeba i ve škole*
90 *například během přestávky?* Tak tady je to pracovní proces, takže tady je to pořád nějak vyplněné
91 profesně. *Trpíte stresem z práce?* Přiměřeně. *Motivační stres (smích).* *Pracujete tady ráda?* No
92 určitě, ano. Široko daleko, až budete hledat práci, tak zjistíte, že to je to nejlepší, co můžete tady
93 najít ve svém oboru. Je to asi to nejlepší, co jsem kdy v životě dělala. A navíc, to těšení, za prvé
94 máte dobrý pocit z toho, co už jste udělala a taky víte, kde to bude vrcholit a pak zas přemýšlíte
95 nad další částí svého života. Jako já jsem specialita, takže já mám touhu pomáhat lidem. Tak to je
96 pěkné a je fajn, že člověk dělá něco, co ho opravdu baví. *Takže já Vám děkuji za Váš čas a*
97 *ochotu. A to je tedy všechno.* No není zač. Jsem tady pro každého.

Příloha 8: Transkripce rozhovoru s R4

Náplň práce R4:	Učitelka na 1. stupni, třídní učitelka
Věk:	35 let
Pohlaví:	žena
Délka působení na škole:	7 let

1 *Souhlasíte s tím, že rozhovor bude nahráván?* Ano, souhlasím. *Dobře, děkuji. Tak nejprve bych*
2 *Ván vysvětlila, oč mi vlastně jde. Já píš diplomovou práci na téma Školní klima a jeho vliv na*
3 *psychiku učitelů. Součástí práce je také výzkum, při kterém bych chtěla zjistit, jak učitelé na této*
4 *škole vnímají klima, a jak je to psychicky ovlivňuje. Vlastně klima se týká vztahů mezi*
5 *jednotlivými účastníky školního života, týká se to vlastně všeho, co se ve škole děje a nějak to*
6 *působí na lidi ve škole a vyvolává to u nich nějaké pocity. Tak já bych začala první otázkou.*
7 *Kolik Vám je let a jak dlouho pracujete tady na této škole?* Teďka učím tady sedmý školní rok.
8 *A mám 35 roků. Dále bych s Vámi chtěla probrat, jaké se tady vyskytují vztahy? Nejprve bych se*
9 *zeptala na vztahy mezi žáky? Zda jsou například hodně problémové, konfliktní?* To je otázka,
10 *v jaké třídě. Jako, oproti jiným školám, kde jsem měla jenom praxi, a kde jsem přišla do kontaktu*
11 *s jinými dětmi, tak je to tady jako docela v pohodě. Jakože určitě se objeví nějaký problém, který*
12 *vyřešíme okamžitě, ale klima jako takové, je tady docela v pořádku. Aha, dobře a jaký máte vztah*
13 *konkrétně Vy se žáky? Já si myslím, že přátelský, ale respektují mě. Jako není to od začátku, ten*
14 *učitel na to musí přijít postupem času. Ale dneska si myslím, že už je to nastavené tak, že respekt*
15 *mají a vědí, že za mnou můžou přijít s jakýmkoliv problémem, ale taky vědí, že si nesmí nic*
16 *dovolit, jako kdyby to přesáhlo nějakou hranici. Hm, aha, dobře. A jaké se tady vyskytují vztahy*
17 *mezi učiteli? Velmi dobré. Přátelské, pomáháme si, bavíme se, smějeme se. Když přijde do*
18 *tuhého, tak každý ví, jak tomu druhému má pomoci. Já si myslím, že je to velice dobrý kolektiv.*
19 *Scházíte se třeba i mimo školu? Jo, jo, s některými určitě no. Jaké máte vy jako učitelé vztahy*
20 *s vedením této školy? Jaký přístup má vedení k vám, klade na vás třeba mnoho nároků*
21 *a podobně? Tak kladou na nás povinnosti, které jsou naprosto normální a běžné, ale jako jinak*
22 *velmi přátelské a nikdo nemá problém s tím, že by nemohl jít s jakýmkoliv problémem za*
23 *vedením. Zastane se vedení školy učitelů, když nastane nějaký problém? Ano, určitě. A jaké jsou*
24 *vztahy s rodiči a učiteli, dělají třeba nějaké problémy? To je taky otázka jako s jakými. Já třeba*
25 *v mé třídě nemám problém vůbec s nikým. No, a jakmile jde do tuhého, tak já okamžitě volám*
26 *rodičům, aby přišli do školy. Řeší se to hned. A mě osobně se nikdy nestalo, že bych musela*

27 někdy řešit něco jinak, než touhle formou. Já si myslím, že určitě tu rodiče jsou, jako v některých
28 třídách, se kterými by problém být mohl, ale pořád jsme jenom lidi a můžeme to vyřešit vždy
29 slušně, s porozuměním. *Aha, dobře a vyskytují se tady ve škole nějaké závažnější patologické*
30 *jevy?* No tak šikanu jsme zastavili vloni myslím v jednom případě, ale jinak nic, nic tak jako
31 hrozného jsme tady neřešili. *Je nějaká událost, situace související se školou, která ve Vás*
32 *vyvolala nějaké nelibé pocity, že jste se cítila špatně, nějaký psychologický problém?* Ne, vůbec. Mně
33 tahle práce naprosto vyhovuje a baví. *Nosíte si práci i domů?* Málokdy. Když je čtvrtletí a jsou
34 písemky, tak jediná v tom případě. Ale jinak já se snažím stíhat to tady, protože ten čas, který
35 mám strávit ve škole, nebo tu práci, kterou mám udělat ve škole, vlastně chci udělat ve škole a to
36 co je doma, nemělo by se to prolínat, si myslím. *A jak byste zhodnotila klima v této škole?* Já si
37 myslím, že na místní poměry velmi dobré. Myslím si to já, že žáci tady mají mezi sebou fajn
38 vztahy. Možná se najdou jedinci, kteří si to nemyslí, ale já to vnímám jako z mého pólu, že to je
39 v pořádku. *Dobře, a chtěla byste tady v této škole něco změnit? Jako v jakém směru? No v rámci*
40 *klimatu, například co se týče vztahů, přístupu vedení a podobně?* Co se týče přístupu asi ne. Jako
41 možná dovybavit nějakými věcmi, ale to je otázka všechno peněz. Ale já jinak si myslím, že co
42 vnímám tak informace z jiných škol nebo od kolegů, kteří učili jinde, tak tohle je fakt jako fajn.
43 *Jak hodnotíte svou pracovní zátěž?* Standardní. Nemyslím, si že by to byl nějaký extrém. Zase
44 záleží, jak si to nastavíte. Když budete děckám dávat písemku třikrát do týdne, tak to vy budete
45 muset opravovat. Budete vy muset jim kontrolovat ty sešity. Jak říkám, ten učitel na to přijde
46 postupem, jak si to nastaví, tak to má. Když té práce chcete mít míň, uděláte to jinak a ty známky
47 získáte i jinak, než kdybyste trávila hodiny čas opravováním. *Trpíte stresem, který plyne z práce?*
48 Ne, ani náhodou. Zatím. Jako, za pár let se může stát, že si řeknu, že jsem se spletla, ale zatím to
49 vnímám tak, že je to nejlepší práce, která mě mohla potkat. *Aha, dobře, tak to máte fajn. Takže se*
50 *dá asi říct, že tedy tady pracujete ráda a chodíte sem ráda?* Ano. *Poslední otázka. Zbývá Vám*
51 *dost času po práci pro sebe?* Ano, mám dost času. *Dobře, děkuji Vám za Váš čas.* Tak jestli to
52 stačilo.

Příloha 9: Transkripce rozhovoru s R5

Náplň práce R5:	Učitelka na 2. stupni, třídní učitelka
Věk:	60 let
Pohlaví:	žena
Délka působení na škole:	1 rok

1 Souhlasíte s tím, že náš rozhovor budu nahrávat? No, dobře. Nevadí. Děkuji. Tak já se tímto
2 rozhovorem chci dozvědět, jak vnímáte a prožíváte klima v této škole. Já vlastně o tom píšu
3 diplomovou práci, ve které se snažím trošku jakoby podpořit učitelské povolání, že je to fakt
4 náročná práce a právě, když v té dané škole je klima dobré, tak by to učitelům tu jejich pracovní
5 zátěž mohlo trochu zmírnit. Klima se vlastně týká vztahů, které se vyskytují mezi lidmi ve škole
6 jak mezi žáky, tak i učiteli i vedením s učiteli, v podstatě se dá říct, že je to vlastně vše, co se ve
7 škole děje a nějak to působí na lidi ve škole, vyvolává to u nich nějaké pocity a tak. Tak teď už
8 bych začala. První bych se Vás chtěla zeptat, jak dlouho učíte na této škole? Teď prvním rokem.
9 Ale už jsem tady učila kdysi. Před já nevím, 24 lety asi. Čili já jsem tady začínala a byla jsem
10 tady asi 7 roků, potom jsem byla na mateřské, po mateřské ještě chvíli, potom jsem byla na
11 gymnáziu, pak 3 roky zas jinde a teď jsem se sem vrátila nakonec na ty poslední roky. Ještě příští
12 rok a možná ještě ten další, ale to bude záležet na mém zdraví. A kolik máte let? 60 (smích). Aha,
13 dobře. A dále jací jsou tady žáci, jaké mají mezi sebou vztahy, jestli jsou třeba hodně
14 problémový? To je třída od třídy. V některých třídách se velmi dobře pracuje a jsou tam i dobré
15 vztahy. A v některých třídách je špatný kolektiv a tím pádem i špatné vztahy a tím pádem i špatná
16 atmosféra učební jako. Ti žáci jako nejdou na ruku jo, že oni si neváží sami sebe mezi sebou
17 a neváží si ani toho učitele potom. Neposlouchají toho učitele a vymýšlejí blbosti, jak naštvat
18 kantora a tak dále. Takže tam se asi i hůře učí že? Hůř se tam učí a jsou tam horší i ty výsledky
19 tím pádem taky. Protože tam nestihnu učivo procvičit, potýkám se s nekázní, neustále musím
20 někoho umravňovat a není tam to učivo až tolik procvičené, navíc oni nejsou tak soustředivý,
21 protože se soustředí spíš na ty blbosti a ty vylomeniny jo a tak ta hlava se prostě neotevře na to
22 učení. Jaký máte vztah Vy se žáky? Myslíte si třeba, že Vás respektují? A já myslím, že jo, že už
23 jsem si vybuodovala respekt, já si ho vždycky všude vybuduju, i když jsem taková mírnější, ale
24 přísná jako na učení to jo. To jsem pedant, ale já jsem vždycky byla taková (přemýšlí), taková
25 rodinná nebo jak bych to řekla. Taková, neumím být odtažitá. Takový ten mateřský typ trošičku
26 jo. No tak oni ty děcka vždycky jak mě poznají, tak mají ke mně důvěru, protože co řeknu, to

27 platí. Nikdy jsem nikoho nezradila, neponižovala nebo takové věci to mi není vlastní. A tak si
28 myslím, že máme vždycky vybudované dobré vztahy. Že mě respektují i v té neukázněné třídě,
29 ale prostě jsou takový no. *Jaké vztahy jsou tady mezi pedagogy?* Dobré. Tady vždycky dobré.
30 Tady je veselo. Tady si vždycky umíme poradit, pomoci, sdílíme jeden úspěch druhého. Nikdo si
31 nic nezávidí a spolupracujeme, když máme nějaký problém, tak si to všichni vypovídáme
32 k nějakému žákovi a tak dál. Jako dobré, opravdu. Tady vždycky byli dobré vztahy. Není to
33 zvykem všude. Ale tady jsme všichni na jednom hřišti, bych řekla a nikdo nestojí tak nějak
34 bokem, že by jako, aspoň teda na vyšším stupni. Nižší až tak neznám jo. Protože tam se to jako
35 tak trošku nějak obměnilo, takže tam je tak moc neznám. Ale na tom vyšším byli vždycky dobré
36 kolegiální vztahy. Přímé a takové příjemné. Tady jsou mnozí moji žáci, tak ještě aby se ke mně
37 pěkně nechovali, že jo (smích) a já se k nim taky hezky chovám. *A co vztahy s vedením?*
38 Výborný. *Jo? Jsou k vám vlídní, vstřícní?* Ano, to jsou taky kolegové moji bývalý, kteří se mnou
39 učili a teď jsou ve funkci. Ve všem vyhoví. Nic není problém. *Dokážou se za Vás třeba postavit,*
40 *když je nějaký problém?* Ano. Když mě zkoušeli v té neukázněné třídě, co vydržím, tak jsem
41 hned zakročila, vlítla do ředitelny, zavoláme rodiče, uděláme hned opatření. Zavolali jsme rodiče
42 a je klid. A žák, který mi dělal naschvály a byl na trojkách, dneska už je mezi jedničkou dvojkou,
43 dává pozor, pozdraví mě, otevře mi dveře, teď mi nesl sešity. To si člověk vybuduje. *Jak*
44 *vycházíte s rodiči? Máte s nimi nějaký problém?* Ne žádný. Rodiče moji třídy mají ke mně
45 naprostou důvěru. *No já se ptám proto, že od ostatních jsem třeba se dověděla, že někteří tady*
46 *měli problém s rodiči, že po sobě dokonce řvali.* To je možné, ale já jsem nic takového nezažila.
47 Já jsem totiž i ty mnohé rodiče učila, všechny (smích). To je tak na malém městě, když kantor
48 celou dobu tam působí, tak mu projde rukama tolik žáků. Toho jsem učila, toho, toho. No nedej
49 bože, kdybych měla říct, že jsem učila babičku, tak to ještě ne. To už se jedné kantorce stalo, že
50 učila dlouho, myslím do 65ti, 6ti nebo 7mi. Dřív se začínalo na národce, ještě nebyla vysoká
51 škola, začínalo se v těch 19ti, že, takže jí se to tenkrát stalo. Ale opravdu já jsem tady jich spoustu
52 učila, takže ti rodiče mnozí na tu třídní schůzku přijdou a byli mými žáky a teď učím jejich děti,
53 takže máme k sobě pěkné vztahy a respekt. *A vyskytují se tady ve škole nějaké větší problémy se*
54 *žáky, třeba nějaké závažnější patologické jevy, šikana a podobně?* To asi na každé škole se
55 vyskytne něco. U mě ve třídě taky něco je. Protože já tam mám z dětského domova dva
56 chovance, kteří žili v neutěšených rodinných poměrech a nesou si poznamenání do toho svého
57 života. Takže, teď je s nimi klid, ale občas mě něco vyvedou no. *Takže předpokládám, že asi o to*

58 *je pak ta práce s nimi náročnější?* Ano. Hm. Museli jsme to tady řešit, dávali se dvojky z chování
59 jo, protože šňupali tady, přinesli tabák, měli nalitou v kofole fernetu jo a tak. Ale vždycky se na
60 to přijde a hned se zakročí. A jsou z toho zápisy potom a na základě těch zápisů se to potom
61 projednává na poradě a řeší se kázeňské opatření, známkou sníženou nebo ředitelskou důtkou
62 a podobně. Takže jsou jako problémy. A myslím si, že je to tak skoro v každé třídě, jako bývají ty
63 patologické jevy u těch žáků ze sociálně slabšího prostředí. *A působí to na Vás třeba nějak*
64 *psychicky?* Ne na mě ne. Já už jsem nad věcí. Ale vždycky se snažím s těmi dětmi, přivést je na
65 tu lepší cestu. Já vím, že se to nepodaří, ale aspoň v rámci té školy, aby to nedělali a promluvit
66 jim do duše a chovat se k nim nadále pěkně, protože nejhorší je, když se pak začne učitel za
67 nějaké takové věci mstít. To do školy nepatří. Nebo trestat známkami. To taky do školy nepatří,
68 si myslím. Takže, na mě to nenechá nic, já už jsem otrlá (smích). *Aha. No a je nějaká situace*
69 *nebo něco ve škole, co by u Vás vyvolávalo nějaké špatné pocity, že se psychicky špatně cítíte?*
70 No kdysi, když se třída domluvila a cvakala, no prostě cvakala na začátku, tak bylo takové, no
71 štvalo mě to. Nebo já někdy udělám ve třídě pššt a teď jsem včera přišla do té třídy, se kterou
72 mám trochu problém, kteří nejdou tak na ruku a nechtějí se učit a oni všichni pořád dělali pššt,
73 pššt a pořád, s cílem mě vytočit, ale já se nenechám., takže já jsem dělala, že to neslyším a to je
74 úplně nejlepší. Oni totiž jako čekají, že se začnu rozčilovat, že mě rozhodí, a že pak zapomenu na
75 ta to, že máme něco psát a tak dále, ale mě už takové věci nemůžou rozhodit, já to přehlížím,
76 dělám, že neslyším a oni přestanou. Ale to cvakání, těch propisek, to mi kdysi vadilo. To byla
77 jedna taková třída a oni cvakali a cvakali. A já jsem se vždycky rozčilovala, zas někdo začal
78 cvakat a nemohla jsem přijít na to kdo to je. Anebo bzučeli a to jsem nevěděla, kdo to dělá a teď
79 se přidá druhý, třetí, teď se to ozývá ze všech stran jo a tak dál. To byla jedna třída na to
80 speciální. Ale pak jsem to začala přehlížet, jsem si říkala nejlépe nereagovat na to a tím pádem se
81 to pak vymítlo. *Aha. No to je asi nejlepší no. Dobře. A jak byste zhodnotila klima na této škole?*
82 Pozitivně. Já jsem tady spokojená. *Chodíte sem ráda?* Chodím sem ráda. Akorát bych řekla,
83 protože už mám odučených asi 37 roků, tak bych řekla, že už jsem unavená, ale když přijdu do
84 třídy, tak v ten moment zapomenu na to, kolik je mi roků a myslím si, že ty hodiny na základě
85 těch zkušeností jsou hodně dobré, si myslím, že už mám takový propracovaný systém, že pak ty
86 děcka naučím co nejvíc, ale když odučím, tak už jsem jako hodně unavená, ale to už je dané tím
87 věkem. *Je tady ve škole něco, co byste chtěla změnit, co se týče školy, klimatu, vztahů, přístupu*
88 *od vedení třeba?* No, asi ne mě teď vůbec nic nenapadá. Jediné, co možná, co já ještě neumím,

89 v čem já mám teda mínus, tak je, že neumím až tak s těmi počítači. A že nechodím s děckama do
90 počítačové učebny. Ale nikdo mi to nenadhodil z těch děcek. Oni to tak asi berou, že jsem stará
91 škola. Tak tady toto už asi nedoženu. *Aha. Dobře. Takže nic jiného Vás nenapadá?* Ne, jinak je to
92 všechno v pořádku. *Trpíte stresem, který plyne z práce?* Jo. Jo, někdy mám, někdy mám stres,
93 když se na mě nakupí moc věcí a já pak nevím, co mám dělat dřív. A teď ještě někdo po mě něco
94 chce a ještě to a ještě to a ještě doma třeba něco a tak no. To bývá, když máme ty žáky, kteří mají
95 jazykové třeba vady a teď já musím povyplňovat na ně dokumenty různé na vyšetření, přešetření
96 anebo podpůrný program, co teď se dělá a to bylo na několik stran. To člověk musí mít klid a já
97 odpoledne nerada si nosím práci domů, nemám ani plný úvazek, takže všechno se snažím
98 stihnout ve škole a teď třeba když jsem opravovala, tak jsem byla zavřená v učebně, tam mám
99 klid, tak všechno si opravím jo, ale potom teda musím sedět odpoledne a mě už to potom ta hlava
100 nebere a teď mě to nejde, teď si s tím pořádně nevím rady. Tak jsem taková ve stresu, otrávená.
101 Potom jak to pomine, toto velké množství, tak to už mám jen tu učebni, tak je to jako lepší. *Takže*
102 *to máte jednou za čas, tak hodně povinností a úkolů?* Je to jednou za čas a je to v souvislosti
103 s třídnickou prací. Prostě to je třídnická práce. To jiní kantoři, když kantor není třídní, tak to
104 nemá. A ta třídnická práce, je strašně náročná. Já bych řekla, že to je půl na půl. Napůl jste učitel
105 a napůl jste úředník. Opravdu, toho je tolik a je to naprosto nezaplacené, jo ta třídnická práce. To
106 je tolik práce navíc, oproti těm, kteří nejsou třídní, a ve výplatě se za to dostane pár stovek. Prý se
107 jedná, jsem slyšela od ministryně, že by za to bylo třeba 2 nebo 3 tisíce, tak to už by bylo
108 ocenění. I 5 by mohlo být jo, protože to je nesrovnatelné, když jste učitel bez třídy a když má
109 třídu. Takže to mě zahlcuje. Pokud bych třídní nebyla tak bych ve stresu vůbec nebyla. Takže
110 v podstatě jsme už zodpověděli otázku, na kterou jsem se chtěla ještě zeptat. *Máte tedy zřejmě*
111 *velkou pracovní zátěž?* Jo. Mám, docela dost. Třeba v pondělí jsem tady seděla do.. Ne v úterý.
112 Jo v úterý. Měla jsem vyučování, pak ve tři čtvrtě na dvě jsem měla reedukace s dysgrafiky,
113 projít znovu, to co jsme psali a ještě, aby si to poopravovali. Ve dvě hodiny jsem měla přípravu
114 devátáků na přijímačky, měla jsem to mít hodinu, ale omluvila jsem se, že budeme mít jenom půl
115 hodinu, tak jsme půl hodiny intenzivně pracovali, protože o půl třetí mi přišla maminka jednoho
116 žáka, který má problémy, tak přišli papíry, tak jsme to s ní museli projít, podepsat a to se
117 vždycky člověk zdrží, že i povykládá s tím rodičem. Tak to bylo hodinu, bylo půl čtvrté. Teď
118 jsem v půl čtvrté chmátla ty sešity po té reedukaci těch dysgrafiků a chtěla jsem to doopravovat
119 a najednou bylo čtvrt na pět. Když jsem si je zapsala do bloku ty známky, abych měla od všech,

120 že tak bylo čtvrt na pět, když jsem odcházela. A to se mi stalo, že jsem odcházela před pololetím
121 ve čtvrt na sedm, přišla jsem domů v sedm hodin. To je teda hodně náročné i časově. No, no, ale
122 tak když člověk nechce si to rozvrhnout, že každý den bude tady a chce to udělat najednou, tak to
123 tak udělá. Ale kdybych měla doma mít malé děti, tak bych to tak dělat nemohla a tím pádem se to
124 člověku furt vleče. Jako lidi si myslí, že my jdeme odučit, máme pár hodin a co jako chceme a že
125 máme prázdniny, ale každá hodina znamená přípravu, znamená opravu, teď jsou ty třídnické
126 věci, pořád se něco vybírá, pořád se něco zajišťuje a tak dále, nebo když něco vyvedou, tak ty
127 rodiče svolat, teď ti dysgrafici, ta vyšetření, tady toto všecno no. Toho je. *Ano. Toho je hodně.*
128 *Právě já se v té mé práci tady tím zabývám, že je to vlastně to učitelství náročné povolání.*
129 *Strašně náročné. Právě vím, že jsou i protikladné názory, ale to jsou lidi, kteří o tom nic neví, se*
130 *o to ani nezajímají. A právě já jsem v práci chtěla toto povolání jako kdyby vyzdvihnout, to je*
131 *jedna věc. A ještě jsem právě chtěla, proto se ptám na to školní klima, protože si myslím, že to*
132 *klima hodně toho ovlivňuje u těch učitelů, že jim v tom pomáhá. Pomáhá ano. Když chodíte do té*
133 *školy ráda, tak je to úplně něco jiného než když žáci se nechtějí učit, když je samá negace, jako*
134 *jo, když se žáci nechtějí učit, když máte špatnou třídu, teď pořád něco řešíte a ještě do toho se*
135 *někoho bojíte třeba tady v kolektivu, nevycházíte a tak dále. To si neumím vůbec představit. Já*
136 *jsem vždycky měla štěstí na dobré kolektivy. Ať tady, nebo na gymnáziu, no vždycky. Tak to jste*
137 *měla štěstí. To jo. Tak to je super. Jo a když se mě ptala jedna, jestli bych si to povolání vybrala*
138 *znovu. A já jsem ji říkala, že jo. Vybrala, protože mě to fakt naplňuje, velmi. Mám to povolání*
139 *velice ráda. A neumím si představit, až budu v důchodě jo. No zvyknu si samozřejmě, že už těch*
140 *sil ubývá. Ale dělala jsem to ráda, nebo dělám to celý život ráda. A myslím si, že ty děcka to*
141 *poznají, protože ti rodiče mi to říkají, že to ze mě tak jako číší, že učím ráda, a že ty děcka mám*
142 *ráda a to je pro mě taková ta pochvala. Takové uznání, no. Tak to je pěkné, že děláte něco, co*
143 *Vás baví a naplňuje. Jo, já jsem od malička už od školy si přála nic jinýho, já jsem od malička*
144 *chtěla být paní učitelka a za tím jsem šla. Proto já říkám děckám, mějte své přání a sny a běžte si*
145 *za tím a dokážete to (úsměv). Tak to je fajn. Takže já Vám děkuji. To je vše. Děkuji za Váš čas.*
146 Rádo se stalo.

Příloha 10: Transkripce rozhovoru s R6

Náplň práce R6:	Učitelka na 2. stupni, třídní učitelka
Věk:	58 let
Pohlaví:	muž
Délka působení na škole:	15 let

1 Souhlasíte s tím, že náš rozhovor budu nahrávat? Ano. Děkuji. Tak já píši diplomovou práci
2 o školním klimatu, a jak vlastně to klima působí na učitele. První bych se Vás chtěla zeptat, kolik
3 máte let a jak dlouho učíte na této škole? Od roku 2002. Aha. Takže (pauza). 15 let. Ano. A kolik
4 je Vám let? 58. Aha. Dále bych chtěla vědět, jaké se tady vyskytují vztahy mezi žáky? Jestli jsou
5 třeba hodně problémové? Zda se tady objevuje například hodně patologických jevů a podobě?
6 Býval hůř. Teďka se to zdá být tak dva roky docela v klidu. Byl tady sice incident, ale to bylo
7 vlastně mezi žáky a učitelem, ale to nebudu.. Ale jinak jako větších konfliktů tady není. Nějaká
8 třeba násilná šikana? Ne, ne. Byla tady kyberšikana nějaká, 5. ročníky, zasahující i do vyšších
9 stupňů, ale řešilo se to mimo školu. Takže neřešili jsme nějaký vážnější. Takové běžné, sem tam
10 nějaké kouření, sem tam nějaké ublížení. Aha. A jaký máte vztah Vy se žáky? No já se snažím
11 hledat spíš to dobré (smích). Samozřejmě ti zlobivý, ono to vypadá, že jich je hodně, ale ono jich
12 zase tolik není. Takže já osobně kladný. Máte třeba se žáky často nějaké konflikty? Ne. A jaké se
13 tady vyskytují vztahy mezi učiteli? Já si myslím, že skoro až nadstandardní. Tady ten kolektiv je
14 celkem příjemný. Komunikuje. Přispívají k tomu i několikeré setkání během školního roku, kdy
15 posedíme, povykládáme si. Jako mimo školu? Ano, mimo školu no. Takže z toho pohledu, když
16 jsou navštěvované a to hodně, tak kdyby se lidem nechtělo, tak by tam nešli. Já myslím dobré,
17 pozitivní, domluvíme se. Když někdo potřebuje nějaký záskok, nějakou pomoc, radu,
18 nezaregistroval jsem nějaký problém, jo, spíše ochota. Jaký přístup má vedení k vám jako
19 k učitelům? Hm. Velice pozitivní. Zatěžuje vás třeba nějakými povinnostmi navíc? Hm. Zatěžuje
20 nás tím, čím musí. Jo, to co je dané legislativou, tak na nás přenáší, ty dané úkoly, ale citlivě bez
21 nějakých větších tlaků. A dokáže se vedení třeba postavit za učitele při nějakých problémech?
22 Určitě. Když se třeba o něčem důležitém rozhoduje, tak jste informováni o tom a máte třeba podíl
23 na tom rozhodování? No určitě. Jo jsme informováni. Probere se to, vyslechnou návrhy, názory,
24 samozřejmě v konečném důsledku rozhodnou tak, jak je potřeba, ale s přihlédnutím na naše
25 požadavky nebo připomínky. Máte konflikty s rodiči třeba kvůli žákům? Tak občas se vyskytnou.
26 Hm. Třeba v letošním roce jsem ještě nezaznamenal nějaký větší konflikt. Ten bych musel já

27 z pozice, já už tedy nemám třídu, ale z pozice výchovného poradce jsem letos zatím nemusel řešit
28 konflikt s rodiči. Pokud jsme jednali s rodiči, tak to bylo vstřícné s oboustranným zájmem o dítě.
29 Nebylo tomu vždycky tak, v minulých letech se vyskytovaly případy, kdy byly velmi ostré
30 rozpory a taky ze strany rodičů. *Jsou v rámci školy nějaké situace nebo události, které u Vás*
31 *vyvolávají nějaké špatné negativní pocity?* Teď poslední dva roky ne. Ale před těmi dvěma lety
32 tady byli trošku agresivnější rodiče. Dvěma, třemi až čtyřmi lety. Takže tam to bylo náročné
33 psychicky. Ale ve vztahu k rodičům, ne k žákům a ne k výuce. Ale spíše tím, čelit agresivnímu
34 jednání rodičů. *Aha. No a jak vnímáte a hodnotíte klima v této škole?* Já si myslím, že je spíše
35 pozitivní, protože co vnímám, když nebudu hodnotit sebe, což je dost subjektivní, ale když
36 vnímám učitele kolem sebe, tak jako převážná většina z nich má zájem o děti, jako řešit jejich
37 problémy, nezaregistroval jsem nějaké vyhraněné odmítnutí nebo něco takového. *A pracujete*
38 *tady rád?* Jo. Určitě. *Chtěl byste něco změnit v téhle škole?* Tak vždycky se dá něco měnit. Když
39 mám nějaké návrhy, tak to projednám s vedením a co je možné a co není možné. Jako třídní
40 učitel, mě třeba chyběli třídnické hodiny, což se nepodařilo, aby každý týden byla jedna třídnická
41 hodina. Jo, o to jsem třeba usiloval, ale to se nepodařilo. Byli třídnické hodiny vždycky tak
42 jednou za čtvrt roku k tomu čtvrtletí, když se říkali známky. Právě pro tu práci s tím třídním
43 kolektivem. Já jako třídní, tak jsem třeba, tím že učím specifické předměty jako výchovy, tak
44 jsem míval málo hodin ve své vlastní třídě, tak to byl trošku problém. Ale teď už dva roky
45 nejsem třídní. *Jak hodnotíte svou pracovní zátěž, zda to psychicky zvládáte?* Jo. Poté co nemám
46 třídnictví, tak je to podstatně lepší. Ta třídnická práce hodně zatěžuje kolegy. Je tam hodně
47 administrativy, hodně jednání, se žáky, s rodiči. Ano, to už jsem zaznamenala, od Vašich
48 ostatních kolegů, že ta třídnická práce hodně zatěžuje. Jo, jo, jo. *Trpíte stresem, který plyne*
49 *z Vašeho povolání?* Ne. *Dobře, tak to je asi vše. Tak já Vám děkuji.* Ať je to ku prospěchu věci.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Miroslava Bajcarová
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Zemánek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Školní klima a jeho vliv na psychiku učitele základní školy
Název v angličtině:	School climate and its influence on the psyche of the primary school teacher
Anotace práce:	<p>Učitelství je náročným povoláním, které nespočívá pouze v samotném vyučování. Učitel má ale i spoustu jiných povinností. O těchto povinnostech a nárocích na učitele líčí kapitoly práce týkajících se učitelova povolání. Učitel se denně potýká s různými lidmi – s dětmi, kolegy, vedením školy, rodiči či s ostatními pracovníky školy a je s nimi v neustálé interakci, proto se učitelství řadí mezi tzv. vztahová povolání. Pracovní vytížení učitelů je velmi vysoké. Domnívám se však, že pokud ve škole panuje pozitivní a přátelské klima, je práce pro učitele daleko snazší a dá se lehčeji zvládnout.</p> <p>Cílem práce je zjistit, jak vnímají učitelé klima na jedné vybrané škole a jak toto klima působí na ně psychicky. Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a výzkumnou. Teoretická část obsahuje poznatky a vymezení pojmů týkajících se dané problematiky. V rámci výzkumné části byl proveden výzkum, do kterého se zapojilo 6 respondentů jedné vybrané školy. Výzkum byl kvalitativní. Pro sběr dat byl</p>

	využit polostrukturovaný rozhovor.
Klíčová slova:	klima školy, škola, typy klimatu školy, faktory ovlivňující klima školy, učitelství, pracovní zátěž učitelů, učitelský stres
Anotace v angličtině:	<p>Teaching is demanding profession which is not based only on the teaching process itself. Apart from teaching, a teacher has many other duties, which are going to be described in chapters dealing with the teaching profession. Teaching belongs among so-called relational professions because of the fact that teacher meets and has to communicate with various people such as colleagues, the headmaster, the parents of the student and other employees of the school. The workload of a teacher is very high, however, if there is positive and friendly climate at school, the job of the teacher is much easier.</p> <p>The aim of the thesis is to ascertain the perception of climate at selected school and the influence of the climate on psychical condition of the teacher. The thesis is divided into two parts, theoretical and empirical. The theoretical part contains findings and definitions of the discussed issue. In terms of the empirical part, its content deals with the results of the research. A qualitative research was realized at selected school, where six respondents were interviewed. A semi-structured interview was chosen for data collection.</p>
Klíčová slova v angličtině:	school climate, school, kinds of the school climate, factors influencing school climate, the teaching profession, a workload of teachers, teaching stress
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha 1: Struktura rozhovoru</p> <p>Příloha 2: Žádost o povolení výzkumu na základní škole</p> <p>Příloha 3: Souhlas s pořízením audio záznamu rozhovoru</p> <p>Příloha 4: Kopie souhlasu s pořízením audio záznamu rozhovoru</p>

	Příloha 5: Transkripce rozhovoru s respondentem R1 Příloha 6: Transkripce rozhovoru s respondentem R2 Příloha 7: Transkripce rozhovoru s respondentem R3 Příloha 8: Transkripce rozhovoru s respondentem R4 Příloha 9: Transkripce rozhovoru s respondentem R5 Příloha 10: Transkripce rozhovoru s respondentem R6
Rozsah práce:	75 stran
Jazyk práce:	Český jazyk